

KOUVOLAN PÄÄKIRJASTO

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KOUVOLAN KAUPUNKI
TEKNIikka JA YMPÄRISTÖ
KAAVOITUS
2024

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	2
Johdanto.....	3
Tontin varhaiset vaiheet	4
Yleisen kirjastotoiminnan historia Kouvolassa	17
Pääkirjaston rakentaminen	20
Arkkitehtuurikilpailu	20
Toteutunut kirjastosuunnitelma	26
Rakennustyöt ja käyttöönotto	31
Arkkitehti Juhani Kivikoski - Kouvolan kirjaston suunnittelija	35
Kirjaston suunnitteluperiaatteet	35
Korttelialueen muut tilat ja teokset	38
Muutostyöt.....	41
Liitos kaukolämpöverkkoon vuonna 1978.....	41
Peruskorjaus vuosina 1993–1994	41
Pääsisäänkäynti muutettiin automaattiliukuovelliseksi vuonna 2003.....	46
Lehtilukusalin uudistus vuonna 2004	46
Mediamaja vuonna 2009	49
Vesikaton korjaustyöt vuonna 2010	49
Urban Office vuonna 2012	50
Uusi palautusautomaatti vuonna 2014	50
Pihan muutostyöt vuonna 2016	51
Kuntotutkimus ja hankesuunnitelma vuonna 2018	52
Naperonurkka ja Konehuone vuonna 2019	53
Konseptikuvaus vuonna 2021	54
Viemärien sukitus vuonna 2023.....	54
Pääkirjaston nykytilanne.....	55
Johtopäätökset	60
Lähteet	62

Kannen kuva: Kouvolan pääkirjasto kuvattuna juuri rakennuksen valmistuttua vuonna 1971. Lähde: kirjaston arkisto.

Kouvolan pääkirjastorakennuksen nimi *"Lasikantinen Laulukirja"* tulee suoraan arkkitehdin keksimästä kilpailunimimerkistä, jolla se ei tosin ole laajasti tunnettu. Nimi viittaa ennen kaikkea rakennuksen 265 kattoikkunaan ja siihen kuinka se saa luonnonvalonsa pääasiassa niiden kautta. Rakennuksen suunnittelija, arkkitehti *Juhani Kivikoski* on kuitenkin vuonna 2011 Kouvolan Sanomissa kirjoitetussa lehtiartikkelissa myöntänyt, että *"Nimi saattoi sisältää myös aitoa teekkarihenkeä, sillä lasi(kantisella) laulukirjalla tarkoitetaan muissa yhteyksissä myös viinapulloa."*

Kouvolan kirjasto valmistui alkujaan vuonna 1971 maakuntakirjastoksi. Vuonna 2017 Suomen maakuntakirjastojärjestelmä lakkautettiin ja niiden tilalle tuli yhdeksän alueellista kehittämistehtävää hoitavaa kirjastoa. Kymenlaakson alueella tätä alueellista kehittämistehtävää hoitaa Lahden kaupunginkirjasto ja Kouvolan pääkirjasto on nykyisin tavallinen kaupunginkirjasto.

Nykyisin kirjastopalvelut koetaan laajempänä kuin kirjojen lainaamisena tai aineistojen lukemisena ja kuuntelemisena kirjaston tiloissa. Kirjastot ovat laajentaneet palveluitaan kirjojen lainaamisesta esimerkiksi erilaisen äänitteiden, lauta- ja konsolipelien, energiamittareiden ja erilaisten tarpeellisten tavaroiden lainaamiseen. Kirjastossa voi käyttää tietokonetta, digitoida videoita ja valokuvia, nauhoittaa musiikkia tai pitää erilaisia tapahtumia. Kirjasto mahdollistaa myös yksityisen työ- tai kokoustilan käyttämisen ja siellä voi tutkia erilaisia arkistotietokantoja. Nykyaikainen kirjasto on siis paljon enemmän kuin kirjavaraisto. Kirjasto on kaikille avoin julkinen tila, jossa ihmiset voivat kohdata toisiaan. Instituutio, jolla on merkittävä rooli paikallisen ja valtakunnallisen tiedon saatavuuden ja käytön edistäjänä sekä yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja vuoropuhelun herättäjänä.

Kouvolan kirjastorakennuksen on mainittu edustavan äärimmäisen muuntojoustavaa tilasuunnittelua. Luonnehdinta pitää paikkansa, sillä rakennus on muuttunut hämmästyttävän vähän sen yli 50-vuoden taipaleen aikana. Suurin osa muutoksista on kohdistunut rakennuksen teknisten järjestelmien uusimiseen ja päivittämiseen. Varsinaisia laajoja tilamuutoksia ei ole tehty. Nyt 2020-luvulla on

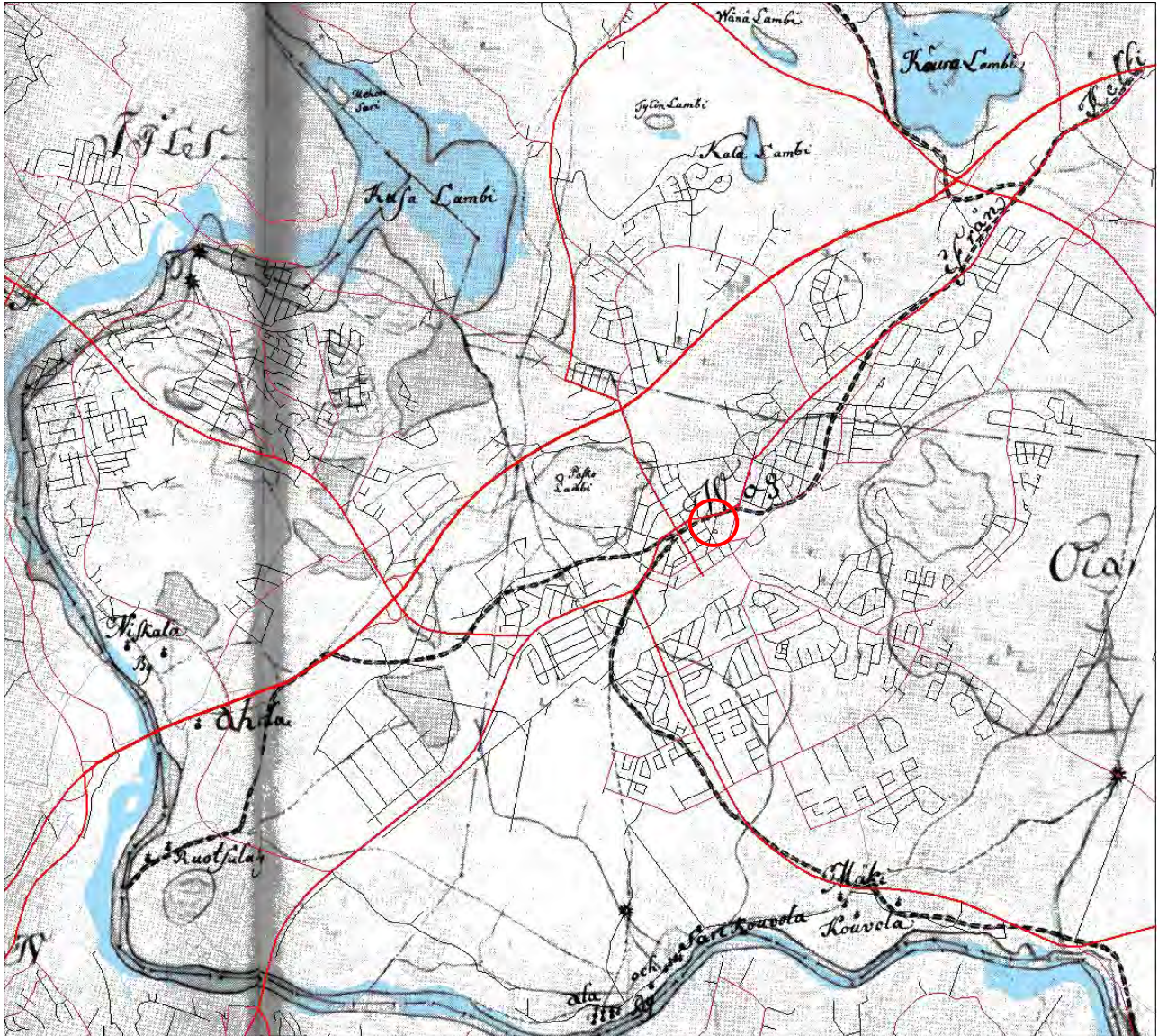
Tämä rakennushistoriallinen selvitys on laadittu osana kirjastorakennuksen lähialuetta koskevaa asemakaavan muutosta. Selvitys toimii samalla myös tausta- ja lähdeaineistona kirjastorakennuksen mahdollisille tuleville tilamuutoksille. Selvityksen on laatinut Kouvolan kaupungin kaavoitusyksikkö, jossa selvitystyön ja varsinaisen raportin on tehnyt tekniikan kandidaatti / arkkitehtuuri *Jenna Ylhäinen*. Työtä on ohjannut kaavoituksesta alueen asemakaavoittaja, kaavoitusarkkitehti *Hannu Purho*.

Kouvolassa 12.9.2024

Tontin varhaiset vaiheet

Liikenneväylien risteyksessä

Kymijoen varressa sijainneen Kouvolan kylän takametsien kautta on kulkenut tärkeä, Yliseksi Viipurintieksi nimetty maantie, joka syntyi Hämeen ja Viipurin linnojen väliseksi tieyhteydeksi jo 1400-luvulla. Vaikka tie alkuaikoina oli vain maastossa kiemurteleva ratsupolku tai kärrytie, oli se aikanaan yksi Suomen vanhimmista ja merkittävimmistä kulkureiteistä. Tien vanha linjaus noudattaa likimain kaupungin ydinkeskustan halki kulkevan Salpausselänkadun linjausta. Kymen lukon kohdalla Yliseen Viipurintiehen liittyi 1700-luvulla Haminasta pohjoiseen rakennettu maantie.

Kuva 1. Kouvolan keskeisen taajama-alueen katuverkko kuvattuna alueen vanhan kartan päällä. Kouvolan Alakylä ja Mäkilä sijoittuvat kuvan alalaidassa näkyvän Kymijoen rannalle. Pääkirjaston korttelialueen pohjoispuolella kulkeva Salpausselänkatu sijoittuu likimain muinaisen Viipurintien paikalle, joka on merkitty karttaan mustalla katkoviivalla. Pääkirjaston sijainti on merkitty karttaan punaisella ympyrällä. Kuvalähde: Kouvolan kaupunki, kaavoitus.

Riihimäen - Pietarin radan rakentaminen

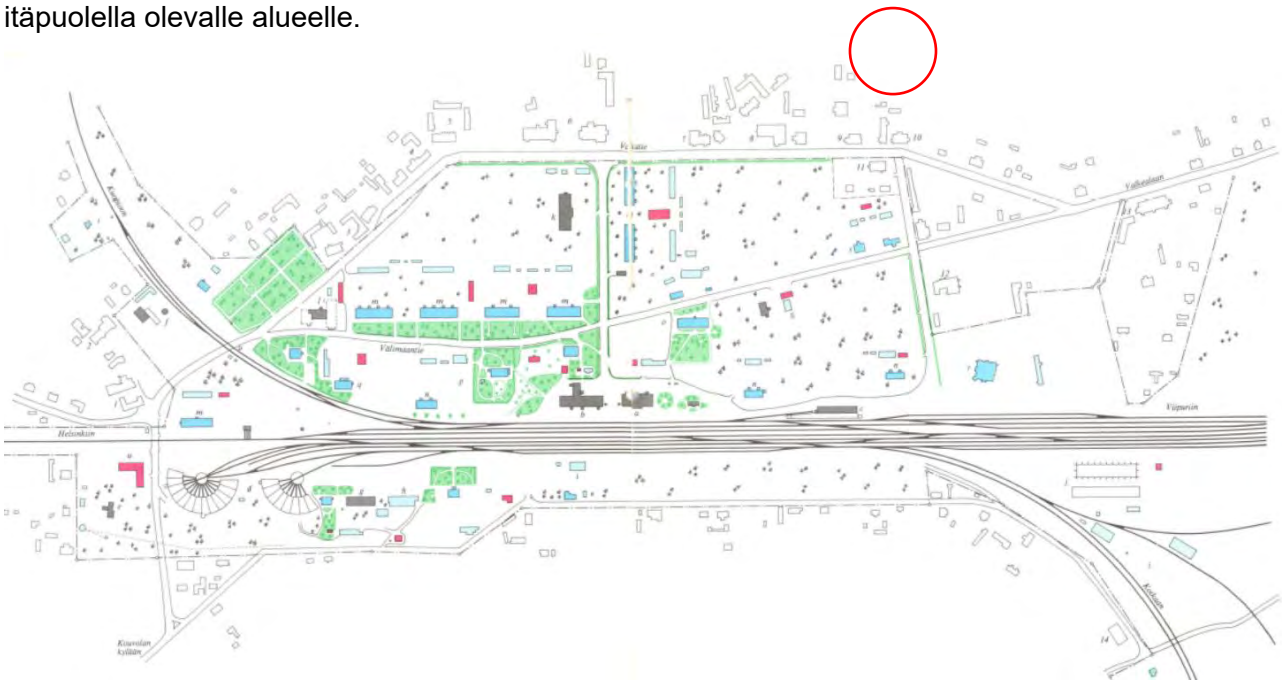
Vuonna 1867 Venäjän keisari *Aleksanteri II* antoi rautatien rakentamista koskevan käskykirjeen. Radan tuli olla leveäraiteinen ja se tuli ulottua Pietariin saakka. Rakennettava rata-alue jaettiin viiteen piiriin ja Kouvolan kylä valittiin Lahden piirin itäiseksi työasemaksi. Uusi rata avattiin kokonaisuudessaan liikenteelle 11.9.1870. Alueen ensimmäinen, IV-luokan tyyppipiirustusten mukaan rakennettu Kymi-niminen, asema sijaitsi aluksi nykyisellä Korialla, noin kuusi kilometriä Kouvolan asemasta länteen. Kouvolan Töröstinmäellä, jossa rata nousi vähitellen Salpausselän harjulle, sijaitsi niin sanottu Otavan seisakkeen vahtitupa, joka oli ydinkeskusta-alueen ensimmäinen ratoihiin liittynyt rakennus.

Teollisuus valtaa Kymenlaakson

Kymijoen eteläiselle suistoalueelle rakennettiin yhdeksän suurta höyrysahaa 1870-luvun aikana. Samanaikaisesti laakson pohjoiseen osaan rakentui nopeassa tahdissa puuhioke-, selluloosa- ja paperiteollisuutta. Kymenlaakson nopea teollistuminen oli mahdollista Kymijoesta saadun käyttövoiman, metsistä saadun raaka-aineen ja rautatien mahdollistaman laajan kuljetusverkon myötä. Kuusankoskelle perustettu Kuusankoski Osakeyhtiö kuljetti paperitehtaan tuotteet Korialle Kymin asemalle, mutta Kymijoen itärannalla sijaitsevalla Kymi Osakeyhtiöltä puuttui tieyhteys rautatielle. Uusi tie rakennettiin Yliselle Viipurintielle kesällä 1872 nykyisen Kolarinmäen yli ja siitä Otavan seisakkeen itäpuolelle, jonne yhtiö anoi rautatiehallitukselta luvan pistoraiteen ja varastomakasiinin rakentamiselle. Vähitellen rautatien läheisyydessä oleva varastotoiminta laajentui ja alueelle tuli tarve saada tavaraliikenteen lastauksen lisäksi myös pysäkki henkilöliikenteelle. Kouvolaan ensimmäinen rautatieasema perustettiin vuonna 1875.

Savon ja Kotkan ratojen rakentaminen alkoi vuonna 1887. Savon rata valmistui vuonna 1889 ja radasta tehtiin pistoraiteet Kymintehtaalle. Kouvolaan johtava rata valmistui vuonna 1890. Kouvolaan tuli tällöin tärkeä risteysasema ja asema nousi arvoasteikossa II luokan asemaksi. Uusi asemarakennus valmistui vuonna 1889 rautatiehallituksen rataosaston arkkitehdin, *Knut Nylanderin*, tyyppi- ja piirustusten mukaan.

Kouvola oli 15.6.1898 annetun asetuksen nojalla ja valtioneuvoston päätöksellä määrätty Taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Asemayhdyskunta alkoi nopeasti muotoutua junaliikennettä ja henkilökunnan asumista palvelevaksi kokonaisuudeksi rautateiden arkkitehti *Bruno F. Granholmin* suunnitelmien mukaisesti. Asemanseudusta kehittyi elinvoimainen rautatieläisyhdyskunta, mutta samalla alueen yhdyskuntarakenne kuitenkin jakautui kahtia. Rautatiealueeksi pakkolunastetulle alueelle rakennettava yhteiskunta on suunniteltua, mutta aivan sen liepeille sijoittuvat alueet eivät sitä olleet. Kouvolan pääkirjaston alue sijoittui juuri tälle vapaasti rakentuneelle alueelle. Kouvolan yhdyskuntarakenne on jo selvästi havaittavissa vuodelta 1905 peräisin olevassa rautatieyhdyskunnan kartassa. Alueen läpi kulkevaa liikennettä välittää itä-länsisuunnassa Välimäentie, joka kutakuinkin vastaa nykyistä Hallituskadun linjausta. Alue rajautuu pohjoisessa Valtatiehen, joka taas vastaa suunnilleen nykyisen Kouvolaankadun linjausta. Myös nykyisen Asemakatu-Manski-Kauppalankatu-akselin eteläpää on jo olemassa maastossa Rautatienkatu-nimisenä. Varsinainen tavararataapiha-alue rakennettiin aseman itäpuolella olevalle alueelle.

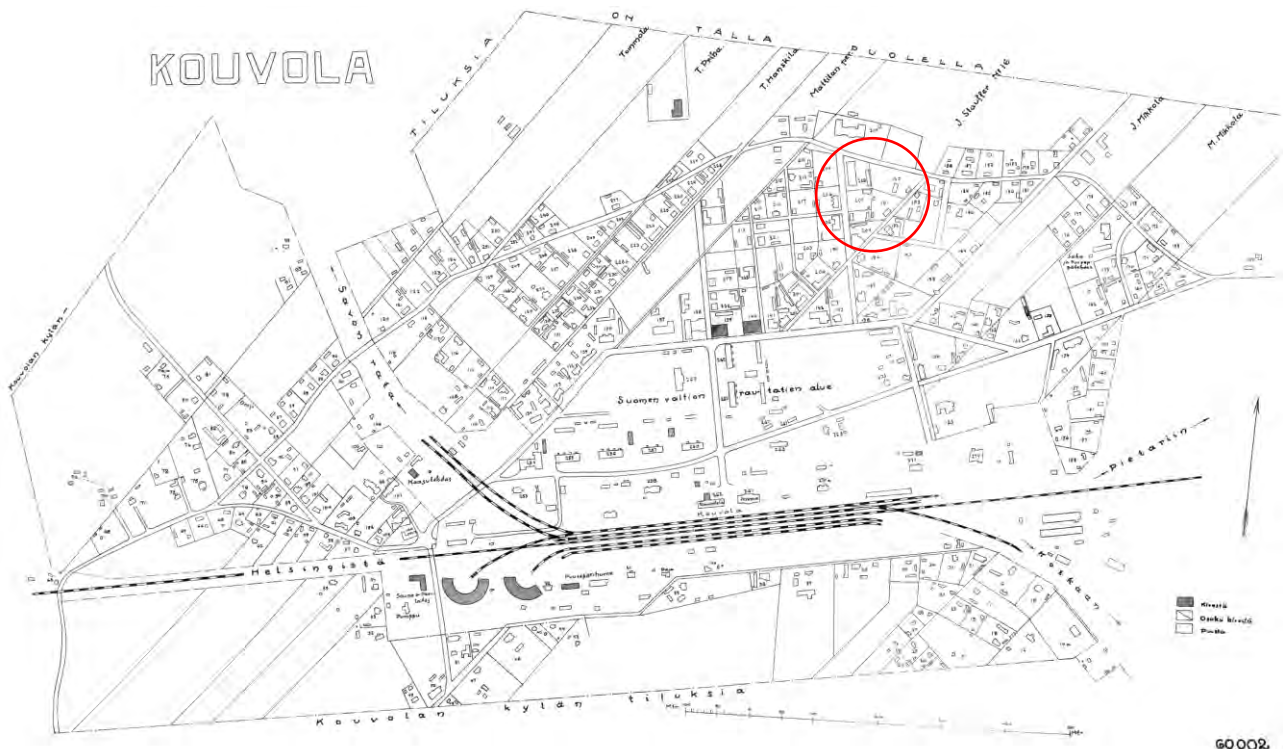

Kuva 2. Kuvassa Kouvolan aseman, varikon ja rataosaston rakennukset sekä rautatien alueen yhdyskunta v.1905. Kuvaa on merkitty harmaalla aseman ja varikon rakennukset sekä kansakoulu, sinisellä asuinrakennukset talousrakennuksineen ja punaisella muut talousrakennukset kuten kellarit, leivintuvat, pesutuvat, mankelit ja saunat. Vihreällä on esitetty taimitarha, puistot ja istutukset. Pääkirjaston likimäinen nykyinen sijaintipaikka on merkitty kuvaan punaisella ympyrällä. Kuvalähde. Kouvolaan historia II, karttapiirros Irma Kajasto.

Yhdyskunnan hallitsemattomasta rakentumisesta huolestuneet kansalaispiirit kutsuivat 19.11.1906 yleiskokouksen pohtimaan Kouvolaan tulevaisuutta ja esittivät perusteluja Kouvolaan muuttamisesta.

kauppalaksi. Kokouksessa asetettiin erillinen toimikunnan valmistelevaan ehdotusta. Kauppalan mukanaan tuomien kustannusten ja verorasitusten pelko jakoi kuitenkin väestön kauppalahankkeen kannattajiin ja vastustajiin, mutta Kouvolan jonkinasteisen itsenäistymisen ja varsinkin rakentamisen sääntelyn tarpeellisuudesta oltiin yksimielisiä.

Kouvolalaiset jättivät vuonna 1911 Senaattiin anomuksen Kouvolan kauppalaksi muodostamisesta, 80 000–1 000 000 markan valtionavustuksen saamisesta maan lunastamiseen ja asemakaavan laatimiseen kauppalan alueelle. Senaatin talousvaliokunta kuitenkin torjui avustuksen vuonna 1912 ja määräsi, että kouvolaisten on tehtävä uusi esitys. Uuden esityksen myötä Senaatti päätti 11.3.1915, että Kouvolan asemanseutu ja venäläisen sotaväen kasarmialue on järjestettävä taajaväkiseksi yhdyskunnaksi ja niille on laadittava ohjeet järjestys-, rakennus-, palo- ja terveydenhuolto-oloja varten. Alueen suunnittelua varten tilattiin rakennusmestari *Manu Pukilta* Kouvolan pohjakartta korkeuskäyrineen. Samana vuonna Kouvolan yhdyskunta osti lisämaaksi *Jaakko Staufferilta* 190 ha kokoisen Puosilan tilan. Tilasta myytiin kuitenkin heti kaikki yhdyskunnan sen hetkisten rajojen ulkopuolella oleva osat, jonka jälkeen yhdyskunnalle jäi maata vain 51 ha.

Kuva 3. Kouvolan asemanseudun tila- ja rakennuskartta 1910-luvun lopulta. Kirjaston sijainti on merkitty punaisella. Lähde. Redeve Oy, Voikkaan yritysalueen arkisto.

Kouvolan asemakaavoitus käynnistyy

Ensimmäisen maailmansodan ja sitä seuranneen sisällissodan jälkeen alkoi Suomessa yleinen elpymisvaihe, joka oli selvästi havaittavissa sekä kaupunkien että taajamien kasvussa ja niiden rakennustoiminnassa. Rakentamisen ohjaamisen tarpeellisuus todettiin myös Kouvolassa. Taajaväkisistä yhdyskunnista oli nimittäin säädetty, että *"ne voisivat joko muodostua itsenäisiksi kunniksi taikka säilyä vanhan kuntansa osina, joilla oli omia järjestyssääntöjä, ja joka oli oikeutettu kunnanverojen lisäksi kantamaan omiin tarkoituksiinsa vähäistä lisäveroa."* Myös oli säädetty, että *"taajaväkisellä yhdyskunnalla tuli olla oma, maaherran vahvistama asemakaavoitus, "rakennussuunnitelma", rakennusjärjestys sekä rakennuslautakunta ohjaamassa yhdyskunnan rakennustoimintaa."*

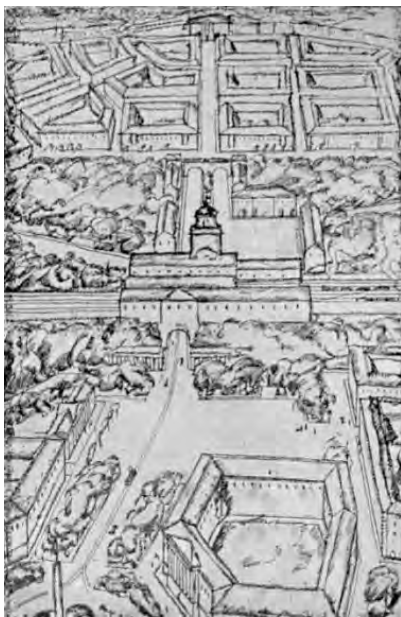
Kouvolakin siis päätti ryhtyä toimenpiteisiin asianmukaisen rakennussuunnitelman tekemiseen ase- tuksen mukaisesti koko taajama-alueelleen. Syksyllä vuonna 1919 julkaistiin kilpailu Kouvolan taajaväkisen yhdyskunnan asemakaavan laatimiseksi. Kilpailuohjelman mukaisesti neljältä eri suunnalta tulevien rautateiden rajaamat alueet tuli sommitella siten, että kulku rautateiden kanssa tasossa ei ollut sallittua. Alueille oli varattava tilaa eri laatuille asuintonteille, julkisille rakennuksille ja puistoille. Yhdyskunnan alueen laitamille tuli osoittaa puistolla asutuksesta erotettuja teollisuusalueita.

Yhdyskunnan kirkolle tuli osoittaa juhlallinen pääsy yhteiskunnan keskiosasta. Rautatiealue ja Savonradan vieressä sijaitseva kasarmialue tuli jättää koskemattomaksi. Lisäksi vanhan asutuksen järjestelyn todettiin olevan vähemmässä määrin sallittua, jopa suotavaa.

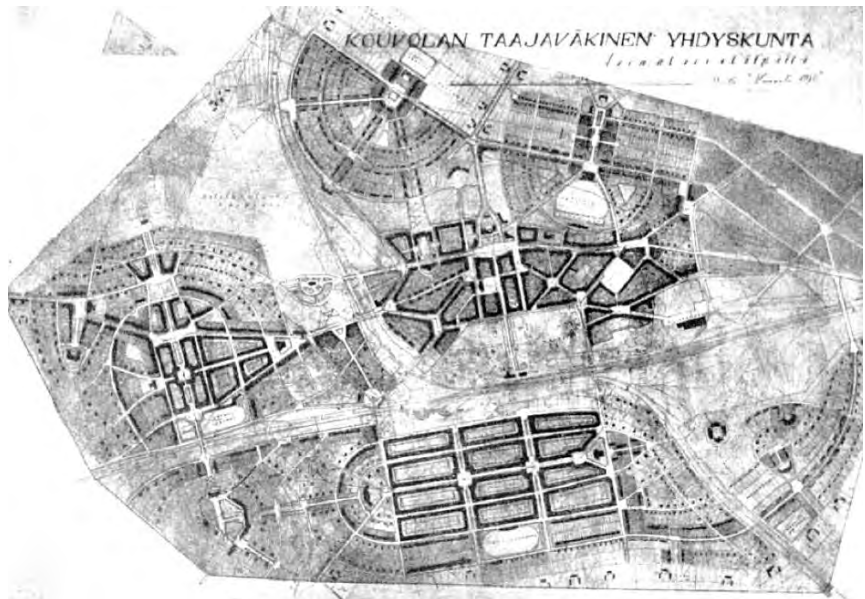
Osanotto kilpailuun oli runsas. Luonnoksia jätettiin 14 kpl, joista viisi kuitenkin arvioitiin kilpailun ulkopuolelle, koska ne eivät täyttäneet kilpailun vaatimuksia ja olivat muutenkin ”kypsymättömiä”. Kilpailun ratkaisu esiteltiin Suomen Arkkitehtiliiton julkaiseman Arkkitehti-lehden ensimmäisessä näytenumerossa vuonna 1921. Kilpailun voittajaksi valittiin kilpailuehdotus ”Kosmos”, josta arvostelulautakunta lausui seuraavaa.

”Ehdotus on kokonaisuudessaan tasaisesti sommiteltu ja on liikenneolosuhteet sekä asutuksen että teollisuusalueitten ryhmittely suoritettu edullisesti. Vanhaa asutusta on säästetty erittäin huolellisesti. Liikenneväylä pohjoiseen on kauniilla tavalla ratkaistu. Detaljiin käsittely, korttelien ja tonttien muotoilu sekä katujen lukumäärä ja suunta on hyvin harkittu.”

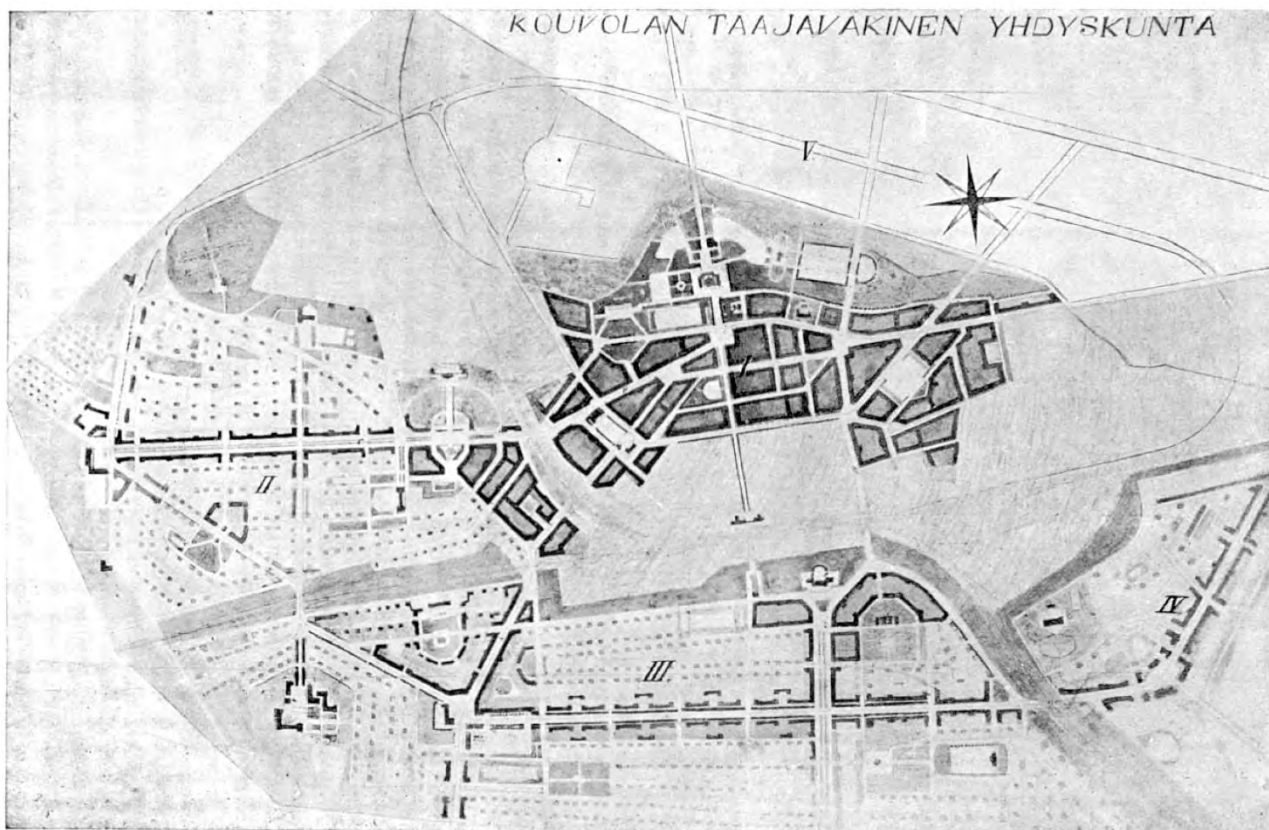
Kilpailuehdotuksen ”Kosmos” tekijöinä olivat arkkitehdit *Jussi ja Toivo Paatela* Helsingistä. Palkintosumma oli 4000 Suomen markkaa. Kilpailun toista palkintoa ei jaettu. Kaksi kolmatta palkintoa, kumpikin 2500 mk jaettiin nimimerkille ”*Kouvola 1950*” (tekijänä *Harald Andersin*) ja nimimerkille ”*Rataristi*” (tekijänä arkkitehti, tri. *Carolus Lindberg*). Palkintolautakuntaan kuuluivat Kouvolan Taajaväki- sen Yhdyskunnan puolesta insinöörit *J. E. Jaatinen* ja *A. Backberg* sekä pankinjohtaja *Oskari Ahti* sekä Arkkitehtiklubin valitsemina arkkitehti *Bertel Jung* ja *Otto-I. Meurman*.

Kuva 4. Lintuperspektiivi Kouvolan aseman alueesta. Kilpailuehdotus Rataristi, Carolus Lindberg.

Kuva 5. Kouvolan taajaväki- sen yhdyskunnan asemakaavakilpailun kilpailuehdotus Kouvola 1950, Harald Andersin. Kaavasommitelmassa tärkeimmät julkiset rakennukset sijoitettiin aseman läheisyydessä sijaitsevien mäkien päälle, Palomäelle, Kotiharjuun, Kasarmimäelle, Töröstinmäelle ja Mielakkaan. Rakennusten ympärillä olevalta aukealta oli suunniteltu säteittäisiä katu yhteyksiä, jotka kohtasivat toisensa harjun päälle sijoitetulla korkeamman rakentamisen alueella. Nykyisen Sarkolan alueelle oli suunniteltu laaja itä-länsisuuntainen ruutukaava-alue. Lähde: Arkkitehti-lehti näytenumero 1921, s. 9.

Kuva 6. Kouvolan taajaväkisen yhdyskunnan asemakaavakilpailu. Voittanut kilpailuehdotus "Kosmos", laatijana arkkitehtiveljekset Jussi ja Toivo Paatela. Lähde: Arkkitehti-lehti näyttenumero 1921, s. 7.

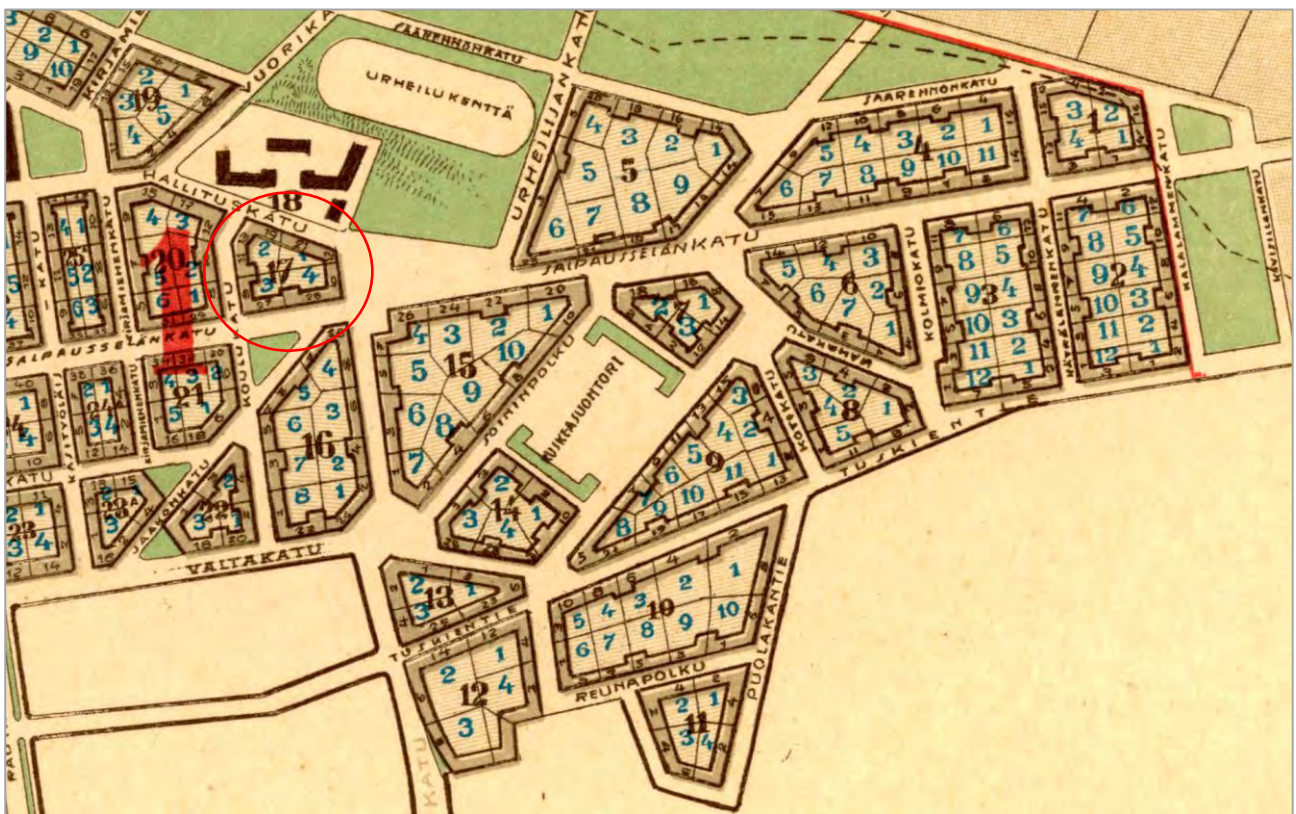

Kuva 7. Kouvolan ensimmäinen asemakaava vuodelta 1921 (hyväksytty 1922), arkkitehti Jussi Paatela.

Kuntakokous hyväksyi Jussi Paatelan laatiman asemakaavan 11.10.1921 ja Sisäasiainministeriö vahvisti sen 17.10.1922. Suunnitelman mukaan keskustan pääkadut olivat asemalta pohjoiseen johtava Rautatienkatu sekä itä-länsisuuntaiset Valtakatu ja Salpausselänkatu. Ydinkeskustan reuna-alueilla noudattavat kadut useasti vanhoja lounais-koillis-suuntaisia maanomistusrajoja. Asutusalueiksi varattiin rautatien eteläpuoli kokonaan, lännessä ”*kuljettajien kaupunginosa, Kaunisnurmī*” pääradan ja Savon radan välisessä kulmauksessa ja idässä ratapihan sekä Kotkan radan välinen alue. Näillä asuntoalueilla kaavoitus ulotettiin yhdyskunnan rajoille saakka ja julkiset rakennukset hajajoitettiin eri puolille yhdyskuntaa. Teollisuusalueeksi varattiin Salpausselän pohjoispuolinen suo- ja metsämaasto. Rautatien ja varuskunnan alueet jäivät asemakaavan ulkopuolelle. Asemakaava-alue käsitti taajaväkisen yhdyskunnan lisäksi myös sen pohjoisen metsäalueen aina Saarennon rajaan saakka sekä idässä Käpylän alueen. Päärata sekä Savon ja Kotkan radat jakoivat kauppalaan neljään osaan.

Verrattaessa vahvistettua kaavaa aiempaan kilpailuehdotukseen voi huomata, että kauniiksi kehuttu väylä pohjoiseen oli katkaistu kivitalokortteleilla. Kilpailuehdotuksessa se jatkui keskeisrakennuksella varustetun aukion kautta kartan rajojen yli. Kymen lukon pohjois- ja länsipuolelle suunnitellut mittavat puisto- ja aukiosommitelmat ovat muuttaneet muotoaan ja keskustan katuverkkoa oli tiennetty.

Vuonna 1923 Kouvolan väkiluku juuri saavutti 4000, mutta alkoi pian sen jälkeen voimakkaasti koho-
hota siten, että Kouvolassa oli vuonna 1930 jo 5659 asukasta. Väestön lisääntyminen toi mukanaan uusia ongelmia ja aiheutti sen, että jo vuonna 1926 kauppalaan viranomaiset alkoivat harkita koko alueen asemakaavoituksen uusimista. Paateloiden kaavassa eivät kaikki kadut olleet osuneet tarkoin niiden todellisille paikoille, koska suunnittelutyössä käytetyt pohjakartat eivät vastanneet todellista tilannetta. Kaavan katsottiin lisäksi sisältävän aivan liian kapeita tontteja. Valkealaan johtava Valkealankatu ei ollut osunut oikealle paikalleen, pieniä puistikkoita arveltiin olevan tarpeettoman paljon ja niiden sijaan olisi puistokatuja lisättävä. Puistoa toivottiin ratapihan eteläisivulle, kerrostalotontteja oli enemmän kuin oletettiin kauppalaan rakennettavan, ja pienten teollisuustonttien puuttumista pidettiin pahana. Koilliseen suunniteltu teollisuusalue ei ollut maastoon sopiva, eikä alueelta ei ollut olemassa kunnollisia karttojakaan. Kaavoitus kaipasi siten tarkistusta.

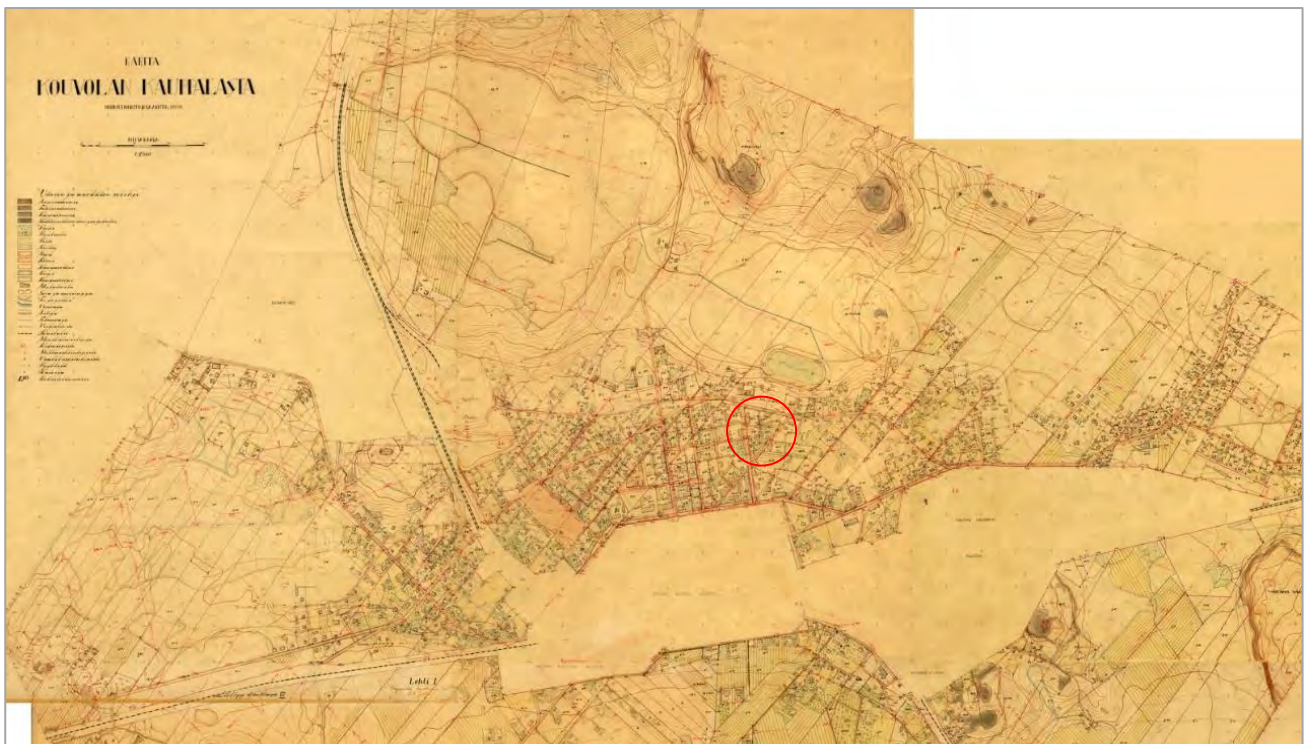
Kuva 8. Ote Kouvolan asemakaavasta vuodelta 1922. Pääkirjaston tuleva korttelialue sijoittui kaavassa olevan Koulukadun itäpuolelle ja Salpausselänkadun eteläpuolelle. Alue on merkitty karttaan punaisella ympyrällä.

Vaikka Paatelan laatima asemakaava ei ollut kovin tarkka maankäytöllinen suunnitelma, se kuitenkin muodosti perustan Kouvolan myöhemmälle asemakaavoitukselle. Uuden asemakaavan tärkeimpiä suunnittelukysymyksiä oli liikenteen järjestely. Salpausselänkadusta tuli kaavan selkäranka ja keskustan pääväylä. Kadun varteen sijoituivat myös tärkeimmät julkiset palvelut kuten kaupungintalo, kirkko, kirjastotalo sekä kolme alun perin toimistokäyttöön tarkoitettua tornitaloa. Tornitalot rajasivat puistomaista hallinto- ja kulttuurikeskusta. Korkeiden rakennusten haluttiin muodostavan dominantin heti lännestä kaupunkiin saavuttaessa. Toinen kolmen tornin ryhmä kaavoitettiin Salpausselänkadun varteen Keskuspuiston pohjoispuolelle. Kummankin tornitaloryhmän ensimmäisessä kerroksessa sijaitsi liikekeskus.

Valtioneuvosto vahvisti vuonna 1924 Kouvolan kauppalan uudet rajat. Aluerajaus sisälsi uusina alueina kaikki kauppalan pohjoispuoliset metsäalueet aina Saarennon kylään saakka ja Käpylän alueen, jonka lohkominen maanomistajien vastustuksen takia kuitenkin viivästyi ja alue liitettiin kauppalan Valtioneuvoston 17.1.1929 tekemällä päätöksellä vasta 1.1.1930.

Vuonna 1926 Kouvolan asemakaavalautakunnassa todettiin, että kaavoitusongelmien ratkaiseminen edellyttää asiantuntija-avun palkkaamista. Lautakunnan puheenjohtajana toimi tuolloin pankinjohtaja Oskari Ahti ja jäseninä toimivat maanmittausinsinööri *Hugo Harviainen*, varatuomari *O. V. Wartiainen*, rakennusmestarit *Uuno Immonen* ja *Eemeli Elo*, kirvesmies *Hjalmari Niilola* ja sihteerinä kauppalankamreeri *Aarne Helle*. Kaavoituksen asiantuntijoiksi ja käytännön kaavoittajiksi palkattiin Viipurista kaupungingeodeetti insinööri *K. A. Jylhä* ja asemakaava-arkkitehti Otto-livari Meurman.

Vuonna 1927 Kouvolaan päätettiin laatia koko kauppalan alueelle tarkka kartoitus kolmiomittauksella. Kartoitustyön tekijäksi palkattiin K.A. Jylhä. Kartoitustyö toimii pohja-aineistona koko kauppalan alueen asemakaavatyölle. Samana vuonna Kouvolan kauppalalla jätti valtioneuvostolle anomuksen niin sanotun suur-Kouvolan muodostamisesta, jolla koko Valkealaan kuuluva Kouvolan kylä ja eteläosa Kuusankoskeen kuuluvasta Ruotsulan kylästä liitettäisiin kauppalan. Aluelaajennuksille ei tällä kertaa kuitenkaan annettu suostumusta.

Kuva 9. Kouvolan vuoden 1929 pohjakartta koostui kuudesta karttalehdestä. Puolustusvoimien alue Kasarminmäellä ja Rautatiehallituksen alueet keskellä taajamaa on jätetty kartoittamatta. Pääkirjaston sijaintipaikka on merkitty kartalle punaisella ympyrällä.

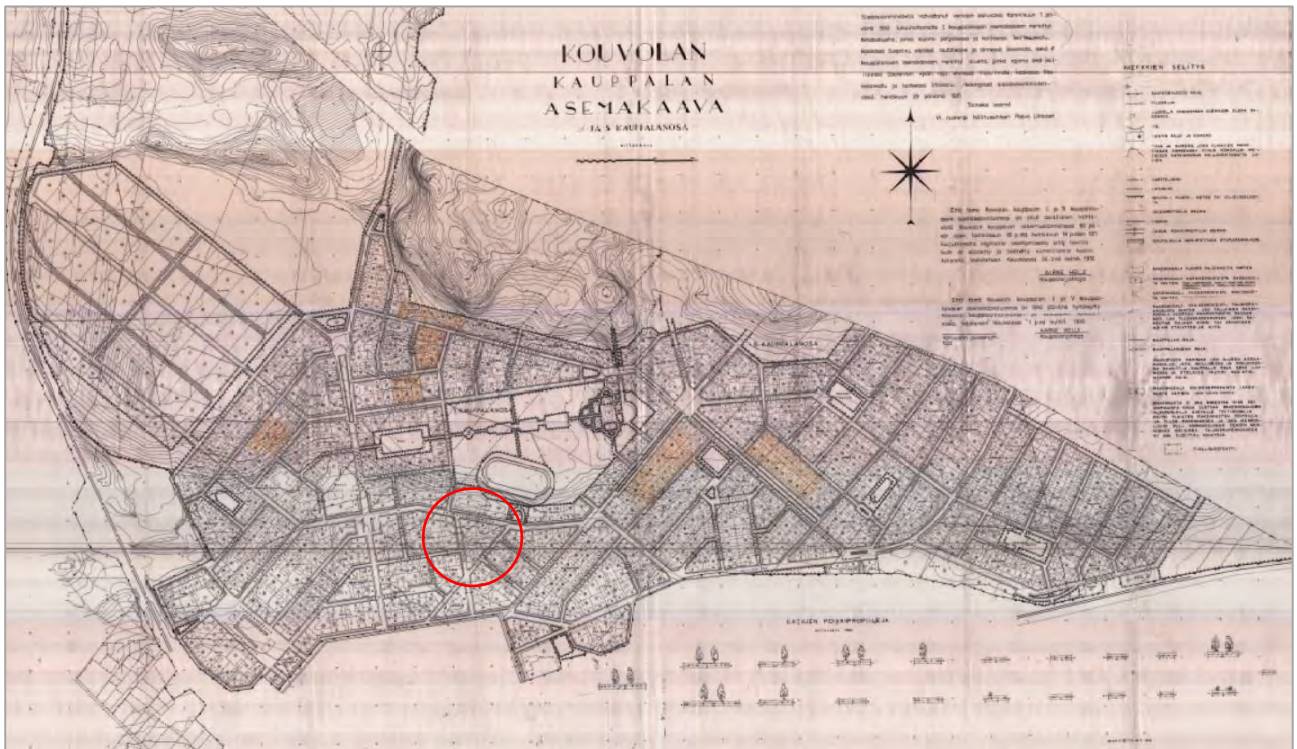

Kuva 10 Ote Kouvolan pohjakartasta Pääkirjaston kohdalta vuodelta 1929. Kartoitustyön teki K.A. Jylhä. Korttelialueen rakennuskanta säilyi kartalla esitettyssä asussa pitkälle 1960-luvun lopulle asti, kunnes kirjaston rakennustyöt käynnistettiin. Kartalla nykyisen Hallituskadun eteläpuolinen alue oli rautatiealuetta, joten se ei kuulunut kartoitettavaan alueeseen. Tämän vuoksi alueen rakennuksia tai muita rakennelmia ei ole merkitty pohjakarttaan.

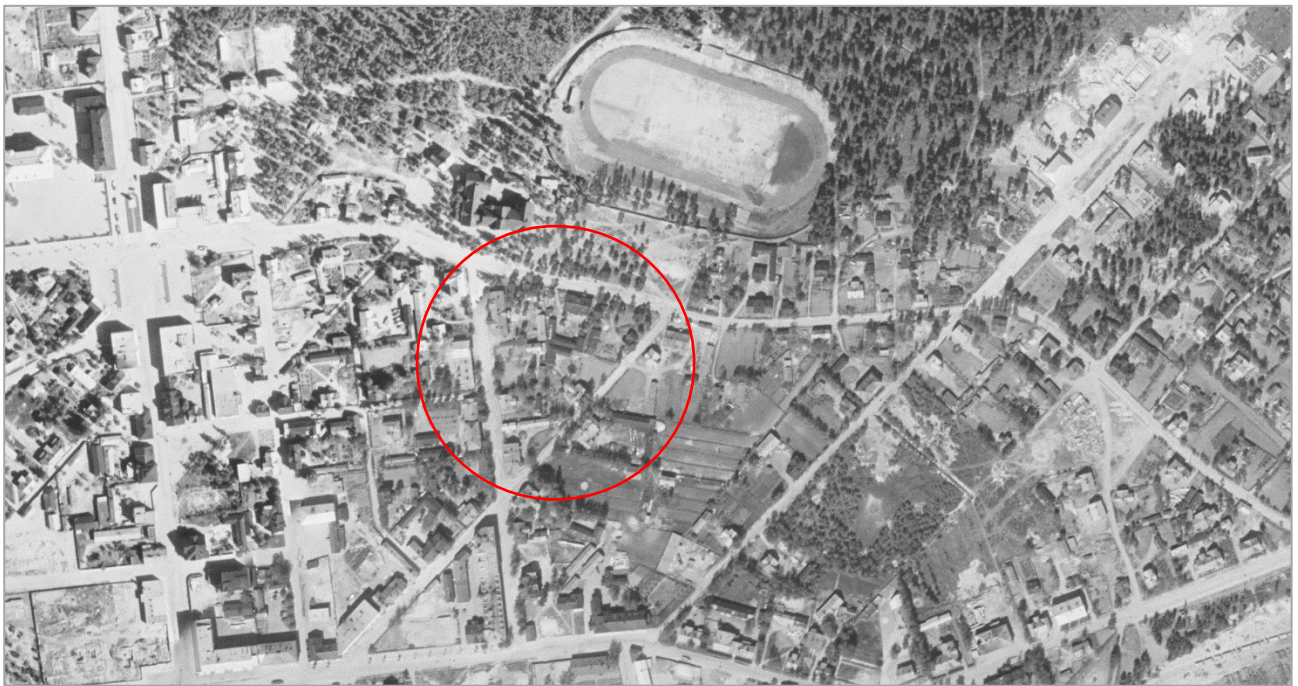
Otto-livari Meurman Kouvolan asemakaavoittajana

Viipurin asemakaava-arkkitehtina aiemmin työskennellyt O-I Meurman laati koko Kouvolan kunnan taajaman asemakaavan vuosina 1929–1933. Asemakaava on kaupungin ydinkeskustan nykyisen katuverkon perusta. Meurmanin aloittaessa asemakaavatyön oli Kauppalankatu koko pituudeltaan jo avattu samoin pohjoisesta ja lännestä Kouvolaan johtavat uudet maantiet olivat valmistuneet.

Meurman palautti vanhan itä-länsi suuntaisen maantien, eli Salpausselänkadun vanhalle paikalle ja tämä pääkatu yhdisti kehämäisenä Valtakadun ja Kauppalankadun jatkeet. Keskustasta itään päin asemakaavaa hallitsivat palstarajoja noudattavat lounais-koillissuuntaiset kadut ja niitä kohtisuoraan yhdistävät poikkikadut. Kauppalan ensimmäinen ”bulevardi” Kalevankatu päättyi liikennejakajaan, josta kadut lähtivät säteittäisesti kuuteen suuntaan. Meurman laajensi urheilukentän ympäristön keskuspuistoksi ja varasi Palomäen virkistyskäyttöön. Kauppalan keskustan pääkatujen varsille Meurman suunnitteli korkeampaa ja tiiviimpää rakennustapaa, kaksikerroksisia liike- ja vuokrataloja. Sittemmin 1930-luvulla rakennuskorkeutta lisättiin poikkeusluvoin kolmekerroksiseksi ja katu sai uusine funktistyyllisine rakennuksineen alkuperäistä suunnitelmaa kaupunkimaisen leiman. Meurman myös sijoitti yleiset rakennukset arvokkaimille ja näkyvimille paikoille.

Kuva 11. Otto Iivari Meurmanin laatima Kouvolan asemakaava vuodelta 1931 (kaava 286 1:1).

Kuva 12 Ilmakuva Kouvolan ydinkeskustan alueesta vuodelta 1941. Lähde, Maanmittauslaitos, paikkatietokkuna.

Kortteli 1049 muodostetaan kirjaston kortteliksi

Pääkirjaston korttelin nykymuoto alkoi hahmottua vuonna 1960, kun vasta perustettu Kouvolan kaupunki julisti asemakaavakilpailun keskustan uudistamiseksi. Kilpailuohjelmaan oli asetettu tavoitteeksi saada Kouvollalle nykyaikaisten suunnitteluperiaatteiden mukainen, toteutettavissa oleva ja yhtenäinen asemakaava, sekä osoittaa kaupungintalolle ja kirkolle sopivat rakennuspaikat. Kilpailuun osallistui 16 ehdotusta, joista kaksi palkittiin toiselle sijalle ja yksi kolmannelle sijalle. Toteutukseen valittiin toisen palkinnon saaneista ehdotuksista arkkitehti *Reino Koivulan* avustajineen laatima ”*Nouseva kaari*”-niminen kaavaehdotus.

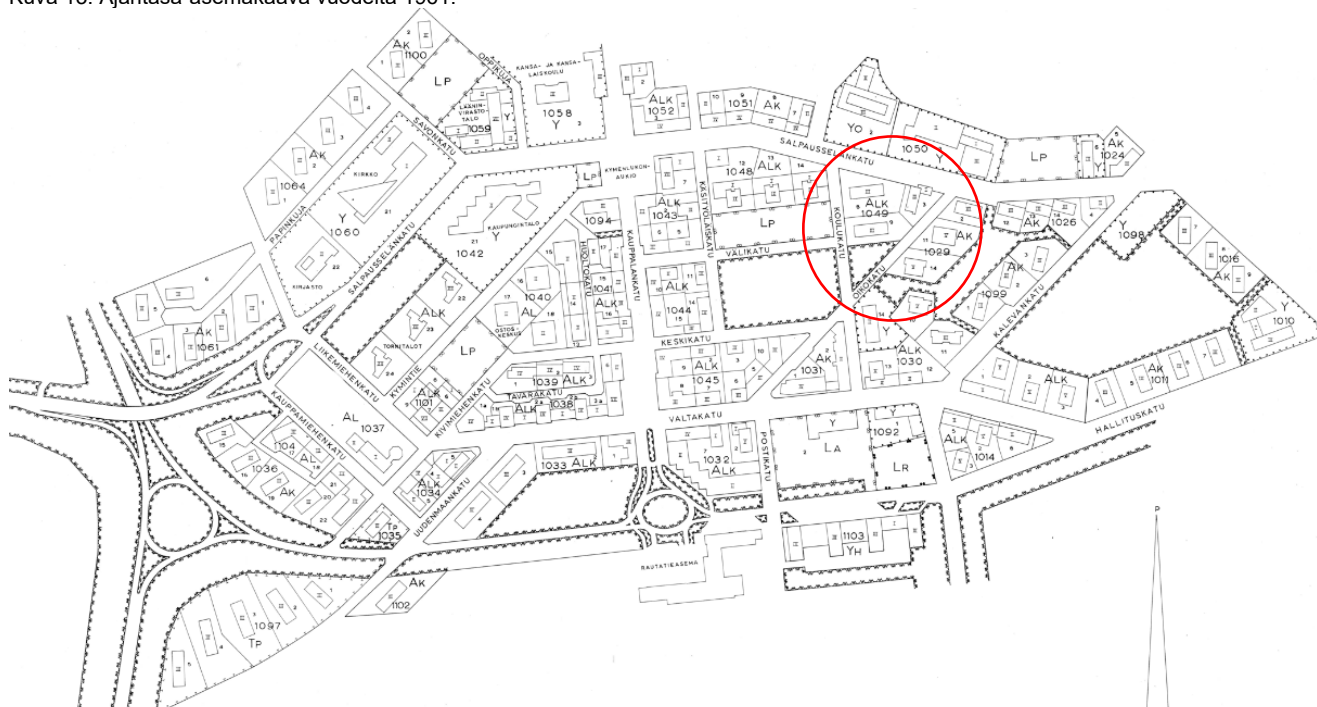
Kyseinen kilpailuehdotuksen asemakaava on yleisvaikutelmaltaan väljä ja puutarhakaupunkimainen. Kaavaehdotusta Reino Koivula kuvaa seuraavasti:

*"Uudessa asemakaavassa on tonttien ja kortteleiden uusimisen yhteydessä pyritty johdonmukaisesti kolmikerroksiseen rakennustapaan... Kun kuitenkin kaupunkikuva vaatii city-alueella kohokohtia, joissa horisontaalisen rakentamisen sijasta on selvät ryhdikkäät vertikaalit nousut, on sommitelmaan sijoitettu kaksi tornitalojen ryhmää... Näiden korkeampien rakennusten sijainti on valittu niin, että niiden ympärillä on vastaa-
vasti enemmän väljyyttä puiston ja parkkeerausalueen muodossa."*

Läntinen tornitaloryhmä sijoitettiin kehystämään hallinto- ja kulttuurikeskusta, joka hahmottui jo rakennetuista Lääninhallituksen talosta sekä sivistys- ja urheilutalosta. Lisäksi oli vielä tulossa kaupungintalo, kirkko ja kirjasto, joita sijoitettiin Salpausselänkadun molemmiin puolin. Kulttuurikeskukseen tontit suunniteltiin puistomaisiksi ja sisääntuloteiden suoja-alueet istutetuiksi. Hallinto- ja kulttuurikeskus toteutui Koivulan esittämien suuntaviivojen mukaan, vaikka yksittäisten rakennusten sijainnit eroavatkin ehdotuksesta. Keskustasuunnitelman toteuttamiseksi purettiin sen tieltä runsaasti kaupungin vanhaa rakennuskantaa.

Kuva 13. Ajantasa-asemakaava vuodelta 1961.

Kuva 14. Reino Koivulan laatima asemakaavaluonnos vuodelta 1964.

Kirjaston paikalla sijaitsi aiemmin useita asuin- ja liikerakennuksia talousrakennuksineen. Asemakaavoitettavan uuden korttelin 1049 vanhat puutalot purettiin uuden rakentamisen tieltä. Ratkaisu ei ollut tavaton 1960-luvun kaupunkirakenteen uudistuksen aiheuttamassa purkuaallossa, etenkin kun muuttoliike maalta kaupunkeihin kiihtyi ja Kouvola oli yksi Etelä-Suomen kasvukeskuksista. Ensin purettiin ja uudisrakennettiin korttelin eteläkulma Salpausselänkatu 37, johon valmistui vuonna 1955 oululaisen rakennusmestari *August Rönkönharjun* (1914–1990) suunnittelema asuin- ja liikerakennus. Rakennus on yhä olemassa, vaikka se aikanaan uhkasi jäädä pääkirjaston laajennussuunnitelmien alle. Vuonna 2012 Kouvolan rakennetun ympäristön inventoinnissa on arkkitehti *Rurik Wasastjerna* kuvannut rakennusta seuraavasti: *”Porrastettuine päätyineen ja yksikerroksisine myymäläsiipineen rakennus edustaa aikansa laadukasta kerrostaloarkkitehtuuria”*. Rakennus on tällä hetkellä selvittävä suojelukohde. Nykyisen asunsa rakennus on saanut *Arkkitehtitoimisto Pentti Hellénin* laatimien korjaussuunnitelmien mukaisesti vuonna 1986.

Kuva 15. Näkymä korttelialueelle idästä. Kuva. Poikilo-museot.

Kuva 16. Näkymä alueelle teatterin suunnalta. Kuva Poikilo-museot.

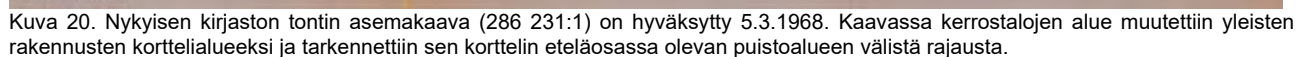
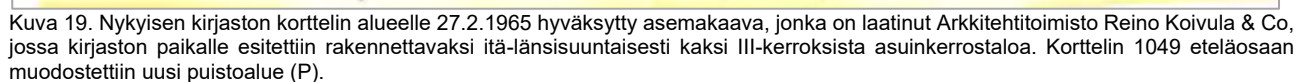

Kuva 17. Näkymä Salpausselänkadun ja Koulukadun risteyksestä. Kuva Poikilo-museot.

Kuva 18. Näkymä Koulukadun ja Oikokadun risteyksestä pohjoiseen. Etualalla sijaitsee nykyisin Veikko Talven puisto. Kuva Poikilo-museot.

Nykyisen kirjaston tontin alueelle 27.2.1965 hyväksytyssä asemakaavassa levitettiin Koulukatua, muodostettiin puisto korttelin eteläkärkeen ja lisäksi kaksi kolmikerroksisen asuinkerrostalon tonttia. Kortteliin ei kuitenkaan ikinä rakennettu uusia kerrostaloja, koska jo muutaman vuoden kuluttua uudessa kaavassa alue varattiin kirjastotalolle. Korttelin eteläosasta purettiin nykyisen puiston paikalta vuonna Teikarin talo, joka oli vuonna 1911 rakennettu kirjakaupaksi ja jossa sittemmin toimi räätälimestari *Jooseppi Teikarin* liike. Loput korttelin taloista purettiin viimeistään kirjaston rakennushankkeen alkaessa. Ketomaan talossa vastapäätä yhteiskoulua toimi aikanaan apteekki ja juuri ennen kirjaston rakentamista tontilla toimi myös Kouvolan toinen nuorisotalo. Vuonna 1970 Kouvolan kaupungille ostettiin kirjastotalon rakentamista varten Asunto-Oy Lämpötalolta hieman yli 1500 neliömetrin maa-alue 104000 markan hinnalla. Korttelissa sijaitsevan asuinkerrostalon tontin asemakaava (286 211:1) on hyväksytty 27.8.1965, kirjaston tontin asemakaava (286 231:1) on hyväksytty 5.3.1968 ja puistoalueen asemakaava (286 409:1) on hyväksytty 29.6.1998. Suunnittelualueen eteläosassa sijaitsevien Salpausselänkadun ja Oikokadun alueen asemakaava (286 1:1), joka käsittää katualuetta on hyväksytty 29.7.1931. Muuten lähialueen kadut on pääosin toteutettu 1960-luvulta peräisin olevien suunnitelmien perusteella.

Kuva 21. Ilmakuva vuodelta 1953. Lähde Maanmittauslaitos, paikkatietoikkuna.

Kuva 22 Ilmakuva vuodelta 1960. Lähde Maanmittauslaitos, paikkatietoikkuna.

Kuva 23 Ilmakuva vuodelta 1968. Lähde Maanmittauslaitos, paikkatietoikkuna.

Yleisen kirjastotoiminnan historia Kouvolassa

Kirjastolla käsitteenä on pitkä historia. Kirjaston tilallinen, toiminnallinen ja yhteiskunnallinen merkitys on muuttunut ja yhä muuttuu ajan ja tapojen mukana. Suomen yleisten kirjastojen kehitys on esitetty kattavasti *Ilkka Mäkisen* toimittamassa kokoelmassa ”*Suomen yleisten kirjastojen historia*”. Nykyisen kunnallisen kirjastoverkon aatteellinen perusta on Amerikassa 1800-luvun puolivälissä alkanut julkinen liike *Public Library Movement*, jonka konkreettinen alkupiste on Bostoniin perustettu julkisessa omistuksessa ja kaikille ilmaisella käyttöoikeudella oleva kirjasto. Yleisesti Suomen kaupungeissa alkoi rakennuskanta eriytymään käyttötarkoituksen mukaan 1800-luvun loppupuoliskolla ja siten myös kirjastot alkoivat saamaan omia rakennuksiaan, joihin saatiin vaikutteita kansainvälisiltä opintomatkoilta.

Kouvolassa yleinen kirjastotoiminta on kehittynyt Suomen maaseutujen kirjastoille tyypillisesti. 1900-luvun alussa maaseutujen kansankirjastojen toiminta perustui järjestöjen ja vapaaehtoisten toiminnan varaan. Kouvolan ensimmäinen yleinen kirjasto perustettiin vuonna 1902. Toripäiväkassan ensimmäisistä myyntipaikoista saaduista voittovaroista hankittiin ensimmäiset kirjat ja jatkossa kirjasto oli etusijalla ylijäämien jaossa. Sisällissodan jälkeen toripäiväkassa luovutti omaisuutensa Kouvolan taajaväkiselle yhdyskunnalle, jolle hankitun toimitalon etuhuoneeseen kirjasto sijoitettiin. Kouvolan itsenäistyttyä omaksi kunnakseen kirjasto siirtyi kunnalle ja siitä tuli seuraavana vuonna kauppalan kantakirjasto. Sen myötä kirjasto muutti kauppalantalon, entiseen apteekkitaloon. Vuonna 1929 kirjasto siirrettiin Kankaan vanhan kansakoulun yhteen luokahuoneeseen ja taas vuonna 1935 takaisin kauppalantalon kahteen pieneen huoneeseen.

Kuva 24. Kouvolan vanha kauppalantalo. Lähde Poikilo-museot

Kuva 25. Rautatieläisten lukutupa sijaitsti tässä rakennuksessa.

Vuosikymmenten ajan kirjasto toimi kiertolaisena siirtyen pois muiden tieltä. Oli tyypillistä, että kirjastot muuttivat usein ennen kuin niillä oli omat kirjastokäyttöön suunnitellut tilansa. 1900-luvun alkukymmeninä tyypillinen maalaiskunnan kirjasto oli tiloiltaan kunnantalossa tai muussa kunnan rakennuksessa sijaitseva huone. Kauppalantalossa Kouvolan kirjastohuone oli 48 m², kirjoja oli vajaat 3000 kappaletta ja aikakauslehtiä 13 erilaista. Kirjasto oli auki neljänä päivänä viikossa kaksi tuntia kerrallaan. 1800-luvun lopulta alkaen lehtilukusalit olivat nousseet suosituiksi. Kouvolan kirjastolla ei ollut omaa lukusalia, joten sen virkaa toimitti Rautatieläisten kirjasto. Rautatieläisten lukusali oli auki päivittäin ja kirjasto kerran viikossa. Kirjoja oli noin 700, mutta sanoma- ja aikakauslehtiä parikymmentä erilaista.

Kansanhuollon tarvitessa kauppalantalon tilat omaan toimintaansa, joutui kirjasto taas muuttamaan. Kirjasto siirrettiin elokuussa 1940 *Eerolan perillisten* taloon vanhan maantien varteen. Kustannusosakeyhtiö Otava lahjoitti Kouvolan kirjastolle 1000 markan arvosta kirjallisuutta siirtoväen tarpeita ajatellen. Kirjasto siirtyi taas syyskyyntä alussa 1941 *Sjöblomin*, myöhemmin *Pitkäsen* taloon Koulukadun varrelle. Kirjasto joutui luovuttamaan toisen huoneensa kansanhuoltolautakunnan ja työvoimalautakunnan toimistoille. Tiloiltaan kirjasto oli lähinnä varasto, vain 30 m² huone ilman mahdollisuutta lueskeluun. Rautatieläisten kirjasto oli tuhoutunut pommituksissa. Tilat olivat niin ahtaat, ettei kirjastolle enää vuonna 1947 tehdyn tarkastuksen jälkeen voitu maksaa valtionapua, jota se oli saanut vuodesta 1921 alkaen. Vuonna 1950 kirjasto muutti pois Pitkäsen talosta kauppalan rakennustoimiston tiloihin. Tilaa kirjastolla oli nyt 60 m², mutta lukusali puuttui yhä.

Sotien jälkeen Suomesta rakennettiin hyvinvointivaltiota niukoissa oloissa. Kuntien palvelutoiminnalle oli asetettu uusia vaatimuksia ja suuret ikäluokat tarvitsivat muun muassa koulutiloja. Kuntien toimitilojen suunnittelutyön helpottamiseksi järjestettiin tyyppipiirustuskilpailu, mutta kunnankirjaston tilat eivät kuuluneet tilaohjelmaan huolimatta siitä, että kunnantalo oli puolueettomana tilana suositeltu sijoituspaikka yleiselle kirjastotoiminnalle. Kirjastotilojen suunnittelun ongelmana oli vähäinen kokemus. Vuonna 1948 Suomen kirjastoseura julkaisi oppaan maaseudun kirjastohuoneistojen suunnittelemiseksi. Koska kunnilla oli tarve useille rakennushankkeille, suositeltiin niitä edistämään samanaikaisesti sijoittamaan kirjasto muiden palveluiden kanssa samaan rakennukseen luoden yleisiä sivistystaloja.

Kirjastorakentaminen voimistui 1950-luvulla. Uusien kirjastojen pinta-alat vaihtelivat noin 40–400 m² välillä. Lukemisesta tuli harrastuksena suosittumpaa ja siihen kannustettiin kiinnittämällä erityisesti huomiota lasten ja nuorten yleisten kirjastopalveluiden kehittämiseen, osin tavoitteena vastata suurten ikäluokkien koulutustarpeeseen. Kirjastotilojen suunnittelua varten julkaistiin suunnitteluohjeita, joissa painottui tilojen mitoitus, keskitetty valvonta ja myöhemmän laajentumisen mahdollistaminen. Vuoden 1953 oppaassa kannustettiin luomaan kirjastoille oma arkkitehtoninen ilme niin julkisivuissa kuin sisätiloissa. Erityisesti sisäänkäynnistä suositeltiin tekemään kirjastolle oma, väljä ja kiinnittämään huomiota eteistilan näkymään kirjastotiloihin. Kirjaston sisätiloissa suosittiin avointa tilaa ja galleriatyyppisiä tasoeroja. Parvia ja lattiataason osittaisia laskuja toteuttamalla, saatiin luotua lisää tilaa tiloiltaan tiiviisiin kirjastoihin. Kouvolassa kirjastotoiminta oli aktiivista. Vuonna 1955 kirjasto oli käytön mukaan 27. sijalla kauppaloiden välisessä vertailussa, vuonna 1956 jopa 8. sijalla ja siitä muutaman vuoden kuluttua jo kolmannella sijalla.

Vuonna 1955 Kouvolan kirjasto muutti jälleen, mutta tällä kertaa juuri sille suunniteltuihin tiloihin uuteen Sivistys- ja urheilutaloon. Kirjastokäyttöön oli suunniteltu yli 400 m² huoneisto, joka oli pinta-alaltaan suurehko verrattuna muihin Suomessa samana vuosikymmenenä valmistuneisiin uusiin kirjastoihin. Sivistys- ja Urheilutalo Säätiö oli perustettu vuonna 1950 rakennuttamaan kulttuuri- ja sisäurheilutilat, sekä urheilupuisto. Kouvolan kauppa oli varannut rakennukselle tontin ja säätiö järjesti suunnittelukilpailun, jonka voitti arkkitehti *Eero A. Kajava*. Kirjasto toteutettiin rakennuksen ensimmäisessä vaiheessa ja se sai vielä rakentamisen kolmannessa vaiheessa, vuonna 1959 lisätiloja teatterirakennuksen yhteyteen. Kirjaston uusissa asian- ja ajanmukaisissa tiloissa oli nyt käsikirjasto ja opintolukusali ja kirjaston oli nyt mahdollista järjestää satuiltoja, opintokäyntejä ja muuta lukemista aktivoivaa toimintaa, sekä muuta kulttuuritoimintaa kuten taidenäyttelyitä. Kirjaston tiloista kirjoitettiin Helsingin Sanomissa otsikolla "*Mallikirjasto Kouvola*". Ohessa kuvia kirjaston sisätiloista.

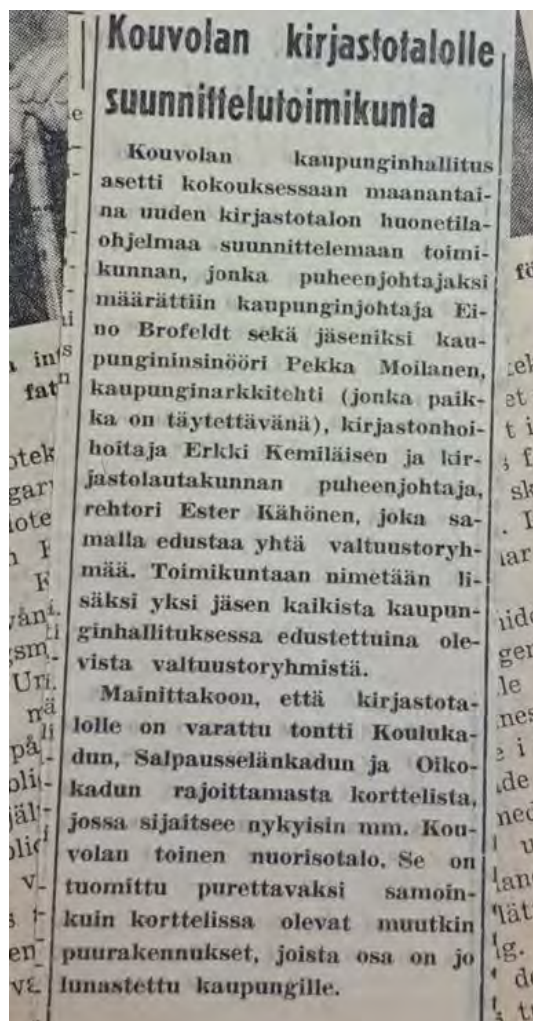
Kokonaan uuden kirjastotalon rakentaminen sai alkunsa vuonna 1962 tehdystä kaupunginvaltuuston päätöksestä anoa kaupunginkirjastolle maakuntakirjaston tehtäviä, kun voimaantullut uusi kirjastolaki jakoi kirjastot hierarkkisesti paikallisiin kirjastoihin ja maakuntakirjastoihin. Tämän myötä sitouduttiin myös rakentamaan uusi riittävän tilava kirjastorakennus. Vuoden 1967 pitkän tähtäyksen suunnitelman mukaan uusi kirjasto oli määrä rakentaa noin vuosina 1970–1971. Kirjastolle oli varattu tontti uudella asemakaavan muutoksella Sivistys- ja Urheilutaloa vastapäätä.

Kuva 26. Kouvolan Sanomat 5.4.1967.

Kuva 27. Lehtiartikkeli Kouvolan kaupungin kirjastosuunnitelmista. Etelä-Suomen Sanomat 27.1.1970.

Kuva 28. Artikkel, Kouvolan Sanomat.

Kirjastotalon suunnitteluksi järjestettiin arkkitehtuurikilpailu, jonka ensimmäisen sija myönnettiin arkkitehti Juhani Kivikoskille suunnitelmalla *"Lasikantinen laulukirja"*. Kirjastotalo valmistui vuonna 1971 ja samalla Kouvola sai myös maakuntakirjaston oikeudet, joista se oli kilpaillut Kotkan, Lappeenrannan ja Lahden kanssa. Kouvolassa kirjastotalo saatiin ensimmäisenä suunniteltua ja rakennettua niin, että oikeudet voitiin myöntää. Lisäksi Kouvolan kirjasto oli jo pitkään toiminut seudullisena kirjastona, mikä tietävästi osaltaan vaikutti päätökseen.

Muutto uuteen kirjastotaloon, Kouvolan nykyiseen pääkirjastoon, oli Kouvolan kirjaston kolmastoista ja viimeinen, lukuun ottamatta peruskorjauksesta johtuvaa väliaikaista muuttoa.

Pääkirjaston rakentaminen

Arkkitehtuurikilpailu

Arkkitehtuurikilpailun uuden kirjastotalon rakentamiseksi järjesti Kouvolan kaupunginhallitus. Kilpailu julistettiin 10.2.1969, ehdotusten viimeinen sisäänjättöaika oli 10.5.1969 ja kilpailun ratkaisu julistettiin 6.6.1969. Kilpailuehdotuksia jätettiin määräaikaan mennessä yhteensä 57, joista palkittiin kolme ja lunastettiin kaksi. Palkintolautakuntaan kuuluivat kaupunginjohtaja ja kilpailun puheenjohtajana toiminut Eino Brofelt, tekninen apulaiskaupunginjohtaja Väinö Vuorinen, rehtori Ester Kähönen, toimitusjohtaja Oiva Eloranta, veturinkuljettaja Kauko Viinikka, kirjastonhoitaja Erkki Kemiläinen, professori ja arkkitehti Martti Jaatinen, arkkitehti Raimo Savolainen, sekä kaupunginarkkitehti ja kilpailun sihteerinä toiminut Ensi Louhluoto. Kirjastonhoitaja Erkki Kemiläinen oli kirjastohankkeessa aktiivisesti mukana toimimalla yhteensä viiden toimikunnan jäsenenä ja kahden sihteerinä.

Kuva 29. Lehtiartikkeli Kirjastotalon huoneohjelman hyväksymisestä, Eteenpäin 26.3.1968.

Kuva 30. Kouvolan kirjaston suunnittelun kilpailukutsu julkaistiin sanomalehdissä 10.2.1969.

Suunnittelun lähtökohdiksi painotettiin muuntojoustavuutta, esteettömyyttä ja tehokasta toimintaympäristöä erityisesti henkilökunnan työskentelyn näkökulmasta. Kirjastotilojen suunnittelussa kehoitettiin kiinnittämään erityistä huomiota lasten, vanhusten ja liikuntaesteisten tarpeisiin kirjaston käyttäjinä. Kilpailuohjelman liitteenä oli luettelo kirjastosuunnittelun kirjallisuudesta ja kilpailijoiden toivottiin tutustuvan muun muassa *Sven Plovgaardin*, *Werner Mevissenin* ja *Bengt Hjelmqvistin* näkemyksiin. Kilpailun tarkoituksiksi kirjattiin julkaisun yhteyteen seuraavaa:

"Kilpailun tarkoituksena on suunnitella kirjastotalosta toiminnallisesti onnistunut käyttö-rakennus, jossa tekniset ja taloudelliset vaatimuksen on otettu huomioon. Tavoitteena pidetään huoneiden joustavaa mukautumista kirjastotoiminnassa tulevaisuudessa tapahtuviin muutoksiin sekä sitä, että hyvä palvelutaso saavutettaisiin pienellä ammatti-henkilökunnalla. Yleisötilat olisi suunniteltava siten, että liikuntaesteiset voivat niitä vaittomasti käyttää. Kirjastorakennuksen mahdollinen laajentuminen naapuritontille on esitettävä asemapiirroksessa mittakaavassa 1:500".

Ohjelma-asiakirjoissa kommentoitiin, kuinka kirjaston asiakkaista merkittävä osa on erilaisia opiskelijaryhmiä ja tietokirjallisuus on yhä suosittumpaa. Erityisesti alleviivattiin musiikkikirjaston saavuttamaa suosiota ja tulevaisuudessa audiovisuaalisten mahdollisuuksien monipuolistamaa kirjastotoimintaa. Suunniteltavasta kirjastosta tulisi kaupungin kulttuurikeskus. Kirjasto tuli suunnitella näytteilyitä, luentoja, kerhoja ja kokouksia varten aikuisille asiakkaille ja nuorille satutunteja, kirjastokäytön perehdytystä ja nukketeatteriesityksiä ajatellen. Monipuolisen kirjastotoiminnan mahdollisuuksiin viitattiin uusilla Ruotsalaisilla kirjastoilla, joissa asiakkaista kolmasosa lainasi kirjoja ja kaksi kolmasosaa käytti kirjaston muita palveluita.

Huonetilaojelmiaan oli kirjattu ohjeellisesti suunniteltavat tilat ja niiden vaatimat pinta-alat. Tilaohjelman mukaan kirjaston kerrosalaksi tulisi noin 3460 m². Eteistilojen ja lainaushallin suunnittelussa painotettiin tehokkaan valvonnan mahdollisuutta lainauspöydältä. Aikuisten lainausosastolle suositeltiin varaamaan hyllytilaa noin 35 000 kirjalle, tarkoittaen noin 1000–1200 hyllymetriä ja yleisölle noin 30 istumapaikkaa. Opinto-osastolle suositeltiin opintolukusaliin käsikirjastolle ja kotiseutukirjallisuudelle hyllytilaa n 5000 kirjalle eli 200 hyllymetriä ja lisäksi hyllykköä noin 250 aikakauslehdelle. Yleisölle suositeltiin varaamaan noin 50–60 istumapaikkaa ja lisäksi tilaa kortistolle sekä esittelyhyllyköille. Lastenosastolle suositeltiin hyllytilaa 15 000 kirjalle, eli noin 400 hyllymetriä ja pöydälliset istumapaikat koululuokalle, eli noin 40 lapselle. Pikkulasten lukusali ohjeistettiin suunnittelemaan siten, että sen voi eristää satuhuoneeksi. Musiikkiosastolle ohjeistettiin varaamaan hyllytilaa musiikkikirjallisuudelle, lehdille, nuoteille ja äänilevyille, sekä 4–5 levysoitinta ja 25–30 istumapaikkaa pöydien ääressä tai tuolityhmittäin. Lisäksi osastoittain oli annettu ohjeistusta vaadittavista varasto- ja aputiloista, sekä esimerkiksi kokoushuoneista ja tutkijanhuoneista. Kirjaston varatilat suunniteltiin toistaiseksi käytettäväksi taidenäyttelytiloina, jossa olisi myös elokuvahuoneen mahdollisuudet. Myös henkilökunnan ja kirja-auton tiloista oli vastaavat ohjeistukset. Tilaohjelmassa esitettiin suunniteltavaksi kirjaston yhteyteen myös talonmies-vahtimestarin asunto.

Kilpailun yleisarvostelussa kirjoitettiin seuraavasti:

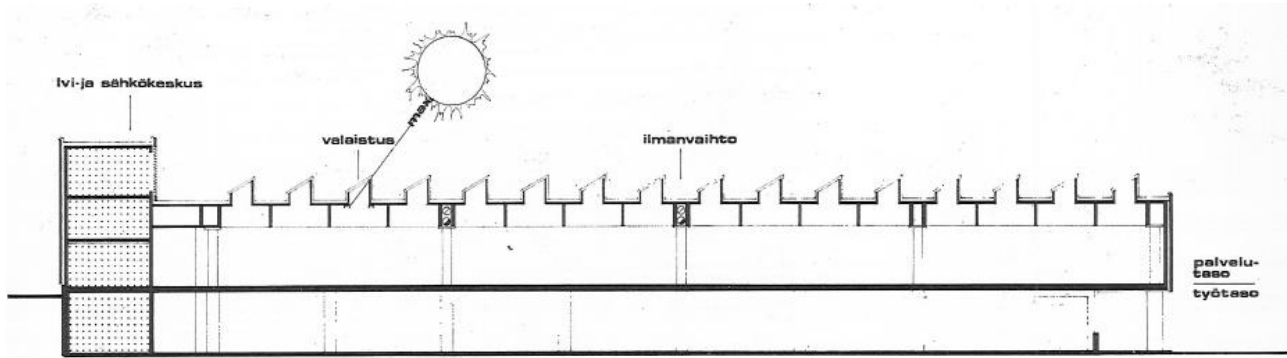
”Kilpailu on vastannut hyvin tarkoitustaan valaisemalla monipuolisesti suunnittelutehtävää ja tuonut esille joukon täysin erilaisia ratkaisumahdollisuuksia. Kilpailu on ollut yleistasoltaan kirjava, mutta yläluokka on verrattain tasaväkinen. Tähän luokkaan arvostellut ehdotukset ovat lähes samantasoisia kuin palkitut ja lunastetut työ. Suurimpina vaikeuksina näyttävät olleen tontin muoto, sillä olevat tasoerot ja liikennekysymykset, jolloin jonkin erikoispiirteen korostaminen ei ole johtanut tasapainoiseen lopputulokseen. Ympäröivät rakennukset ovat aiheuttaneet sen, että ratkaisut, jotka perustuvat hyvin yksilöllisiin muoto- tai rakenne-efekteihin, eivät ole johtaneet kaupunkikuvan kannalta hyvään lopputulokseen. Luontevimmin ovat rakennuksen ympäristöön sijoittamisessa onnistuneet ne kilpailijat, jotka ovat suunnanneet rakennuksen Koulukadun ja Salpausselänkadun kulmauksesta sisääntuloaukioineen.

Paikotusliikenteen järjestäminen Salpausselänkadunpuolelta ei palkintolautakunnan mielestä ole onnistunut. Myöskään kadunvarsipaikotukseen perustuneet ratkaisut eivät ole johtaneet tyydyttävään lopputulokseen. Rakennuksen sisätilojen järjestelyn osalta kilpailu on osoittanut, että varsinaiset yleisötilat on mahdollista ratkaista yksitasoisena, jolloin ohjelman vaatimat sisäinen muuntojoustavuus ja hyvät valvontasuhteet ovat saavutettavissa. Toimistotilojen osalta on pääteltävissä, että ne voidaan sijoittaa kahdella tavalla: Samaan kerrokseen yleisötilojen kanssa, tai varastokerrokseen. Sen sijaan ratkaisut, joissa toimistotilat on viety omaan erilliseen kerrokseen, kärsivät pitkistä hankalista liikenneyhteyksistä, ja vaikeuttavat henkilökunnan tehokasta hyväksikäyttöä. Opinto-osastolle ja näyttelyhuoneistolle (varatila) on katsottu olevan eduksi, jos niitä voi käyttää kirjaston ollessa suljettuna.

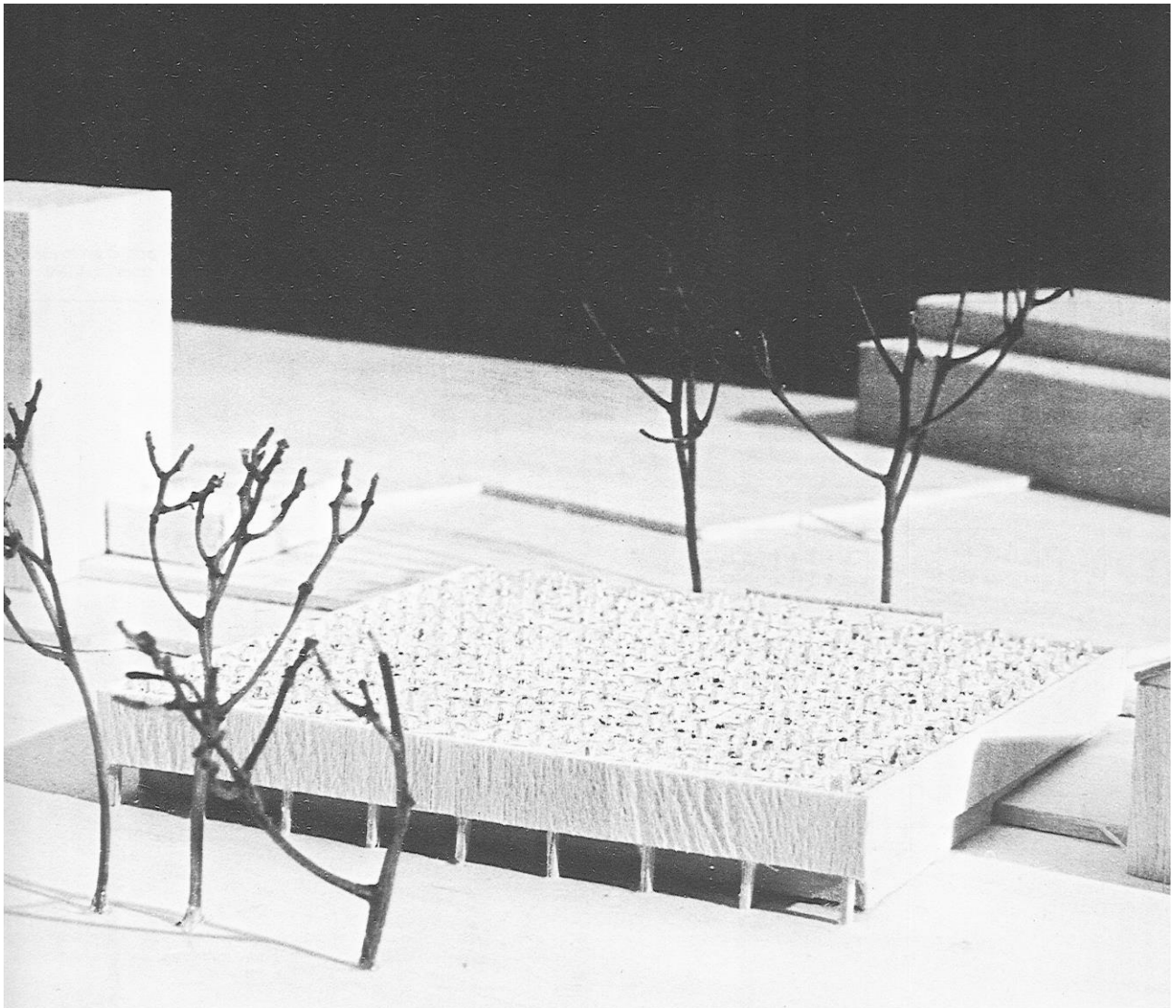
Tontin muoto on selvästi aiheuttanut vaikeuksia luontevan laajennusmahdollisuuden löytymiselle. Kilpailua arvosteltaessa onkin pidetty sisäistä joustavuutta tätä tärkeämpänä. Kilpailussa esiintyy kaksi täysin vastakkaista ratkaisuperiaatetta, toisessa pyritään kirjasto avaamaan mahdollisimman täydellisesti ulkomailmaan, toisten pyrkiessä eristämään kirjaston ulkomailmasta. Kummallakin lähtökohdalla on omat etunsa ja haittansa ja riippuu ratkaisutavasta, onko kokonaisuus onnistunut.”

Ensimmäisen palkinnon, eli toteutettavaksi valittavan suunnitelman, ja 14 000 mk rahapalkkion sai ehdotus ”Lasikantinen laulukirja”. Ehdotuksen oli laatinut arkkitehti Juhani Kivikoski avustajinaan *Matti Huusari ja Heikki Kurki* ja rakenteiden suunnittelusta vastasi diplomi insinööri *Sven Lydman*. Lasikantinen laulukirja nimi viittaa rakennuksen 256 kattoikkunaan, joiden kautta rakennus pääasiassa saa luonnonvalonsa seinäpinnan ollessa niukasti aukotettu laajan sisäisen muuntojoustavuuden saavuttamiseksi. Kilpailutulosten julkistuksen yhteydessä suunnitelmaa arvioitiin seuraavasti:

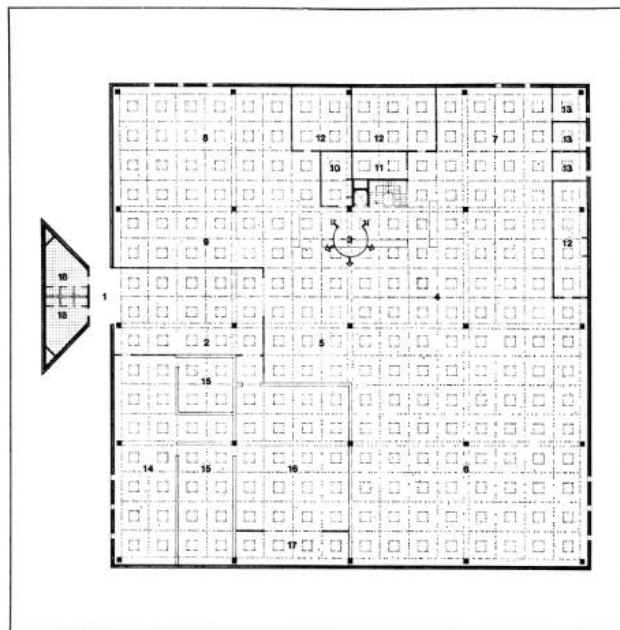
"Asemakaavallisesti nuhteeton, systemaattisesti sisäänpäin kääntyvä ratkaisu. Palkintolautakunta ei ole täysin vakuuttunut siitä, että täydellinen sulkeutuminen ulkomaailmaa vastaan on kirjaston toiminnalle eduksi. Parasta ehdotuksessa on johdonmukainen maisemakirjastoajatus ja pitkälle ulottuva sisäinen joustavuus. Rakenteellisesti selkeä ja taloudellinen ehdotus. Pääsisäänkäynti on hieman ahdistava. Lastenosasto ja opintolukusali voisivat vaihtaa paikkaa, jolloin opinto-osastoa voisi käyttää muun kirjaston ollessa suljettuna. Toimistotilat ratkaistu miellyttävällä tavalla. Esitetty laajennustapa kömpelö, mutta rakenne tarjoaa selväpiirteisemmänkin laajennustavan. Edellä mainitut puutteet ovat ratkaisutavan takia erittäin helposti korjattavissa ja riippuen julkisivun käsittelystä rakennus voi muodostua kaupunkikuvaa rikastuttavaksi tekijäksi."

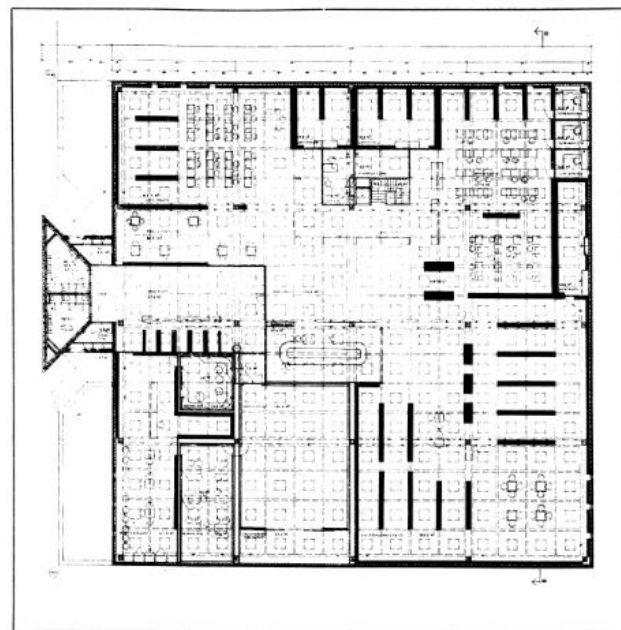
Kuva 31. Kouvolan kirjastokilpailu "Lasikantinen laulukirja", leikkauskuva ja sisätilojen valaistus.

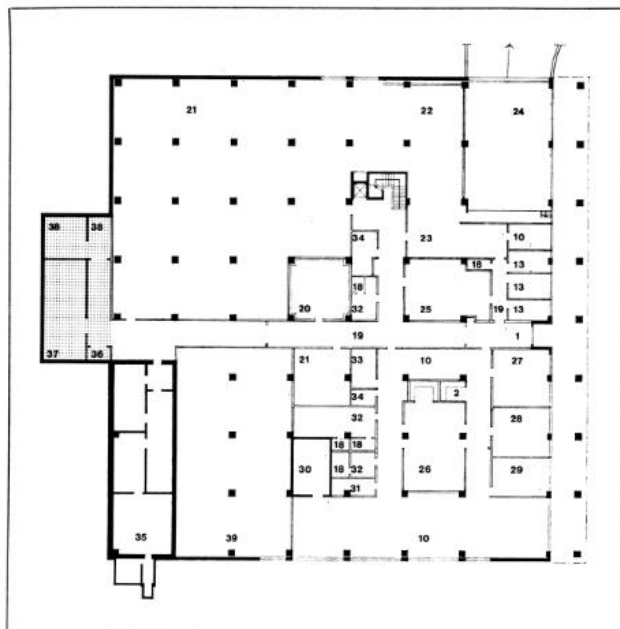
Kuva 32. Kouvolan kirjastokilpailu "Lasikantinen laulukirja", pienoismalli.

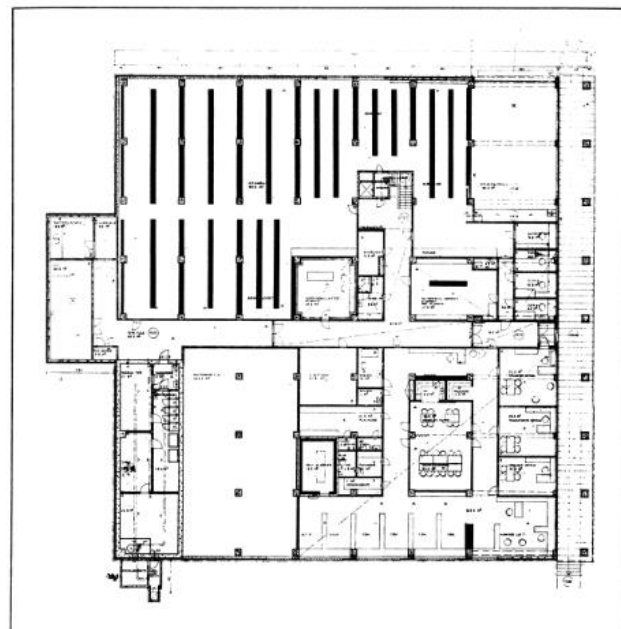
3

4

5

6

3. Palvelutason rakenne ja ensimmäinen tilankäyttö-kaavio, 1/600.

Structure of the service level and first space use scheme, 1/600.

4. Palvelutason maisema, 1/600.

Service level aspect, 1/600.

5. Työtason rakenne ja ensimmäinen tilankäyttö-kaavio, 1/600.

Structure of the working level and first space use scheme, 1/600.

6. Työtason maisema, 1/600.

Working level aspect, 1/600.

Tilaluettelo:

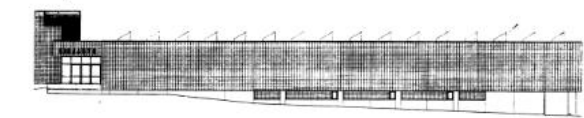
- 1 sisäänkäynti
- 2 naulakot
- 3 lainaustoimisto
- 4 kortisto
- 5 sanomalehdet
- 6 aikuisten lainausosasto
- 7 opinto-osasto
- 8 lasten osasto
- 9 pikkulasten osasto
- 10 toimisto
- 11 mikrofilmihuone
- 12 lähivarasto
- 13 tutkijan huone

List of rooms:

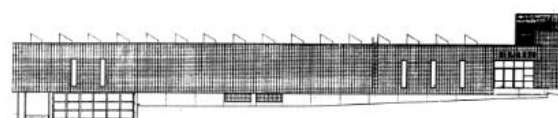
- 1 entrance
- 2 clothes racks
- 3 lending office
- 4 card index
- 5 newspapers
- 6 adult lending section
- 7 study section
- 8 children's section
- 9 small children's section
- 10 office
- 11 microfilm room
- 12 close access store
- 13 research room

- 14 musiikkikirjasto
- 15 kerho
- 16 näyttelytila
- 17 taulu- ja tuolivarasto
- 18 WC
- 19 käytävä
- 20 audiovisuaaliset laitteet
- 21 kirjavarasto
- 22 autokirjavarasto
- 23 pakkaus
- 24 kirjastoautotalli
- 25 monistus, kopiointi, vahtimestari
- 26 neuvotteluhuone, kahvio

- 14 music library
- 15 club room
- 16 exhibition space
- 17 board and chair store
- 18 WC
- 19 corridor
- 20 audiovisual aids
- 21 book store
- 22 travelling library store
- 23 packing
- 24 travelling library garage
- 25 duplicating, copying, caretaker
- 26 conference room, café

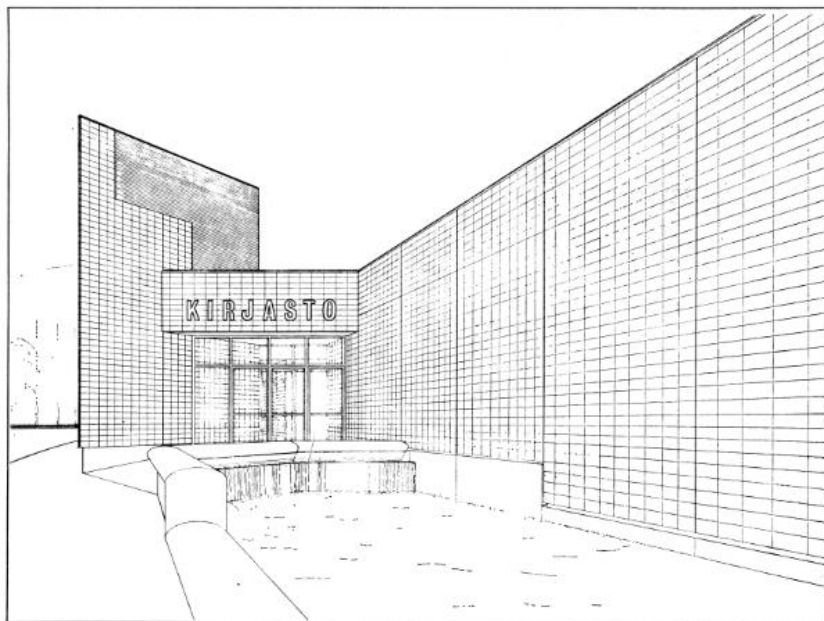
9

10

Kuva 33. Arkkitehtuurikilpailuja, Journal Finnish Architectural Competitions 1969:6. Kouvolan kirjastotalon suunnittelukilpailu. 1. palkinto 14 000 mk, nimimerkki "Lasikantinen laulukirja".

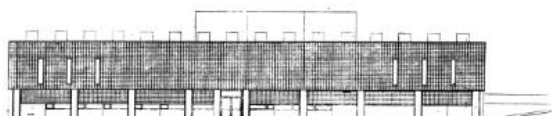
Rakennuttaja Kouvolan kaupunki
 Suunnittelijat Arkkitehtitoimisto
 Juhani Kivikoski
 Insinööritoimisto
 Lydman & Kivinen/rakenteet
 LVT-Insinööritoimisto Oy/LVI
 Insinööritoimisto Risto Mäenpää/
 sähköt
 arkkitehti Alpo Halme/
 akustiikka

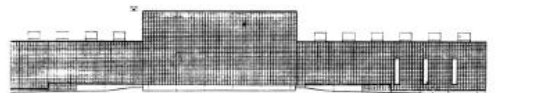
27 kirjastonjohtajan huone
 28 maakuntakirjaston-
 hoitajan huone
 29 apulaikirjastonjohtajan
 huone
 30 holvi, arkisto
 31 lomakevarasto
 32 pukuhuone
 33 ensiapuhuone
 34 siivousvälinevarasto
 35 vessatilat
 36 puhelinjakamo
 37 lämmönjakohuone
 38 sähkömuuntamo
 39 laajennustila

27 librarian's room
 28 provincial librarian's
 room
 29 assistant librarian's
 room
 30 vault, archives
 31 forms store
 32 changing room
 33 first aid room
 34 cleaning cupboard
 35 bomb shelter
 36 telephone exchange
 37 heat distribution room
 38 transformer
 39 expansion area

8
 7 Leikkaus, 1/300. Section, 1/300.
 8 Kirjaston sisäänkäynti. Main entrance.
 9 Julkisivu länteen, 1/600. West elevation, 1/600.
 10 Julkisivu itään, 1/600. East elevation, 1/600.
 11 Julkisivu etelään, 1/600. South elevation, 1/600.
 12 Julkisivu pohjoiseen, 1/600. North elevation, 1/600.

11

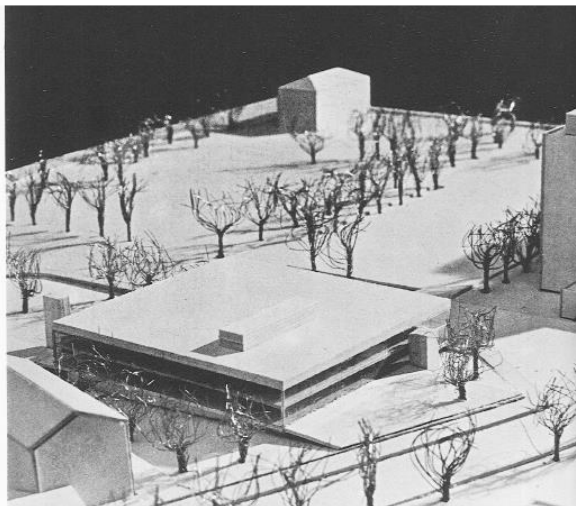
12

Kuva 34. Arkkitehtuurikilpailuja, Journal Finnish Architectural Competitions 1969:6. Kouvolan kirjastotalon suunnittelukilpailu. 1. palkinto 14 000 mk, nimimerkki "Lasikantinen laulukirja".

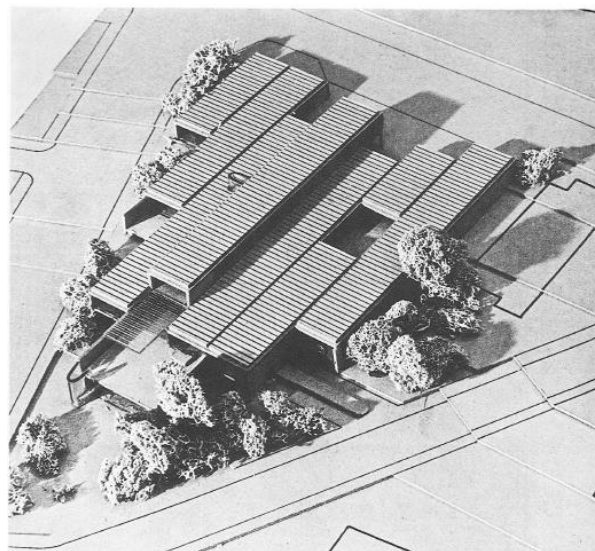
Toisen palkinnon ja 10 500 mk rahapalkkion sai ehdotus "*Seppäsen saluuna*", suunnittelijoina professori *Osmo Lappo*, arkkitehdit *Unto Rantanen*, *Jaakko Rantanen*, *Juhani Westerholm*, *Jouko Nieminen* ja *Martti Tiilikka*, sekä arkkitehtiylioppilaat *Jussi Suomala*, *Marja Rekola* ja *Matti Seiro*. Rakenteiden suunnittelusta vastasi diplomi insinööri *Pertti Ranta*. Suunnitelma oli massaltaan ja sijoitumiseltaan melko samanlainen kuin Kivikosken suunnitelma, mutta sulkeutumisen sijasta avautui ympäristöön suurten ikkunapintojen myötä. Suunnitelmassa kirjastorakennus sisälsi kellarikerroksen, kaksi kerrosta ja parvikerros, myös laajentuminen esitettiin. Ehdotusta kuvailtiin huolellisesti tutkituksi ja arkkitehtonisesti varmaksi, asemakaavallisesti hyvin ratkaistuksi ja yleisesti tiloiltaan onnistuneeksi. Muuntojoustavuusajatus ei ollut niin pitkälle vietyä kuin Kivikosken voittaneessa ehdotuksessa.

Kolmannen palkinnon saanut ehdotus nimimerkillä "*P*" erosi muista palkinnon saaneista erityyppisellä rakennuksen massoittelulla ja rakennuksen levittäytymisellä koko tontin alueelle. Työn oli laatinut arkkitehti *Mane Hetzer*, arkkitehtiylioppilas *Tuomo Siitonen* ja avustajana toiminut arkkitehtiylioppilas *Pekka Korpela*. Ehdotuksesta kirjoitettiin, että se on rakenteellisesti selkeä, sisäisesti joustava ja luontevasti laajeneva. Pääkerroksen todettiin olevan hyvin toimiva ja idearikas, mutta toimistojen sijoittelu kahteen kerrokseen nähtiin henkilökunnan toiminnan kannalta hankalana.

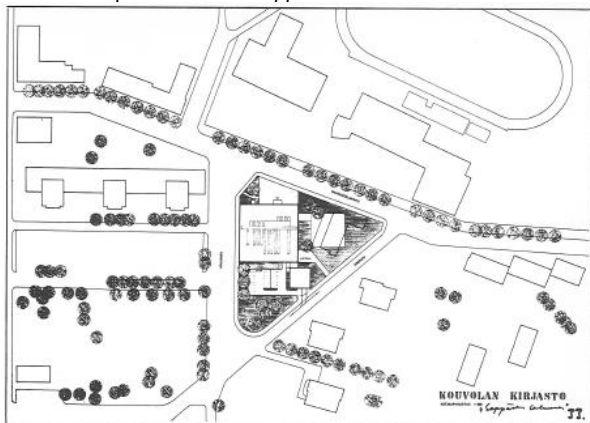
Ensimmäisen lunastuksen oli laatinut nimimerkillä "*Lainausmerkki*" arkkitehti *Kaarle Leppänen* ja toisen lunastuksen nimimerkillä "*Yo-Yo*" arkkitehdit *Jaakko Aartelo* ja *Woldemar Baeckman* ja diplomi-insinöörit *Bertel Ekengren* ja *Matti Tapio Hänninen*. Molemmat lunastukset olivat muiden palkittujen ehdotusten tapaan massaltaan horisontaalisesti suuntautuneita kaksikerroksisia rakennuksia.

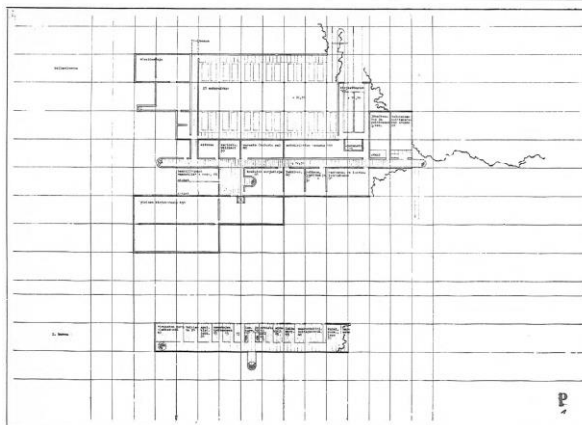
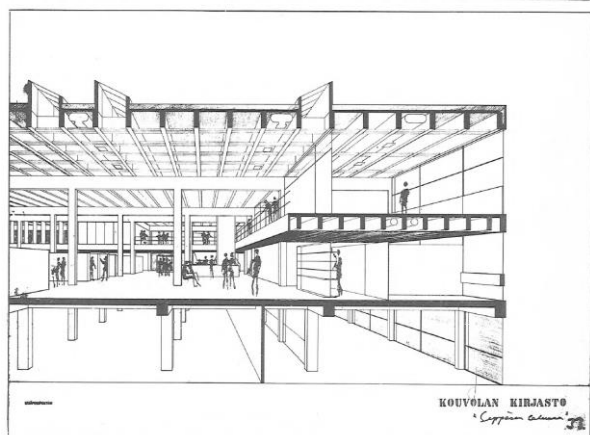
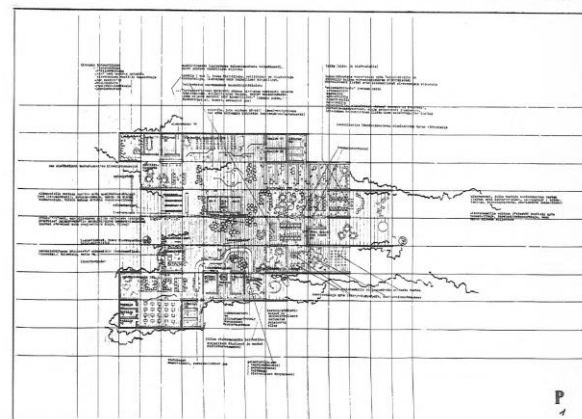
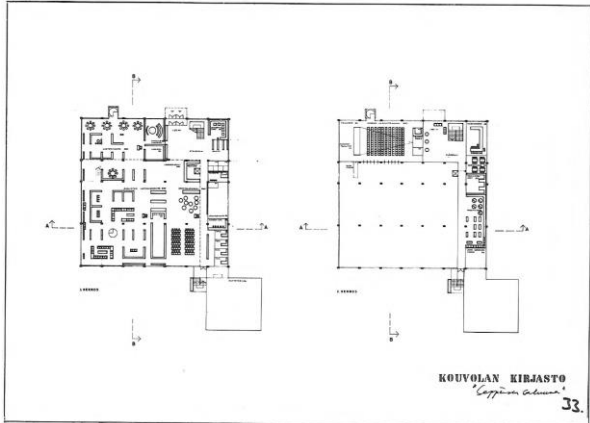
Kuva 35. Kilpailuehdotus "Seppäsen saluuna".

Kuva 37. Kilpailuehdotus "P".

Kuva 36. Kilpailuehdotus "Seppäsen saluuna", asemapiirros.

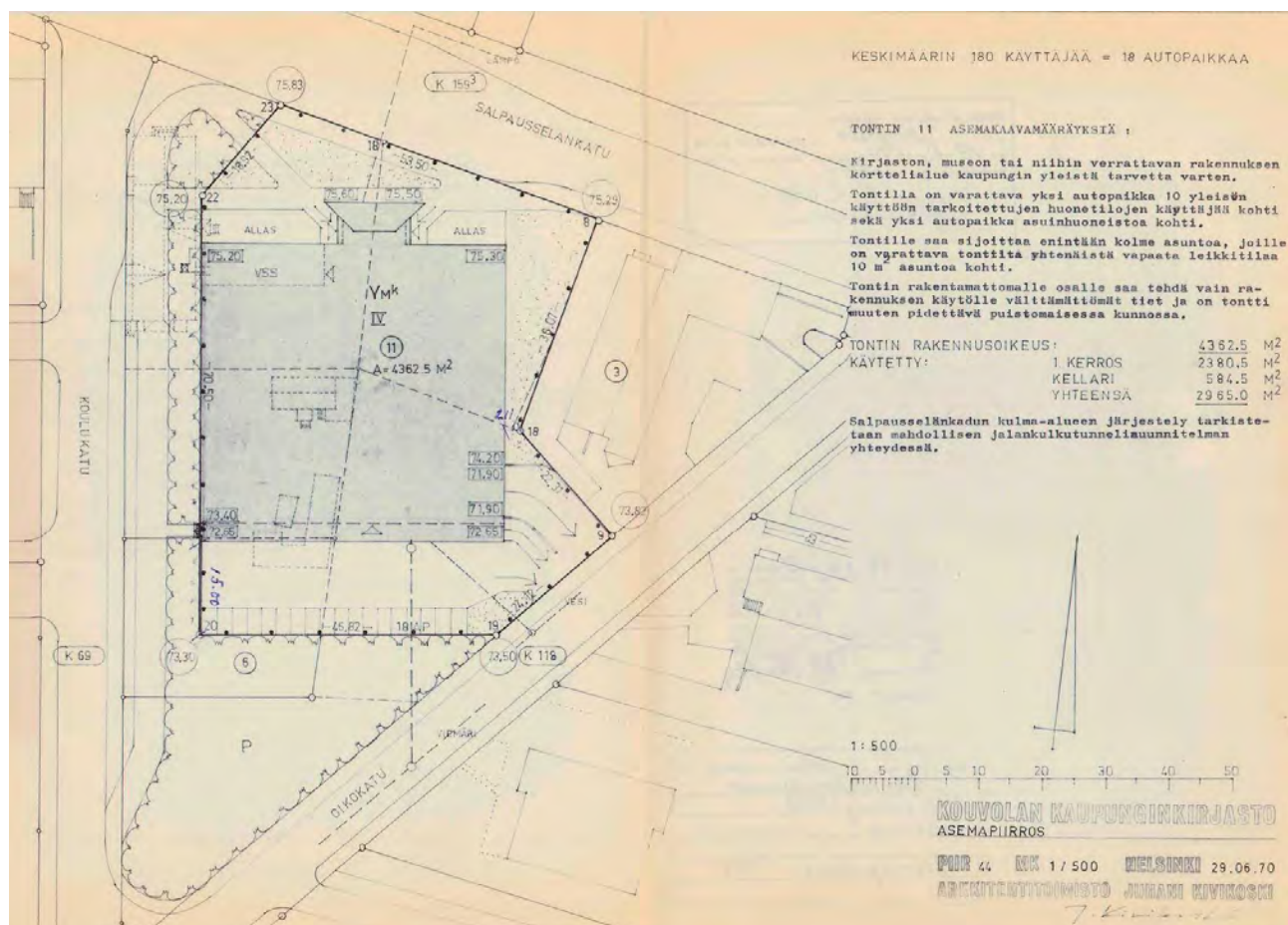
Toteutunut kirjastosuunnitelma

Rakennuttaja	Kouvola kaupunki
Rakennustoimikunnan pj	Eino Brofeldt
Arkkitehtisuunnittelu	Arkkitehtitoimisto Juhani Kivikoski
Rakennesuunnittelu	Insinööritoimisto Lydman & Kivinen
LVI-suunnittelu	Kouvolan LVT-insinööritoimisto
Sähkösuunnittelu	Insinööritoimisto Risto Mäenpää
Akustiikka arkkitehti	Alpo Halme

Pääurakoitsija	Lujatalo Oy
Sähköurakoitsija	Kouvolan Sähkö Waaramaa ja Pojat
Putkiurakoitsija	Suomen Vesi- ja Lämpöjohto Oy
Ilmanvaihtourakoitsija	Ilmastointirakenne Kataja & Oksanen

Asemapiirustus ja tontin käyttö

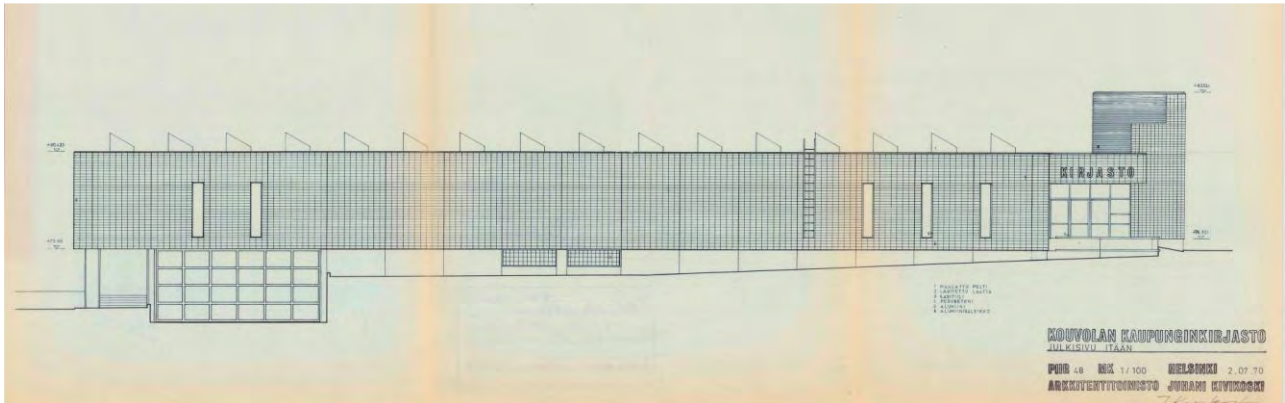
Kirjasto on suunniteltu tontille siten, että sisäänkäynnit sijaitsevat molemmin puolin rakennusta katussa esteettömän sisäänpääsyn mahdollistamiseksi. Pääsisäänkäynti sijaitsee Salpausselänkadun puolella. Kirjastoauto kulkee autotalliin Oikokadun kautta. Parkkipaikoitus sijoitettiin kirjaston eteläpuolelle.

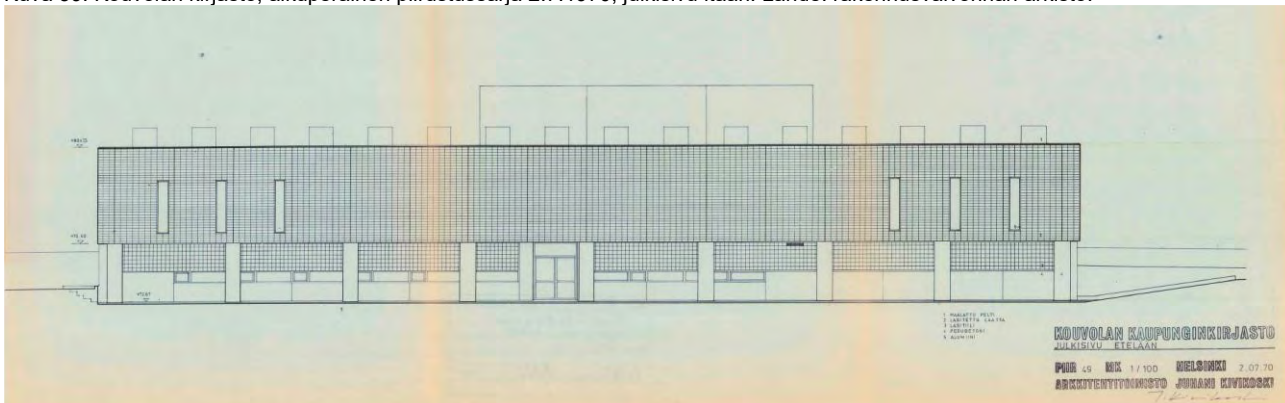
Kuva 38. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen, rakennusluvan yhteydessä ollut piirustussarja, piirustuksen päiväys 29.6.1970, Asemapiirustus ja asemakaavamääräykset. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

Julkisivut

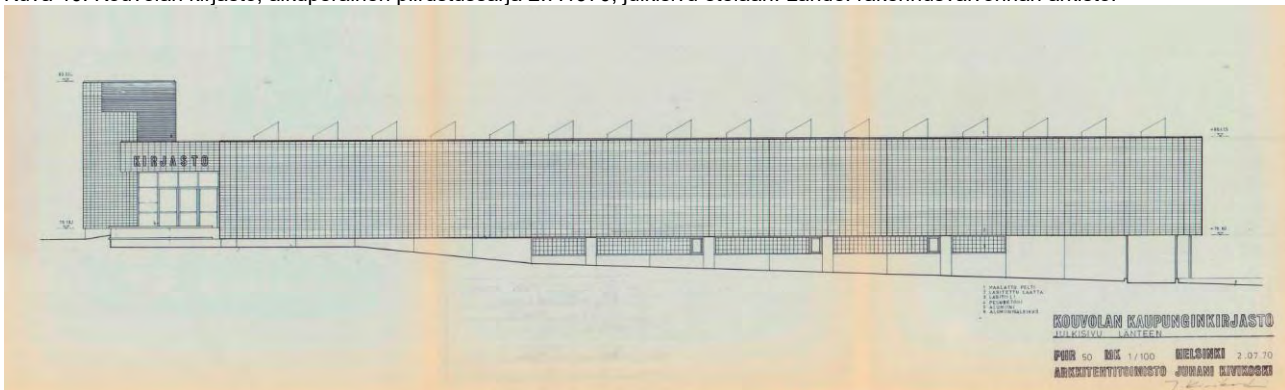
Julkisivut on verhoiltu n. 30 000 Arabian lasitetulla laattalla votsilimityksellä. Laatat ovat rihlapintaiset ja niiden väri vaihtelee tumman vihreän ja sinisen sävyissä. Kilpailun jälkeen suunnitelmaa muutettiin sisäänkäynnin osalta. Sen yhteyteen suunniteltiin muodoltaan kiilamainen torni talotekniikalle, joka toiminnallisten ominaisuuksiensa lisäksi korostaa sisäänkäyntiä kirjaston ollen muutoin massaltaan horisontaalinen. Lisäksi kirjastokerroksen seinäpintaan lisättiin pohjois-, itä- ja eteläsivuille hienova-
raista aukotusta.

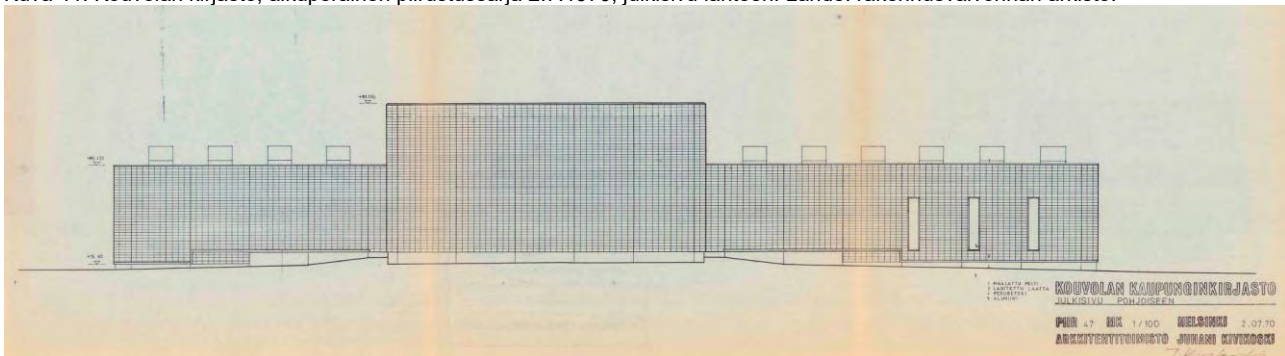
Kuva 39. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja 2.7.1970, julkisivu itään. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 40. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja 2.7.1970, julkisivu etelään. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 41. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja 2.7.1970, julkisivu länteen. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

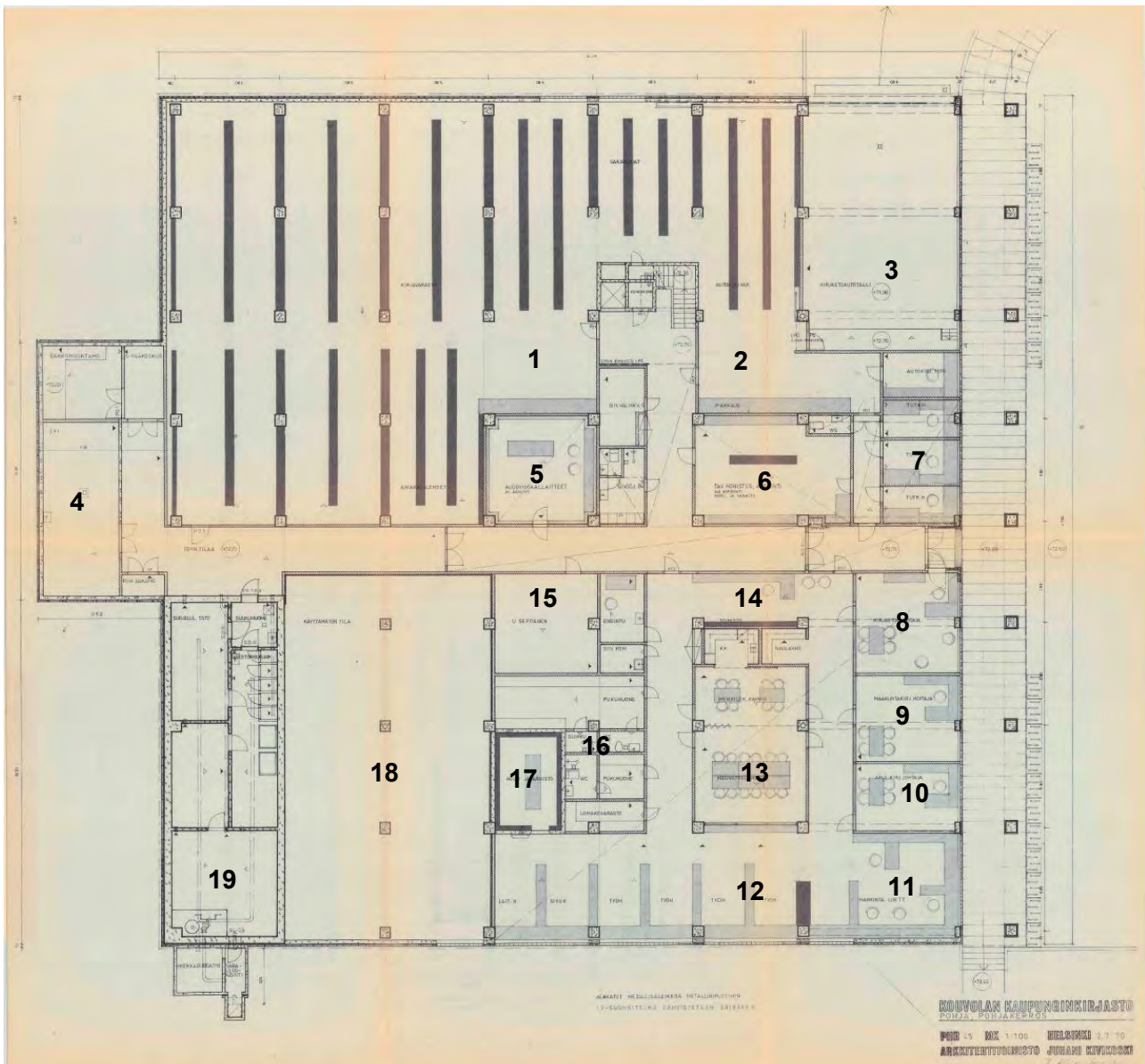

Kuva 42. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja 2.7.1970, julkisivu pohjoiseen. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

Kellari, eli pohjakerros

Pohjakerrokseen on sijoitettu rakennuksen huolto-, varasto ja hallintotoiminnot. Muuntojoustavuus joutui testiin heti kilpailun jälkeen, kun rakennusohjelma muuttui teknisten tilojen, talonmiehen asunnon ja tutkijanhuoneiden osalta. Luonnoksissa esitettyä asuntoa ei toteutettu lainkaan. Vielä hieman ennen kirjaston valmistumista tehtiin tiloihin muutoksia, kun laajentumistilaan sijoitettiin kansalaisopiston taideopetustila. Tilan käytävänpuoleiselle seinälle tehtiin alla olevasta pohjakuvasta poiketen vielä kolme varastohuonetta, wc ja siivouskaappi.

1. Kirjavarasto
2. Autokirjastovarasto
3. Kirjastoautotalli
4. Tekniset tilat
5. Audiovisuaaliset laitteet
6. Vahtimestarin tilat ja kopiointihuone
7. Tutkijanhuoneet
8. Kirjastonjohtajan työhuone
9. Maakuntakirjaston hoitajan tilat
10. Apulaiskirjastonjohtajan huone
11. Hankinta- ja luettelointitila
12. Työhuoneita
13. Neuvotteluhuone ja henkilökunnan kahvio
14. Toimisto
15. Unto Seppäsen muistohuone
16. Henkilökunnan pukuhuoneet, wc-tilat, ensiapu ja lomakevarasto
17. Holvi ja arkisto
18. Kansalaisopiston taideopetustila
19. Väestösuoja

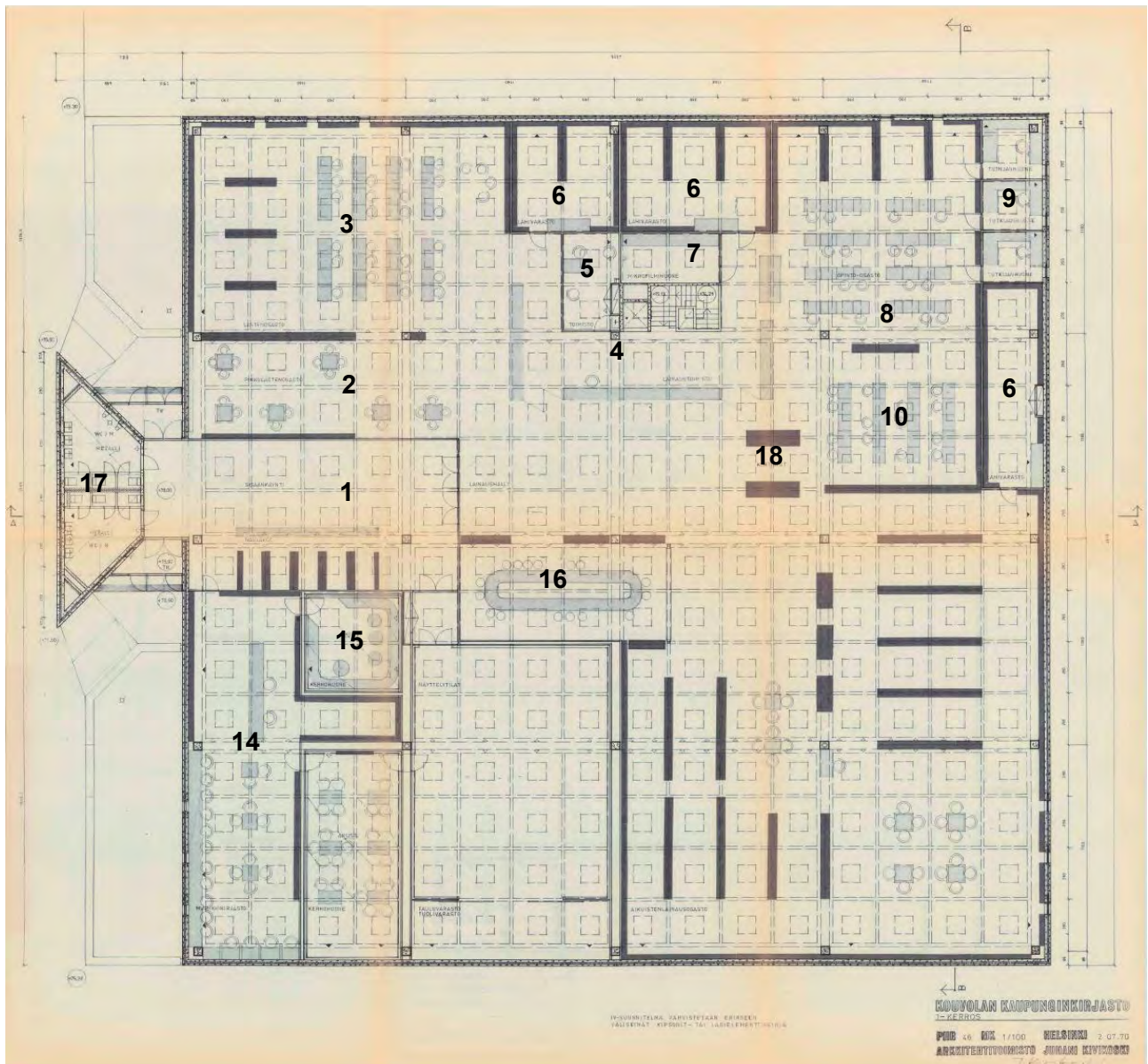

Kuva 43. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja, kellarikerros. Kuvaan on merkitty tekstissä mainittujen tilojen numerointi. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

Ensimmäinen kerros, eli kirjastokerros

Kirjastokerroksessa sijaitsee asiakaskäyttöön tarkoitettut tilat yhdessä tasossa esteettömyyden mahdollistamiseksi. Palvelutiskin sijainti on keskeinen henkilökunnan työskentelyn helpottamiseksi ja tehostamiseksi, etenkin asiakkaiden valvomisen näkökulmasta. Lainaushallin ja musiikkiosasto väliin jäävä näyttelytila oli tilavaraus kirjaston sisäistä laajentumista varten. Kilpailulautakunta oli kirjoittanut palautteessaan, että lastenosasto ja opintolukusali voisivat vaihtaa paikkaa, jotta opintolukusalia voisi käyttää muiden tilojen aukiolosta riippumatta. Tilat kuitenkin pysyivät toteutetussa suunnitelmassa samoin kuin kilpailusuunnitelmassa oli esitetty, eikä tiloihin tehty muutoinkaan merkittäviä muutoksia.

1. Eteisaula 2. Pikkulastenosasto 3. Lastenosasto 4. Palvelutiski ja lainaustoimisto 5. Toimisto 6. Lähivarasto 7. Mikrofiliuhuone 8. Opinto-osasto 9. Tutkijanhuone 10. Aikakausilehdet 11. Aikuisten lainausosasto 12. Näyttelytilat 13. Kerhohuone 14. Musiikkikirjasto 15. Ryhmäkuuntelutila 16. Sanomalehdet 17. Wc-tilat 18. Kortisto

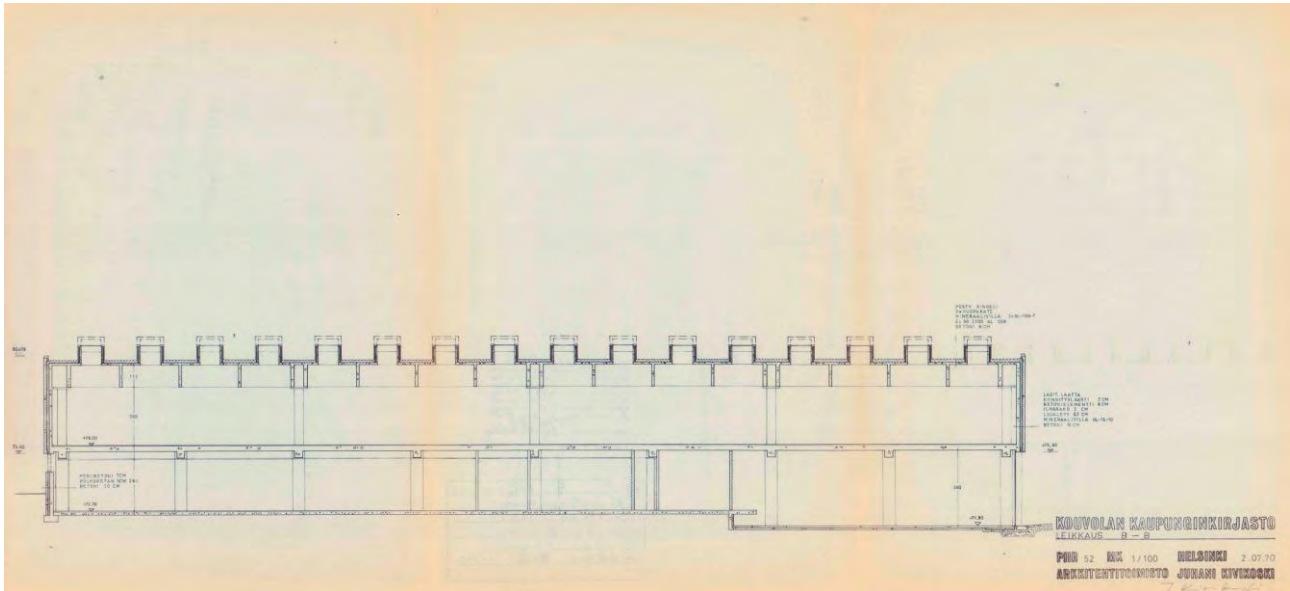
Kuva 44. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja, 1. kerros. Kuvaan on merkitty tekstissä mainittujen tilojen numerointi. Lähde: rakennusvalvonnan arkisto.

Leikkauspiirustukset

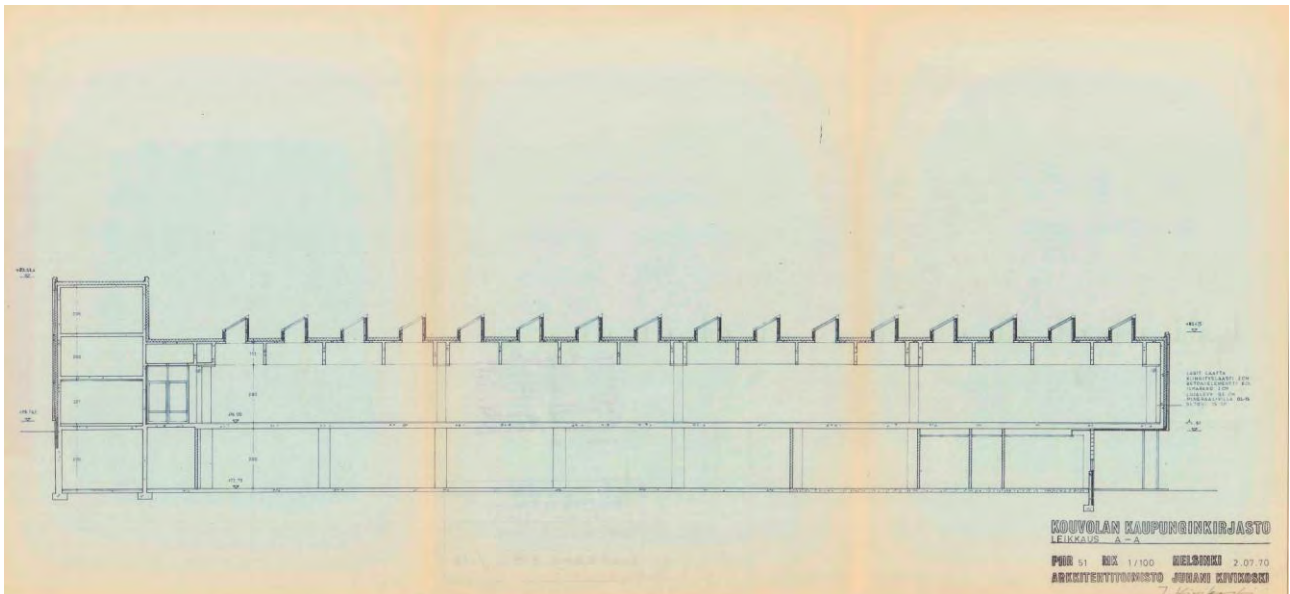
Rakennuksen leikkauspiirustusten (leikkaukset A-A ja B-B) mukaan alkuperäinen yläpohjarakenne on ulkoa sisäänpäin ollut pesty singeli, 3 x huopakate, mineraalivilla 2 x OL-130-7, EL 50 2200 AL 0,08 ja betoni 8 cm.

Ulkoseinän alkuperäinen rakenne ulkoa sisäänpäin on lasitetut laatat, kiinnityslaasti 2 cm, betonielementti 8 cm, ilmarako 2 cm, lujalevy 0,3 cm, mineraalivilla OL-75 ja betoni 15 cm. Kantava rakenne arinapalkisto, elementtien moduulijako 2,9 m.

Rakennuksen alapohja on maanvarainen betonilaatta.

Kuva 45. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja, leikkaus B-B. Lähde. rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 46. Kouvolan kirjasto, alkuperäinen piirustussarja, leikkaus A-A. Lähde. rakennusvalvonnan arkisto.

Rakennustyöt ja käyttöönotto

Arkkitehtuurikilpailun ehdotuksellaan "Lasikantinen laulukirja" voittaneelle Juhani Kivikoskelle annettiin uuden kirjastorakennuksen suunnittelutehtävä kaupunginhallituksen päätöksellä 7.7.1969. Suunnitelmalle saatiin kouluhallituksen hyväksyntä huhtikuussa vuonna 1970 ja rakentamislupa valtioneuvostolta kuukautta myöhemmin. Kouluhallitus hyväksyi kirjaston rakennuspiirustukset 27.8.1970, jonka jälkeen kirjaston rakentaminen alkoi välittömästi.

Salpausselänkadun varrelle kohoaa parhaillaan Kouvolan uuden kaupunginkirjaston—maakuntakirjaston komea rakennus. Arkkitehtikilpailussa arkkitehti J. Kivikosken ehdotus "Lasikantinen laulukirja" voitti I palkinnon. Tammikuussa vietettäneen harjannostajaisia ja ensi kesänä kaupunginkirjasto eilen saamine maakuntakirjaston tehtävineen sijoittuu palvelemaan maakuntaa erittäin ajanmukaisiin tiloihin.

Kuva 47. Kouvolan Sanomat uutisoi kirjastotyömaasta 11.12.1970.

Kirjaston peruskivi muurattiin ja rakennus oli harjakorkeudessaan 15.1.1971. Sisustussuunnitelma valmistui myös alkuvuodesta käsittäen suunnitellut kolme toiminnallista tilavyöhykettä: palvelutaso, työ- ja varastotaso, sekä koneteknisten laitteiden keskus. Kirjastotalon rakennuskulujen oli arvioitu olevat 3,4 miljoonaa markkaa. Lopulta rakennuskulut olivat 3,6 miljoonaa markkaa ja kalustus 500 000 markkaa. Kun musiikkikirjaston valmistui syyskuussa 1971, olivat hankkeen kokonaiskustannukset noin 4.1 miljoonaa markkaa.

Kuva 48. Kirjaston rakennustyöt etenevät keväällä 1971.

Kuva 49. Kirjaston sisätila ja vesikaton betonipalkit.

Kuva 50. Kirjaston julkisivuvuon laatoituksen saumaustyö 1971.

Kuva 51. Kirjaston sisätilä tammikuussa 1971.

VIIHEVAKKA 1/1971

Maakuntakirjasto valmistuu Kouvolaan

Kouvolan kirjastotalon rakentaminen sai alkunsa kaupunginvaltuuston päätöksestä elokuussa 1962 anoa kaupunginkirjastolle maakuntakirjaston tehtäviä. Tällöin valtuusto sitoutui rakentamaan myös uuden kirjastotalon. Vuosien mittaan on ilmennyt, että maakuntakirjastoilla on jo oheksia myönnettyjä edellytetyt kunnollisia ja riittäviä tilavia huoneistoja. Useimmat maakuntakirjastot toimivat uusissa rakennuksissa. Nyt myös Kouvolan kaupunginkirjasto toimii valtionevoston päätöksellä kuluvan vuoden alusta maakuntakirjastona Kymenlaakson alueella.

Uuden kirjastotalon suunnittelu täällä aloitettiin varsinaisesti vuoden 1968 alussa. Kaupunginvaltuuston ja kouluhallituksen hyväksyttyä samana vuonna talon rakennusohjelman, järjestettiin kevyttälvelle 1969 yleinen arkkitehtikilpailu, johon saapui 57 ehdotusta. Kärkipään lähes samantasoista töistä palkintolautakunta arvosteli yksimielisesti parhaimmaksi »Lasikantisen laulukirjan», jonka tekijäksi osoittautui arkkitehti Juhani Kivikoski avustajineen. Ehdotuksen parhaimmaksi arvioitiin katsottiin mm. johdonmukainen maisemakirjastoajatus ja pitkäälle ulottuva joustavuus sekä taloudellisuus. Kaupunginvaltuusto antoi sen jälkeen 7.7.1969 suunnittelutehtävät kilpailun voittajalle.

Rakennuksen myöhempi aikataulu on seuraavalla tavalla:

littömästi tämän jälkeen. Sisustussuunnitelmat valmistuivat ku luvan vuoden alussa. Rakennus valmistuu toukokuun loppuun mennessä, jolloin myös kaluston tulee olla paikallaan — mikäli kirjasto on erotettu siirrettävään torniin, joka on erotettu rakenteellisesti ja akustisesti palvelu- ja työtiloista. Kirjaston eristämiseksi katumeiusta, sisäilman hallinnan helpottamiseksi ja kirjajällymäärän maksimoimiseksi.

Viimeksi mainittuun summaan sisältyvät myös kirjaston talletus-

250.000. Rakennuksen kustannukset ovat rakennustöiden osalta 3,6 milj. mk. ja kalusteiden osalta 500.000 mk.

Kuva 52. Artikkelin maakuntakirjaston valmistumisesta Kouvolaan. Vihjevakka 1/1971.

Kirjasto vihittiin käyttöön 5.9.1971 kutsuvieraille pidetyssä tilaisuudessa. Kaupunginjohtaja Eino Brofelt piti avauspuheen ja kouluneuvos *Katariina Ranta* varsinaisen vihkiäispuheen. Tervehdyksensä toivat ystävyyskaupungit Länsi-Saksasta ja Ruotsista. Suomen Kirjastoseura luovutti apulaiskirjastonhoitaja *Erkki Kemiläiselle* kultaisen ansiomerkin. Kouvolan kaupunginorkesteri esiintyi tilaisuudessa *Eero Bisnerin* johdolla ja Kouvolan Mieskuoro *Pekka Suomalaisen* johdolla. Tilaisuuden päättösanat lausui kirjastolautakunnan puheenjohtaja *Ester Kähönen*.

Kuva 53. Kirjaston vihkiäistilaisuus 5.9.1971.

Kuva 54. Kirjaston vihkiäistilaisuus 5.9.1971.

Kuva 55. Uuden kirjaston ensimmäinen lainaaja 11.8.1971. Kuva kirjaston maakuntakokoelmasta.

Kuva 56. Näkymä kirjaston pääsalista vuonna 1971. Kuva Kirjaston kotiseutukokoelma.

Kuva 57. Kirjaston lastenosasto vuonna 1971. Kuva: Kirjaston kotiseutukokoelma.

Kuva 58. Kirjaston ajanmukainen musiikkiosasto vuonna 1971. Kuva: Kirjaston kotiseutukokoelma.

Arkkitehti Juhani Kivikoski - Kouvolan kirjaston suunnittelija

Pääkirjaston suunnitteli arkkitehti Juhani Kivikoski (syntynyt Tampereella 9.5.1931). Arkkitehdiksi Kivikoski valmistui vuonna 1959 Teknillisestä korkeakoulusta. Vuosina 1960–1963 hän työskenteli *Eskola-Kivikoski-Periäisen arkkitehtitoimistossa*, vuosina 1963–1981 omassa toimistossaan ja vuosina 1981–1991 litalan lasitehtaan johtajana. Hänen töitään Kouvolan pääkirjaston ohella ovat muun muassa Munkkivuoren ostoskeskus (1960), litalan tehdasrakennus, museo ja ostoskeskus (1963–1980), Vakuutusyhtiö Kalevan talon/Helsingin Suomalaisen Säästöpankin pääkonttorin saneeraus (1973) ja asuinkerrostalot. Kirjastoa hän käytti esimerkkinä Arkkitehti-lehdessä 6/1970 julkaistussa artikkelissaan *”Rakennuksen sisäinen muuntojousto”* ja kertoi Kouvolan kirjaston suunnittelusta case-tyyppisesti otsikolla *”Kirjasto suunnittelutehtävänä”* Tampereella järjestetyssä kirjasto-suunnittelupäivässä 30.5.1978. Kivikosken työt litalan lasitehtaan parissa on oletettavasti vaikuttaneet myös kirjaston julkisivukäsittelyyn.

Kirjaston suunnitteluperiaatteet

Yleisesti Suomessa kirjastojen käyttö alkoi pysyvästi kasvaa 1950-luvulla. Osin syynä oli sotavuodet ja niiden jälkeinen pula-aika, jolloin kirjastot erityisesti maalaiskunnissa olivat kulttuuri- ja hyvinvointipalveluiden ilmiö. Kirjastojen 1960-luvun kehitys liittyi jo vahvasti yhteiskunnan muutosprosesseihin, eli hyvinvointivaltiokehitykseen, jonka myötä Suomeen syntyi todellinen yleinen kirjastolaitos. 1960–1970-luvuilla sai alkunsa kirjastostandardit ja nykymerkityksen mukainen kirjastojen suunnittelu, jossa huomioidaan kirjastotoimen vaatimat erityiset tilatarpeet. Suunnitteluohjeissa painotettiin tilojen muuntojoustoja. Moduulimitoituksen käyttö oli suositeltavaa ja pyrkimyksenä tuli olla yksinkertaiset rakenteet, sekä suuret ja avarat sisätilat. Tilasuunnittelun tuli olla yleispätevää, selkeää, avointa, keveää ja siirrettävää niin tilallisesti, kuin teknisiltä ratkaisuiltaan ja sisustukseltaan.

Aikakauden kirjastojen toimintaan ja suunnitteluun vaikutti olennaisesti arkkitehtien arvojen, poliittisten painotusten ja taloudellisten suhdanteiden lisäksi tietotekniikan kehitys. Audiovisuaaliset laitteet, lainausautomaatit ja kopiokoneet yleistyivät arkipäiväisiksi. Kirjastoissa tuli päätelaitteiden lisäksi olla saatavilla opastusta niiden käyttöön yhdenvertaisuus- ja sivistysarvojen mukaisesti. Kouvolan pääkirjasto suunniteltiin ja rakennettiin vuosikymmenten vaihteessa siten, ettei tilaohjelmassa vielä ollut varausta asiakaskäyttöisille päätelaitteille. Kirjaston muuttuvat toiminnalliset tarpeet kuitenkin ymmärrettiin, joten suunnittelussa osattiin varautua tulevaisuuden muutoksiin. Kirjaston suunnitelman lähtökohta ja kaikessa näkyvä suunnitteluperiaate onkin ajanmukaisesti muuntojoustavuus.

Suunnittelukilpailun lähtötiedoissa oli ohjeellisesti tanskalaisen kirjastoasiantuntija arkkitehdin *Sven Plovgaardin* kolmen metrin moduulimalli. Kouvolan pääkirjastossa on sen sijaan käytetty 2,90 metrin moduulia, jonka luomaan verkkoon voi kantamattomia väliseiniä sijoittaa tarvittavalla tavalla. Väliseiniä kirjastoon rakennettiin suhteellisen niukasti, sillä tarkoituksena oli jakaa tilaa ensisijaisesti hyllyjärjestelyin avoimen pohjakaavan periaatteen mukaisesti. Kantavaksi rakenteeksi valittiin arinapalkisto yksinkertaisen tekotavan ja sen taloudellisuuden vuoksi. Rakenne myös mahdollistaa ilmanvaihtovedot ja väliseinäpäätteet moduuliverkon puitteissa. Talotekniikka sijoitettiin torniin, joka on rakenteellisesti ja akustisesti erotettu muusta kirjastorakennuksesta.

Kirjastokerros on lähes kokonaan umpiseinäinen. Ratkaisu perustuu kirjaston tontin sijaintiin risteyksessä keskeisellä kaupunkialueella ja sen aurinko-olosuhteisiin. Umpiseinäisyydellä kirjasto on saatu eristettyä katumelusta, sisäilmasto on helpommin hallittavissa ja kerros on muuntojoustavampi, kun kirjahyllyjä ja muita toimintoja voi vapaasti sijoittaa myös ulkoseiniä vasten. Luonnonvalon kirjastokerros saa sen 256 kattoikkunasta, jotka on suunnattu pohjoiseen lämpöolosuhteiden hallitsemiseksi. Kirjaston moduuliverkko näkyy hyvin konkreettisesti kattoikkunoiden luomissa kenoissa, joilla on myös akustinen funktio. Rakennuksen arkkitehtuuri sulautuu rakenteeseen, ja *”runsas kattovalo keskittää kävijän oleelliseen, kirjaan”* kuten Kivikoski suunnitelmassaan toteaa. Julkisivut on kirjastokerroksen osalta verhoiltu Arabian rihlapinta-aisilla sini- ja vihersävyisillä lasitetuilla laatoilla, kohtuullisten hoitokulujen ja laattojen esteettisyyden vuoksi. Pohjakerroksen julkisivu on pesubetonia. Muuntojoustavuuden lisäksi suunnitelmassa korostuu taloudelliset näkökulmat.

Kirjasto on jaettu kolmeen toimintavyöhykkeeseen: palvelutasoon, eli kirjastokerrokseen, työ- ja varastotasoon, eli pääasiassa pohjakerrokseen ja koneteknisten laitteiden keskukseen, eli torniin. Kirjaston yleiset, kaikkien käytössä olevat tilat sijoitettiin yhteen kerrokseen esteettömyyden saavuttamiseksi ja henkilökunnan työskentelyn helpottamiseksi. Pohjakerroksessa sijaitsi yleisölle vain muutamia tutkijanhuoneita, joihin pystyttiin järjestämään kulku kirjaston aukioloajoista riippumatta. Palvelutiskillä on keskeinen sijainti henkilökunnan toiminnan tehostamiseksi. Pääkirjaston alkuaikoina oli asiakkaiden valvonta vielä keskeinen työtehtävä. Lisäksi kaikki lainaus, palautus ja neuvonta tapahtui palvelutiskeillä.

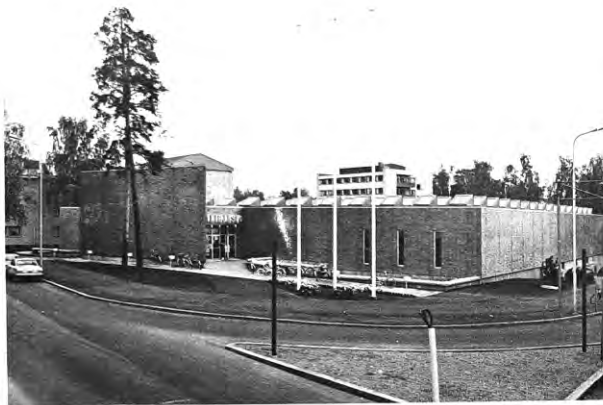
Arkkitehti Kivikoski luonnehtii kirjastoa maisemakirjastoksi, ja vertaa sitä rakennuksen sisäisestä muuntojoustosta kertovassa artikkelissaan Arkkitehti-lehdessä 6/1970 maisemakonttoriin muuttuvien toimintatapojen, lisääntyvän tekniikan ja työskentelyn tehostamisen osalta.

Artikkelissa hän toteaa:

”Kirjastonkin perusratkaisun lähtökohtana täytyy olla eläminen, muutostapahtuman, hyväksyminen”

Kuva 59. Kuvassa kirjaston taidenäyttelytila, joka oli suunniteltu myös tilavaraukseksi sisäiseen laajentumiseen. Kuvassa näkyvät selvästi myös kattoikkunoiden luomat syvät kennot, jotka saattavat jäädä satunnaiselta kirjastokävijältä kokonaan huomaamatta. Kuva: Kirjaston kotiseutukokoelman valokuvat.

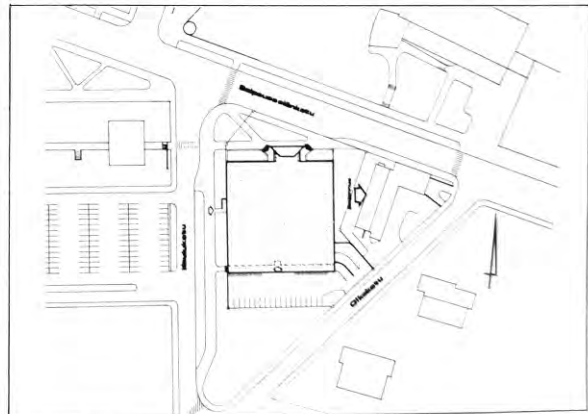
General view to main entrance

Book hall, seen from the lending office

KOUVOLA CITY LIBRARY CENTRAL LIBRARY FOR KYMENLAAKSO DISTRICT BUILDING DATA

Year of completion	1971	Numbers of loans and photocopy deliveries per year (1974)	476,000
Architect	Juhani Kivikoski	including 4,600 audiovisual loans	
Total floor area in m ²	4,630	Size of the community to be served	29,000
thereof		Number of book mobiles	— (there will be one in 1976)
department for adults	589		
children's and youth department	354		
music department	142		
rare book collection	32		
(memorial room of a local author)			
reading rooms	248		
newspaper reading rooms	65		
open access stacks	1,236		
closed stacks	791		
auditoria and meeting rooms	272		
working rooms for the staff	458		
Total volume in m ³	17,800		
Holdings, number of volumes	125,000		
number of records	3,500		
Number of current periodicals	400		

Site plan 1:2000

The main library of Kouvola is situated in the neighbourhood of the business centre of the city and of several schools. It is the only library unit in Kouvola, which is a city of compact structure on a small area. The use statistics of the library belong to the highest in Finland. Daily about 1,800 persons visit the building. Of these only one third borrows books.

The planners of the library building endeavoured to create a well functioning service library. The interior is consistently held as an open milieu (landscape office). The exterior gives a rather closed impression. The closed wall structure was selected to eliminate traffic noise. It has, however, significance also as regards the heating economy of the building. The entrance is on the street level. There are no obstacles for moving about in a wheel chair or with a book carriage. Flexibility for internal changes was an aim. Modular dimensioning is repeated in the structures. In addition to light walls, book cases and other furnishing elements have been used to divide the space. On both floors there is reserve space which in due course can be taken into actual library use.

As regards functions the building can be divided into three parts:

1. the service zone, 2. the working and stack zone and 3. the zone for machinery. The service points of all book departments have been concentrated to a common lending counter. The clear, open room plan facilitates easy orientation and supervision. The cosyness of the children's department and the music department might leave something to be wished. Working space for the staff can be considered to serve the purpose with the exception of that in the music department.

It might be a mistake to carry out the open milieu principle categorically as regards the reference collection. The open combination between the children's department and the adult department, on the other hand, has not so far caused too much disturbance. When the loans department in due course will require additional space, the reference collection will probably be moved into the present art room which is more peaceful. The opening hours of the reference collection can also be changed to depart from those of the rest of the library, after this change. Extension of the building will require tearing down an apartment house located on the site.

Small children's department

Listeners in music department

Korttelialueen muut tilat ja teokset

Veikko Talven puisto

Kirjaston eteläpuolella sijaitsee *Veikko Talven* nimikkopuisto. Kulttuurikeskuksen tontit oli suunniteltu puistomaisiksi Reino Koivulan 1960-luvun asemakaavaluonnoksen mukaan. Kirjaston tontille jäi kirjastonpuisto viheryhteydeksi Keskuspuistosta Salpapuiston kautta Jaakonpuistoon. Tontin asemakaavamääräysten mukaan tontti tuli jättää puistomaiseksi kirjaston rakentamisen yhteydessä. 1990-luvulla Kouvolan kaupunki alkoi teettämään puistosuunnitelmia myös ulkopuolisilla ja tilasi suunnitelmat ainakin Keskuspuistoon, Kirjastonpuistoon, Lääninpuistoon ja Jaakonpuistoon. Kirjastonpuisto valmistui syksyllä 1998 ja nimettiin Veikko Talven puistoksi.

Veikko Talvi (1911–2011) oli opetusneuvos, filosofian maisteri ja merkittävä kulttuuri-vaikuttaja Kymenlaaksossa. Talvi kävi kansakoulun Kuopiossa, pääsi ylioppilaaksi Kouvolan yhteislyseosta vuonna 1932 ja valmistui Helsingin yliopistosta filosofian kandidaatiksi 1938. Valmistuttuaan Talvi työskenteli sanomalehtimiehenä ennen sotavuosien velvollisuuksia. Sotien jälkeen hän toimi Kymin tehtaiden työväenopiston johtajana ja sen jälkeen 25 vuotta Kymiyhtiön tiedotuspäällikkönä ennen eläköitymistään. Talven museoharrastus oli menestyksestä ja hänen kotimaakuntansa eteen tekemä työ näkyi vahvasti niin hänen elämässään kuin saavutuksina ja vaikutteina laajemminkin.

Ennen puistoa tontilla sijaitti vuonna 1911 kirjakaupaksi rakennettu Teikareiden talo, joka sattui olemaan myös Talven ensimmäisen vaimon, *Hilkka Teikarin*, kotitalo. Teikareiden perheen muutettua Tampereelle 1913, osti räätälimestari Jooseppi Teikari kirjakauppatalon perustaakseen siihen räätälinliikkeen. Sittemmin talo purettiin ja paikalle rakennettiin kirjastopuisto. Kirjastossa Talvi kirjoitti Kouvolan historia-teostaan useamman vuoden ajan ja eläkevuotensa hän asui puiston viereisessä talossa. Puiston nurmi- ja pensasistutukset on rakennettu noin 40 cm katupinnasta korotettuina siten, että ne muodostavat betonimuureilla rajatun penkkialueen. Lisäksi puistossa kasvaa suuria tammia. Vuoden 2013 joulukuussa puistoon tuotiin Veikko Talvelle muistolaatta luonnonkiveen kiinnitetynä.

Kuva 60. Veikko Talven puisto. Kuva Jenna Ylhäinen 2024.

Helvi Hongan patsas

Kirjaston pääsisäänkäynnin edustalla on *Helvi Hongasta* kuvanveistäjä *Panu Patomäen* tekemä 2,5 metriä korkea patsas, jossa pronssista veistetty Honka seisoo graniittialustalla olevien geometrinen muotojen edessä, kasvot kohti vanhaa koulua. Jalustaan on kaiverrettu lainaus ”vain nöyrä vai olla voimakas, vain voimakas voi olla lempeä” ja Hongan elinvuodet 1903–1993. Geometriset muodot ja Hongan mekkoon kaiverretut matemaattiset kaavat ovat viittauksia Hongan elämäntyöhön Kouvolan lyseossa vuosina 1928–1968.

Kuva 61. Helvi Hongan patsas kirjaston pääsisäänkäynnin edustalla. Kuva Jenna Ylhäinen 2024.

Honka toimi lyseossa matematiikan, fysiikan ja kemian lehtorina ja vuodet 1948–1968, eläkkeelle jäämiseensä saakka, Kouvolan lyseon rehtorina. Hän oli Suomen ensimmäinen naispuolinen poikakoulun rehtori. Vuonna 1968 Hongalle myönnettiin kouluneuvoksen arvonimi. Honka asui Kouvolan keskustassa. Ensimmäin hän asui Koulukadulla kirjapainotalon pohjoispuolella *Impi Siukosen* talossa ja sitten *Timperin* talossa, joka sijaitsi myös Koulukadulla, Siukosen talon pohjoispuolella. *Timperin* talosta hän muutti virkamiestaloon torin varrelle ja sieltä hän muutti koulun vierelle valmistuneeseen kivitaloon, asuntoon, jonka ikkunat olivat koululle päin, ja asui siinä lopun elämänsä.

Hanke patsaasta lähti vireille Kouvolan lyseon täyttäessä sata vuotta vuonna 2003, kun Kouvolan kaupunginjohtaja, ja entinen lyseolainen, *Aimo Ahti* teki asiasta aloitteen. Patsashanketta johti toinen entinen lyseolainen, ja sittemmin sen rehtori, *Sakari Viinikainen*. Rahoitus hankittiin entisille lyseolaisille kohdennetulla kansalaiskeräyksellä, paikallisten yritysten lahjoitusvaroilla ja muilla avustuksilla. Patsas julkistettiin ja luovutettiin Kouvolan kaupungille 6.10.2007 kirjaston edustalla pidetyssä tilaisuudessa.

Unto Seppäsen muistohuone

Kirjastoon oli jo kilpailun huonetilaohjelmassa pyydetty sijoittamaan *Unto Seppäsen* muistohuone. Huoneeseen on saatu lahjoituksena Seppäsen työhuoneen kalusteita ja esineistöä hänen perillisiltään. Lahjoitus kaupungille sisälsi huonekalut, noin 3000 niteen kirjaston ja Seppäsen käsikirjoitukset. Huone on yhä kirjastossa kalusteineen. Huonetta on käyttäneet lähinnä tutkijat ja muut kirjallisuuden harrastajat. Unto Seppäsen patsas sijaitsee Sivistys- ja urheilutalon edustalla ja muistolaatta kävelykatu *Manskilla* Seppäsen entisen kodin paikalla.

Unto Seppänen (15.5.1904-22.3.1955) oli Karjalan kannakselta kotoisin oleva kirjailija, joka vuonna 1933 tuli Kouvolan Sanomien päätoimittajaksi. Vuosina 1927–1954 Seppänen julkaisi noin 20 teosta, joita on käännetty yhteensä 11 kielelle ja teos ”Evakko” on sovitettu elokuvaksi. Hänen teoksensa olivat romaaneita, novellikokoelmia ja näytelmiä. Alle 30-vuotiaana hän oli saanut jo kaksi valtion kirjallisuuspalkintoa.

Kuva 62. Unto Seppäsen muistohuone vuonna 2024. Kuva: Hannu Purho.

Kuva 64. Unto Seppäsen muistohuone vuonna 2024. Kuva: Hannu Purho.

Kuva 63. Riitta Ilarin puuteos takaseinällä.

Kuva 65. Riitta Ilarin mosaiikkitaideos vuonna 2024.

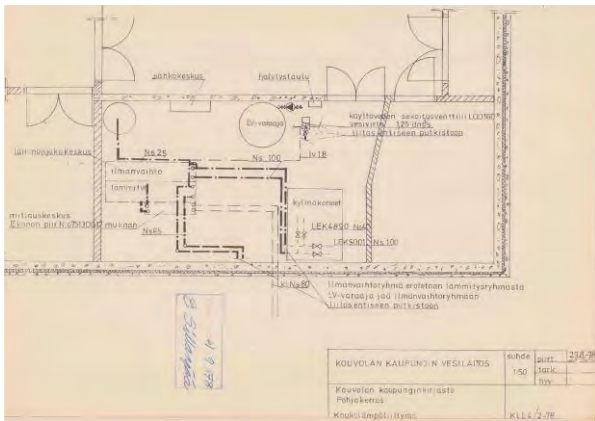
Taideteokset

Kouvolan kaupunginhallitus tilasi kirjaston sisätiloihin taiteilija Riitta Ilarilta kaksi taideteosta. Toinen teoksista oli lastenosastolle tilattu kolmiulotteinen vanerista ja liimapuusta toteutettu puutaideteos ja toinen kaksipuolinen sininen mosaiikkityö Viestivirta. Mosaiikkityö on valmistettu käsin valetusta lasista, kooltaan 550 x 120 cm ja 1 cm paksuinen, teräskehysiin kiinnitetty ja molemmilta puolilta katseltava. Teos on kirjastossa yhä paikoillaan. Lastenosaston puutaideteoksen nykyinen sijainti ei ole tiedossa ja kirjastosta se on poistettu oletettavasti peruskorjauksen yhteydessä vuonna 1994. Teosten yhteishinta oli 42 325 markkaa.

Seuraavassa on esitelty lyhyesti rakennuksessa tehty lupahankkeet ja niissä tehty muutostyöt. Huomioitavaa on se, että listaus ei sisällä sellaisia rakennuksen tekniseen ja toiminnallisuuteen liittyviä muutostöitä, jotka eivät ole vaatineet varsinaisen rakennusluvan hankkimista. Esimerkiksi rakennuksen tilaa ja toimintaa koskevat muutokset ovat osin puutteellisia ja epätarkkoja. Kirjasto muun muassa siirtyi Atk-pohjaiseen lainausjärjestelmään vuonna 1981 ja sai asiakaskäyttöön ensimmäisen aineistoja selaavan pääteen vuonna 1987.

Ensimmäinen tilallinen muutostarve oli jo juuri ennen kirjaston valmistumista, kun siihen viime hetkellä sijoitettiin taideopetustilat pohjakerrokseen. Taideopetustilojen toimintavuosista ei ole varmuutta. Vuonna 1982 kirjaston kellaritiloihin tehtiin muutoksia muodostamalla avoimeksi jätetty toimistotila väliseinälliseksi. Epäselvää on mistä muutoksen tarve johtui tai tehtiinkö sen yhteydessä mahdollisesti muita muutoksia. Ennen peruskorjausta alkuperäinen kirjastokerroksen taidenäyttelytila oli muutettu lehtilukusaliksi ja taideopetustiloissa oli toiminut oppimateriaalikeskus. Myös jo pian rakennuksen valmistumisen jälkeen ongelmaksi muodostunut kattoikkunallisen vesikaton vuotaminen oli uusilla rakenneratkaisuilla onnistuttu korjaamaan 1980-luvulla.

Liitos kaukolämpöverkkoon vuonna 1978

Kirjasto liitettiin kaukolämpöverkkoon vuonna 1978. Ennen tätä lämpö tuli Urheilu- ja Sivistystalon kautta. Lämmönjakohuone toteutettiin rakennuksen pohjakerrokseen pääsisäänkäynnin alapuolisessa tilassa olevaan tekniiseen tilaan. Ilmanvaihtoryhmä erotettiin lämmitysryhmästä ja LV-varaaja jäi ilmanvaihtoryhmään.

Kuva 66. Kaukolämmön liitoksen erikoispiirustus.

Peruskorjaus vuosina 1993–1994

Vuosien 1993–1994 aikana kirjastoon tehtiin kokonaisvaltaisia muutoksia ja päivityksiä rakennuksien tiloihin ja tekniikkaan. Peruskorjauksen aikana pääkirjaston aineistot ja henkilöstö olivat evakossa Haanojan ja Lehdokin kirjastoissa. Rakennustyöt ja evakko aika kestivät noin 7,5 kuukautta ja uusittu kirjasto juhli avajaisia 6.6.1994. Kustannusarvio kirjaston korjaustöille oli hankesuunnitelmassa 5 438 100 markkaa, mutta toteutuksen aikaisissa lehtijutuissa kirjoitettiin rakennusurakan budjetin olevan 2 164 000 markkaa. Peruskorjauksen työt pysyivät 2 164 000 markan budjetissa, vaikka lopulta säästösyistä esimerkiksi varaston hyllyjä ei voitu uusia liikutettaviin kuten alun perin oli tarkoitus. Rakennusoikeutta tontilla on alun perin 4363 m², nyt käytettiin 1393 m², joten yhteensä tontin rakennusoikeutta on käytetty 4358 m².

Tarve peruskorjaukselle johtui kirjaston käytännön muutoksista teknistymisen vuoksi ja LVIS-tekniikan korjaus- ja uusimistarpeesta. Kirjaston valmistuttua vuonna 1971 vuosilainausmäärä oli 291 985 kpl ja vuonna 1991 hankesuunnitelman aikaan 823 162 kpl. Kirjamäärä oli samassa ajassa kasvanut 72 509 kirjasta 252 874 kirjaan, ja kirjasto oli alun perin suunniteltu noin 250 000 kirjalle. Merkittävimmät toiveet peruskorjaukselta koskivat allergiaoireitakin aiheuttavan kokolattiamaton poistamista, hyllytilan lisäämistä, kahviota, taidenäyttelytilaa, tutkijanhuoneiden lisäämistä, satuhuonetta lapsille, vauvanhoituhuonetta ja lisä wc:tä, tupakkahuonetta ja tilaa yleisötilaisuuksille, sekä tilavampaa ja ikkunallista lehtilukusalia. Näistä toiveista satuhuone ei toteutunut. Eräänä toiveena ja hankeluonnoksena oli myös hissien ja portaikon siirtäminen eteusaulan yhteyteen, jota ei toteutettu. Peruskorjauksen hankesuunnittelun ja toteutuksen ajankohta 1990-luvun alun laman aikaan on saattanut vaikuttaa sen suunnitteluun ja toteutukseen.

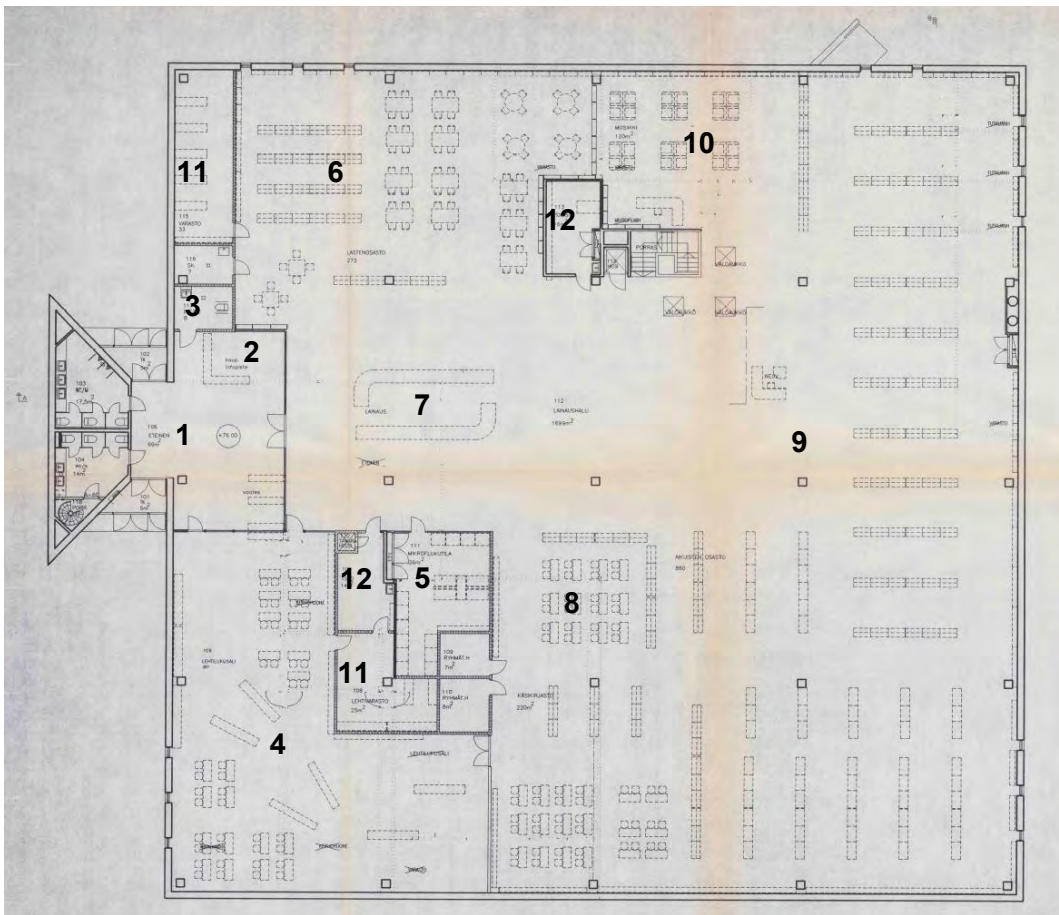

Kuva 67. Kuvia kirjaston muuttotöistä peruskorjauksen ajaksi vuonna 1993.

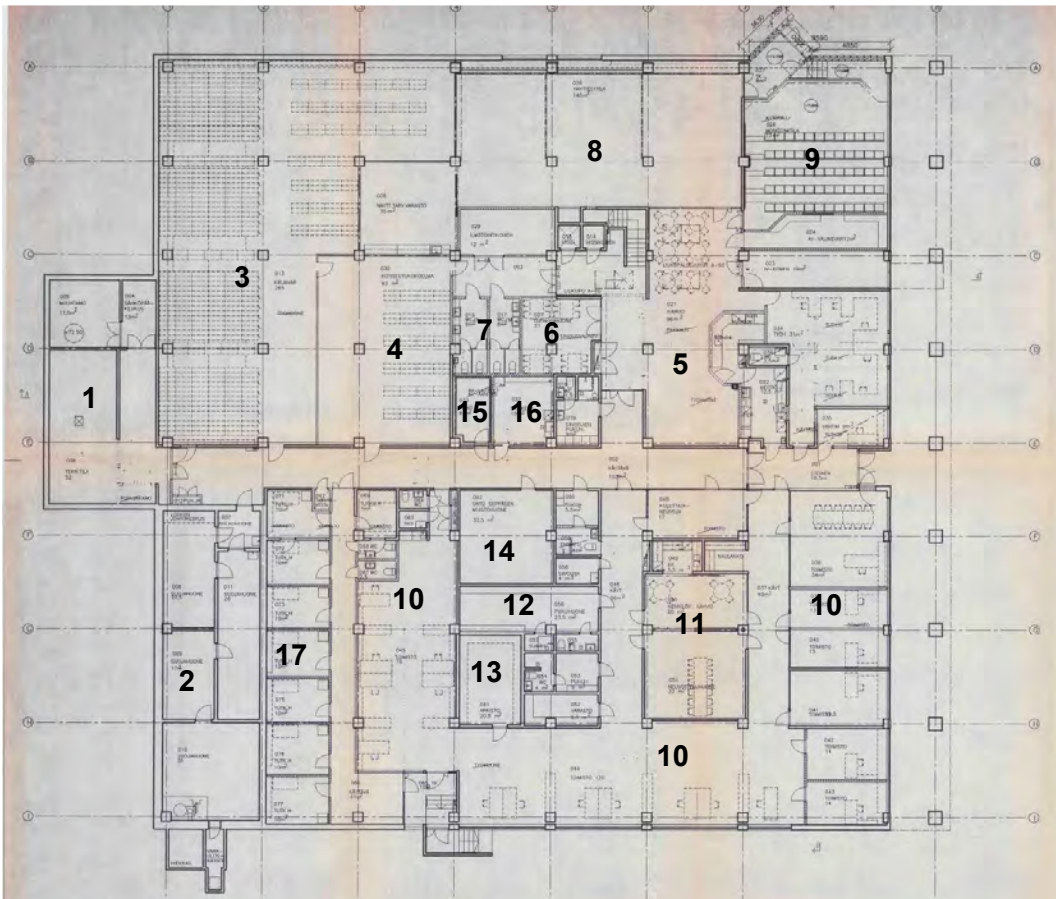

Kuva 68. Kuvassa huonokuntoinen kirjaston alkuperäinen kokolattiamatto. Kuva vuodelta 1993.

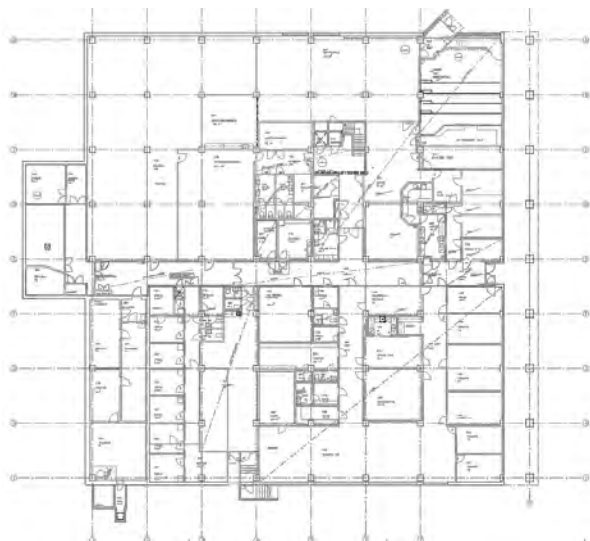
Kirjaston tilojen jäsentely 1993 muutoksessa

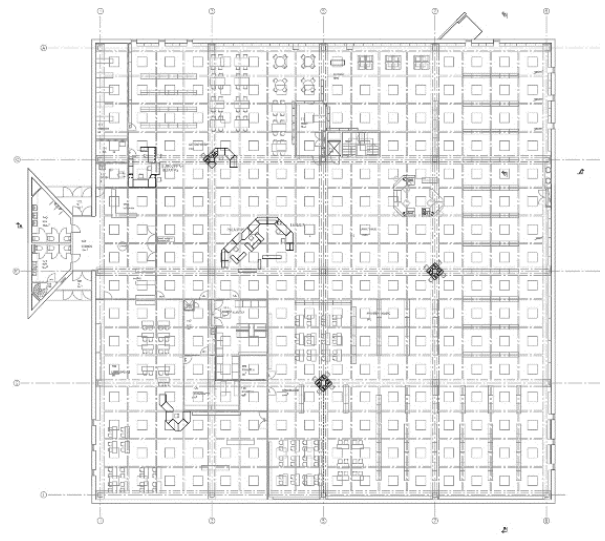
1. Eteinen 2. Kaupungininfopiste 3. Inva-wc 4. Lehtilukusali 5. Mikrofilmilukutila 6. Lastenosasto 7. Lainaustoimisto 8. Käsikirjasto 9. Aikuistenosasto 10. Musiikkikirjasto 11. Varasto 12. Toimisto. Myöhemmässä muutospirroksessa oli vielä tarkennuksia kalustukseen. Muutoksena on myös välipohjan valoaukkojen toteuttamatta jättäminen.

1. Teknistä tilaa 2. Väestösuoja 3. Kirjavarasto 4. Kotiseutukokoelma 5. Kahvio 6. Tupakkahuone 7. Wc-tilat 8. Taidenäyttelytila 9. Auditorio/Monitoimitila 10. Toimistoja 11. Henkilökunnan kahvio ja kokoustila 12. Henkilökunnan pukuhuoneet 13. Arkisto 14. Unto Seppäsen muistohuone 15. Piano 16. Siivouskeskus 17. Tutkijanhuoneet

Kuva 69. Pohjapiirros pohjakerroksen muutostöistä päivättyä 6.3.1994.

Kuva 70. Pohjapiirros kirjastokerroksen muutostöistä päivättyä 6.3.1994.

Pohjakerroksessa merkittävimpiä muutoksia oli kirjastoauton tilojen poistaminen ja kerroksen osittainen käyttöönotto yleisölle. Autotalliin ovi muutettiin asiakkaille tarkoitetuksi sisäänkäynniksi, jonka massa ulkonee rakennuksesta ja erottuu julkisivusta. Kirjastoauton autotalli muutettiin porrastetuksi monitoimitilaksi ja kirjavarastotilat taidenäyttelytilaksi. Näiden yhteyteen tehtiin yleisökahvila keittiöllä ja tupakkahuoneella. Alkuperäisessä pohjassa olleeseen taideopetustilaan, jossa oli viimeisimmäksi toiminut oppimateriaalikeskus, tehtiin kahdeksan tutkijanhuonetta ja avotoimistotilaa. Entiset tutkijanhuoneet purettiin ja niiden paikalle sijoitettiin maakuntakirjaston työtilat. Toimistohuoneita jaettiin

väliseinin ja avotoimistosta erotettiin tiloja toimistohuoneiksi. Pohjakerrokseen lisättiin myös kuluttajaneuvonnan työpiste. Unto Seppäsen muistihuone säilyi ennallaan.

Kirjastokerroksen eteisaulaa pienennettiin, jotta lainaushallista saatiin tilavampi. Eteisaulaan sijoitettiin kaupungin infopiste ja käynti uuteen esteettömään wc-tilaan, joka tehtiin eteisaulasta lastenosaston puolelle. Lastenosaston ulkoseinän vastaiselle osuudelle sijoitettiin lisäksi siivouskomero ja varasto, sekä näiden edustalle kalustejärjestelyin Eurooppa-tiedotus. Musiikkiosasto ja kerhotilat muutettiin lehtilukusaliksi, lehtivarastoksi ja toimistoksi, jonka yhteyteen tehtiin myös kirjahissi. Mikrofilmien lukutila ja osa käsikirjastosta sekä ryhmätyötiloista tehtiin alkuperäisen näyttelytilan paikalle, jossa oli viimeisimmäksi toiminut lehtilukusali. Musiikkiosasto siirrettiin entisen mikrofilmilukutilan ja varaston paikalle. Tutkijanhuoneet ja varasto purettiin aikuisten osaston lisätilaksi. Hankesuunnitelmassa oli lisäksi suunnitelma tehdä kolme lasikatteista valoaukkoa välipohjaan, mutta näitä ei toteutettu.

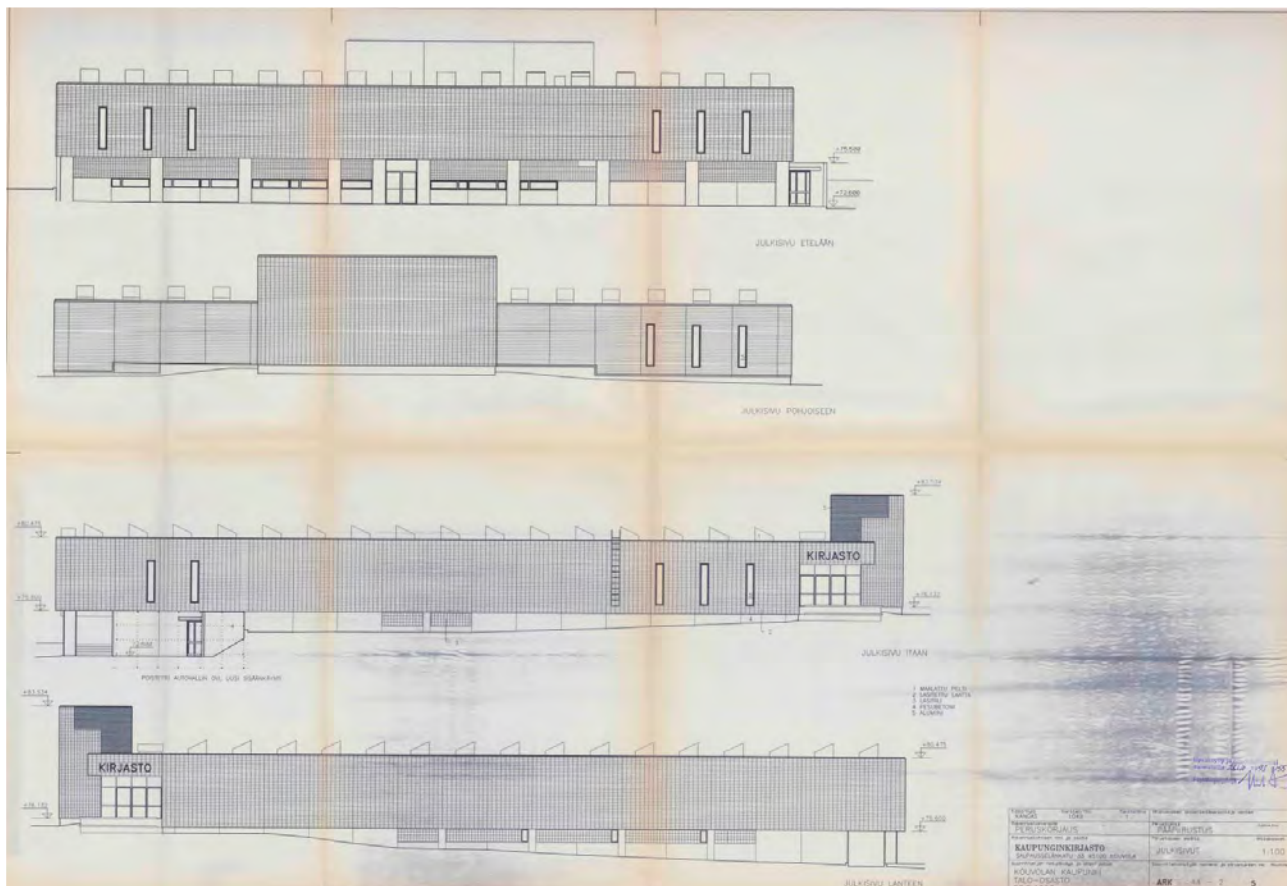
Kirjaston palvelutiski siirtyi hissi- ja porrastilan edustalta vastapäätä keskeistä tilaa. Tarve siirtää tiskiä perustui paitsi siihen, että asiakkailta oli nyt muutosten myötä tarve käyttää hissiä ja portaikkoa, myös siihen, että yleisötilat haluttiin järjestää toimimaan pienemmällä henkilökunnalla. Peruskorjauksen jälkeen lainaustoiminta siirtyi kaikilta muilta kuin lehtiosastolta tälle tiskille, kun ennen jokaisella osastolla oli oma lainaustiskinsä. Muut tiskit säilyivät neuvonta- ja työpisteinä. Myös tiskikalusteet uusittiin peruskorjauksen yhteydessä. Muita kalustehankintoja olivat muun muassa:

- 10 kpl ATK-päätepöytiä
- 25 kpl työtuoleja, 2 kpl ryhmätyötiloihin pöytiä ja 14 kpl tuoleja
- tutkijanhuoneisiin työpöytiä ja avohyllystöjä 3 kpl
- lainaustiskien laatikostoja 10 kpl, kirjahyllyjä 80x30x160 50 kpl
- istuinryhmiin hankittiin sohvapöytiä 4 kpl ja nojatuoleja 16 kpl
- lepohuoneisiin hankittiin 2 kpl sohvia
- kahvioon pöytiä 17 kpl ja tuoleja 63 kpl
- musiikin kuunteluun hankittiin nojatuoleja 24 kpl
- kirjastoon pystyynaulakoita 10 kpl

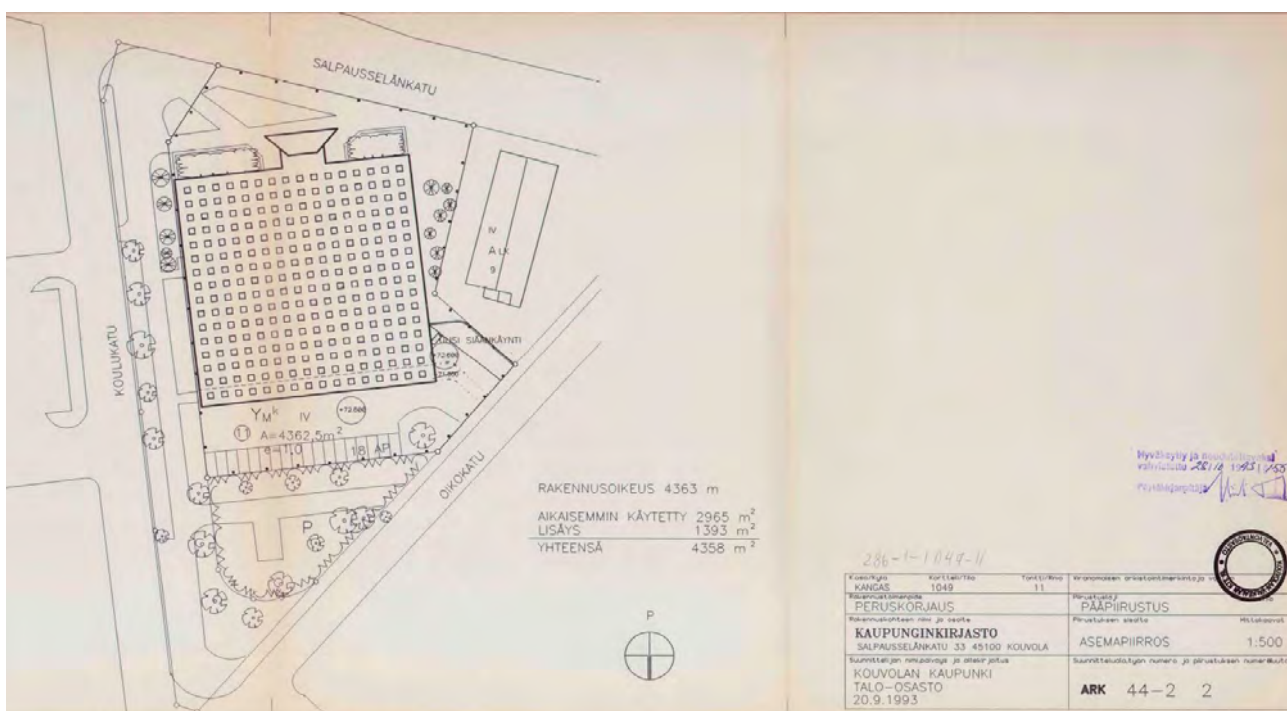
Kouvolan kaupungin tilapalveluiden arkistossa on hankepalveluiden piirustuksia vuodelta 1997 näyttelyseinäkkeistä ja puhujankalusteesta ja piirustuksia vuodelta 1999 CD-levyhyillyistä, mutta näiden hankintojen toteutumisesta ei ole tietoa.

Pohjakerrokseen rakennettiin poistoilmakoneita varten uusia konehuoneita ja muutettiin olemassa olevaa tilaa. Rakenteisiin sijoitetut lämpöjohdot korvattiin uusilla pintaan asennettavilla johtolinjoilla. Pattereihin asennettiin termostaattiventtiilit. Ilmanvaihtojärjestelmän koneet ja jakolaitteet uusittiin ja monitoimitilalle rakennettiin uusi ilmanvaihtolaitos. Vanhat ilmanvaihtokanavat jäivät pääosin käyttöön. Kirjastokerroksen valaistusta parannettiin vaihtamalla valaisinrunkoihin uudet laajapeiliheijastimet ja lampunpitimet. Lisäksi kirjaston sisäänkäynteihin asennettiin varkaudenestolaitteet, paloilmotusjärjestelmä uusittiin ja kirjastoon asennettiin ethernet-verkko. Kantavat rakenteet tai julkisivumateriaalit eivät vaatineet korjausta ja kirjaston merkittävimpänä ongelmana ollut vuotava välikatko oli jo aiemmin korjattu onnistuneesti.

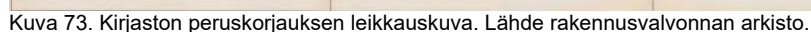
Peruskorjatun kirjaston avajaistilaisuudessa Kouvolan kaupunginhallituksen puheenjohtaja *Heikki Ojanen* totesi, että ”kirjastolaitos on uusiutuva tiedon vesi, koska se pystyy uusiutuman niin sisältä kuin ulkoa”. Henkilökunta ja asiakkaat olivat uusittuun kirjastoon tyytyväisiä. Henkilökunta oli tyytyväisiä erityisesti uusittuun lattiapintaan ja ilmanvaihtoon ja asiakkailta tuli hyvää palautetta uudesta avarammasta ilmeestä ja toivotuista uusista tiloista, kuten kahviosta, lehtilukusalista ja taidenäyttelytilasta.

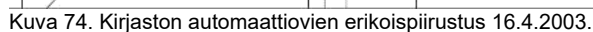
Kuva 71. Julkisivupiirroksat kirjaston muutostöistä vuodelta 1993. Muutoksena on esimerkiksi autotallin sisäänkäynnin muuttaminen assisäänkäynniksi. Lähde rakennusvalvonnan arkisto.

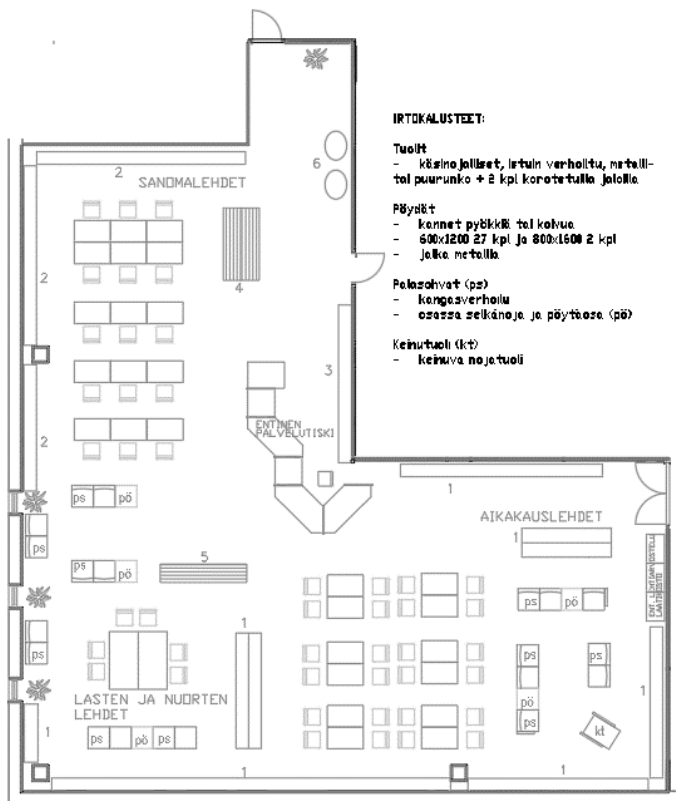
Kuva 72. Peruskorjauksen asemapiirros on päivätty 20.9.1993. Lähde rakennusvalvonnan arkisto.

Kirjaston pääsisäänkäynnin saranaovet muutettiin automaattiliukuoviksi vuonna 2003. Ovien automatisointi oli toiveena jo kirjaston peruskorjauksen yhteydessä. Alkuperäiset ovet olivat alumiiniprofiilirakenteiset lasiovet, joiden karmirakenne oli osittain seinärakenteen sisällä. Uudet ovet ovat kaksilehtiset, materiaaliltaan luonnonväristä eloksoitua alumiinia sekä lasia ja avautuvat sivulle. Ulko-ovien karmit ja ovea ympäröivät lasiaukot säilytettiin alkuperäisinä. Ovikoneisto ja ohjausautomaattiikka on malliltaan Abloy Metotran.

Lehtilukusalia uudistettiin vuonna 2004. Tilajärjestelyä muutettiin ja tilaan hankittiin uudet kalusteet. Lehtisalista erotettiin väliseinän eteisen puoleisesta päädyistä tila Eurooppa-tiedotusta varten. Eurooppa-tiedotusta on kirjastosta järjestetty eri muodoissa vuodesta 1994 alkaen ennakoin järjestettiin äänestys Suomen liittymisestä Euroopan Unioniin.

Kuva 75. Kouvolan kirjasto, lehtisali. Kouvolan kaupunki, toimitilalaitos 7.5.2004.

Kuva 76. Eurooppa-tiedotus tila kuvattuna syyskuussa 2007.

Kuva 78. Kaupungin tiedotuspiste kuvattuna syyskuussa 2007.

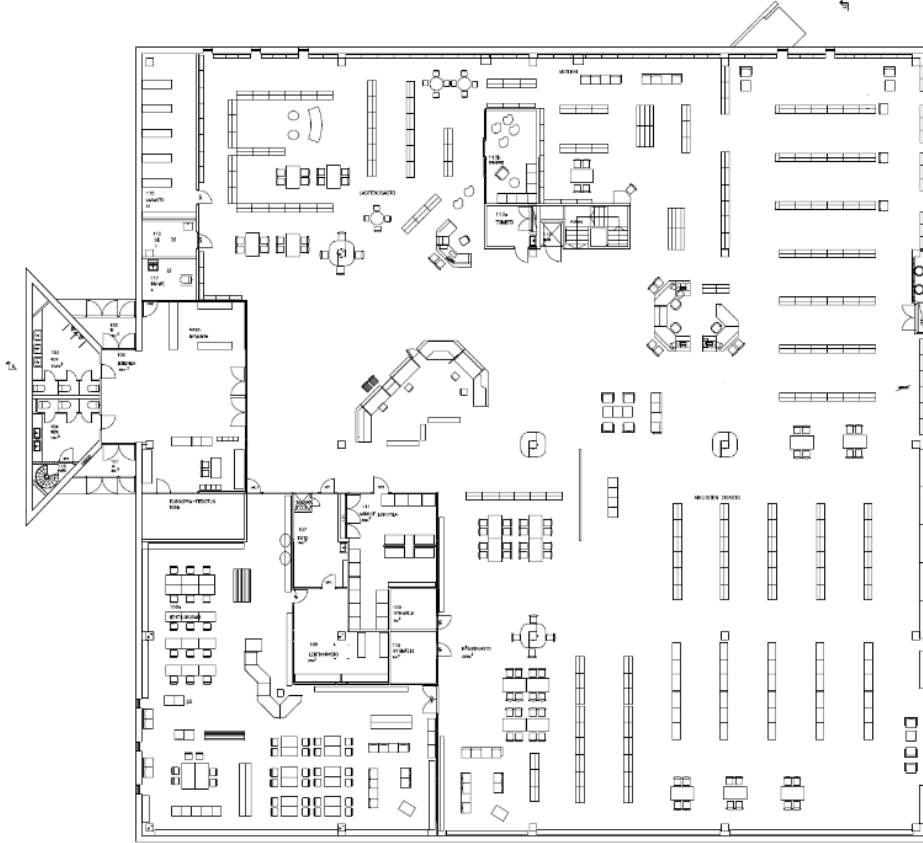
Kuva 77. Lehtilukusalin peruskorjauksen jälkeistä kalustusta. Kuvauspäivämäärä 14.4.2004.

Kuva 79. Lehtilukusalin uusittu kalustus. Kuvauspäivämäärä 26.8.2004.

Satuhuone vuonna 2006

Vuonna 2006 lastenosaston portaikon ja hissin viereinen toimistotila muutettiin ”satusoppi” nimiseksi satuhuoneeksi. Tilan toteuttamiseksi muutettiin sen lastenosaston puoleista seinää avaamalla sitä ikkunoin ja liukuovella. Samalla muutettiin lastenosaston neuvontatiskin sijoittelua. Työntekijät olivat joutuneet työskentelemään epämiellyttävästi selkä osastolle päin, siten että kuka tahansa asiakas pääsi huomaamatta taakse. Lisäksi tiskin sijainti koettiin vetoisaksi. Uusi tiski sijoitettiin selkäpuoli seinää vasten, siten että turvallisuussyistä työntekijä pääsisi poistumaan pöydän molemmista päistä. Tiskin siirron myötä lastenosastolla oli myös kirjahyllyjen uudelleen sijoittelua. Kuuntelupöydät purettiin muutosten vaatiman lisätilan saamiseksi.

Kuva 80. Kouvolan kirjaston 1. kerroksen pohjapiirros vuonna 2007.

Tilapalveluiden vuoden 2006 dokumenteissa oli lisäksi lupahakemustasoisia piirustuksia palautusluukun puhkaisemisesta rakennuksen pohjoisjulkisivulle lähelle sisäänkäyntiä. Palautusluukku julkisivulle ei kuitenkaan ole toteutunut, vaikka sellaista on toivottu kirjastoon jo peruskorjauksen yhteydessä.

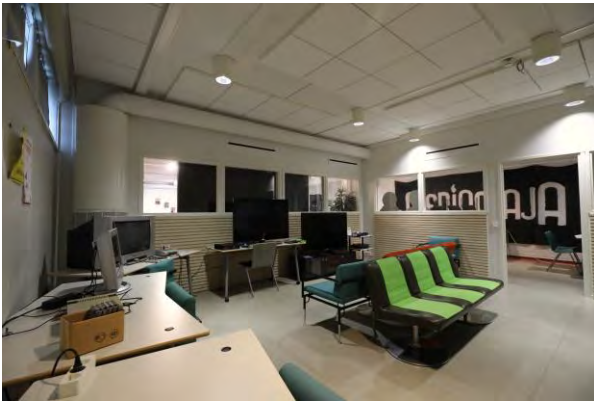
Kuva 81. Kuva ennen lastenosaston muutoksia. Kuvauspäivä 7.11.2006.

Kuva 82. Kuva tehtyjen muutosten jälkeen. Kuvauspäivä 13.9.2007.

Mediamaja vuonna 2009

Kirjaston pohjakerroksen taidetilan, aikanaan kirjavarastona toimineeseen tilaan perustettiin Mediama ja vuonna 2009. Alkuun Mediamaja toimi vuosia hankerahoituksella. Tilassa on mahdollisuus järjestää tapahtumia, näyttelyitä, käyttää digitaalisia työkaluja ja tulostimia sekä lainata laitteita, kuten kameroita, piirtopöytää ja konsoleita. Mediamaja toimii edelleen samassa tilassa.

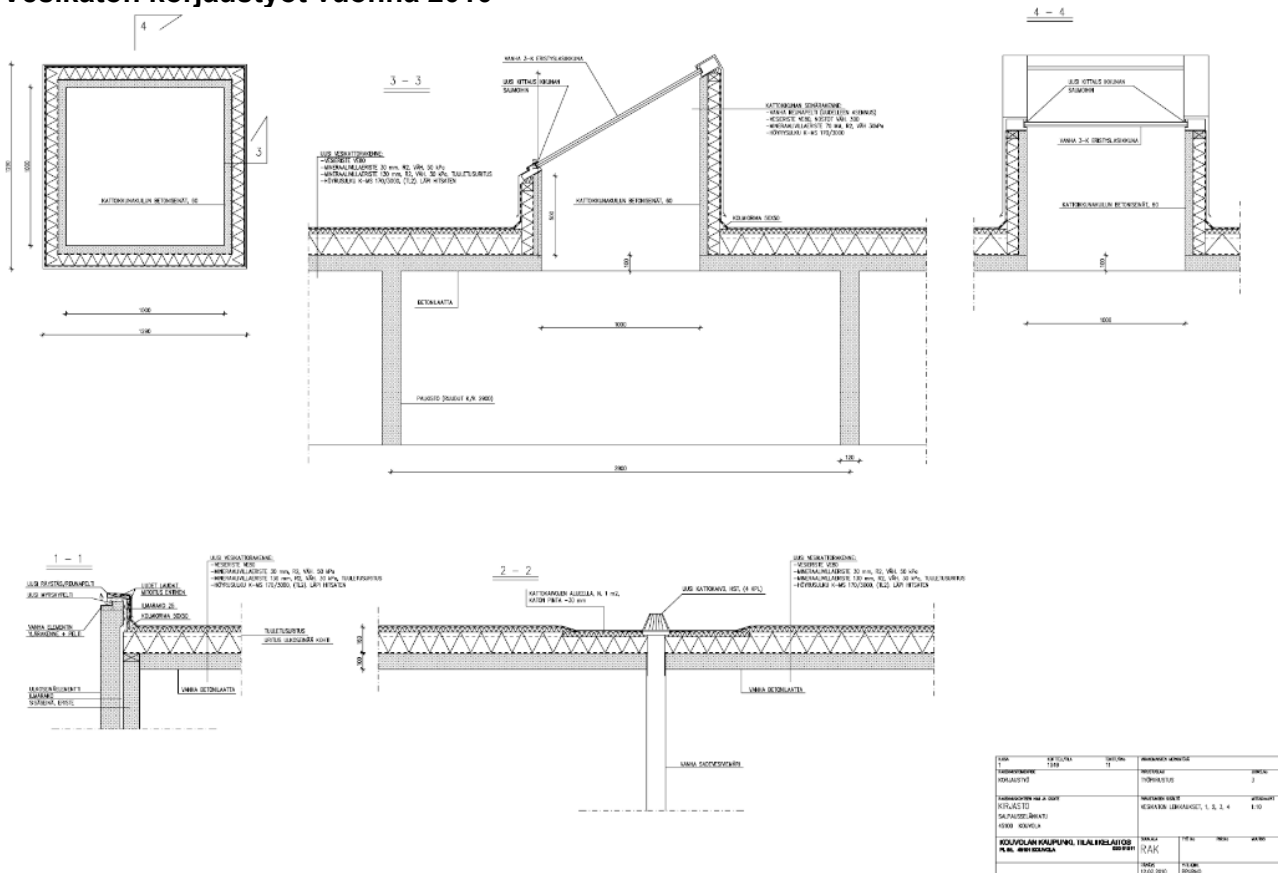
Kuva 83. Mediamajan tiloja vuonna 2024.

Kuva 84. Mediamajan tiloja vuonna 2024.

Taidetila siirtyi Mediamajan perustamisen vuoksi kirjastokerrokseen, hissien ja portaikon lähellä sijaitsevaan tilaan, jossa oli toiminut musiikkiosasto vuoden 1993–1994 peruskorjauksen jälkeen. Suunnitelmien mukaan uutta taidetilaa oli tarkoitus rajata väliseinällä kirjastotiloista, mutta seinää ei toteutettu vaan tilaa rajattiin kirjahyllyin ja ripustussermein. Väliseinä näkyy virheellisesti kirjaston pohjakuvissa myöhemmissäkin suunnitelmissa. Musiikkiosasto siirtyi käsikirjaston paikalle lehtilukusalin vierustalle. Musiikkiosaston viereen jäävien toimistuhuoneiden välille tehtiin uusi väliovi.

Vesikaton korjaustyöt vuonna 2010

Kuva 85. Kirjaston vesikaton muutospirustus. Kattoikkunoiden ja lämmöneristeiden uusiminen.

Kattoikkunat puolestaan vaihdettiin uusiin ilmeisesti vuonna 2011.

Kuva 86. Kirjaston vesikattorakenne, leikkauspiirustus.

Kirjastoon avattiin lyhytaikaiseen työskentelyyn ja kokousten pitämiseen tarkoitettu Urban Office 1.11.2012. Tila toteutettiin aulan yhteydessä toimineen EU-tiedotuksen tilaan, jota vielä laajennettiin eteiseen päin. Tilaan hankittiin uudet kalusteet ja laitteet asiakkaille. Kohderyhmänä oli erityisesti hankkeen perustamisen aikaan opiskelijat, nuoret osaajat ja pienyritykset. Alun perin Urban Office on Helsingin kaupunginkirjastossa ideoitu kaupunkitoimiston malli ja samassa hankkeessa myös Kouvolassa kehitetty Mediamajan malli siirrettiin Helsingin kirjaston kokeiltavaksi. Tilaa edelleen kehitettiin yhdessä asiakkaiden kanssa vuonna 2019.

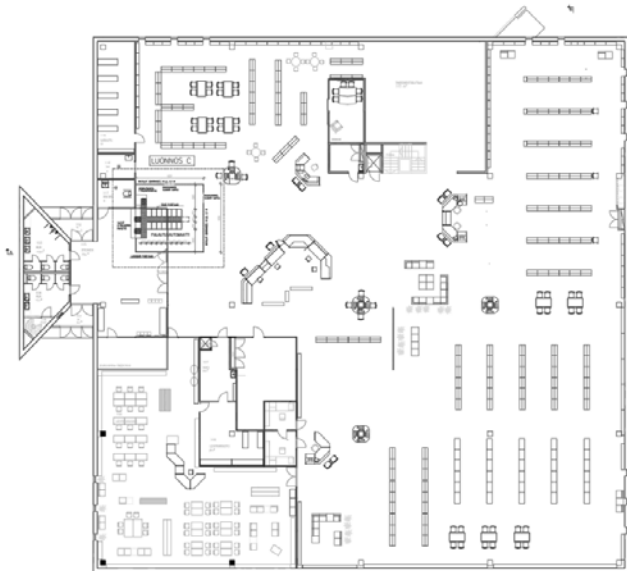

Kuva 87. UrbanOffice vuonna 2019. Kuvan lähde: Kouvolan Sanomat 11.3.2019.

Kuva 88. UrbanOffice vuonna 2014. Kuvaaja: Hannu Purho.

Pääkirjastoon hankittiin sen nykyinen palautusautomaatti vuonna 2014. Ennen nykyistä lajittelevaa palautusautomaattia kirjastossa oli asiakkaiden käytössä kolme palautusautomaattia, joilla lainat pystyi palauttamaan itsenäisesti siten, että ne koneen antamien lajitteluohjeiden mukaan sijoitettiin kääryihin. Palautuskäytäntö todettiin toimimattomaksi ja vaihe jäi melko lyhyeksi. Ei ole täyttä varmuutta minä vuonna aikaisempi palautusjärjestelmä otettiin käyttöön, mutta ainakin vuosien 2007–2008 talousarvion investointiosassa oli varattuna varoja palautusautomaatin hankintaan. Palautusautomaatille rakennettiin lasiseinäinen tila siten, että palautuspisteet sijaitsevat kirjaston eteisaulassa ja laitteen toimintaa voi katsella kirjaston tiloista.

Kuva 89. Kirjaston 1. kerroksen pohjapiirros.

Kuva 90. Palautusautomaatin tila kuvan keskellä eteistilan yhteydessä vuonna 2024. Kuvaaja Hannu Purho.

Kuva 91. Palautusautomaatin tila vuonna 2024. Kuvaaja Hannu Purho.

Pihan muutostyöt vuonna 2016

Pihaa ehostettiin vuonna 2016 uusimalla kirjaston istutuksia, sekä alue- ja julkisivuvalaistusta ja Veikko Talven puiston valaistusta. Istutukset suunnitteli ja toteutti *Rose Factory* ja valaistuksen *Valaistus- ja sähkösuunnittelu Timo Mattila Ky*. Pihatöiden yhteydessä kirjaston julkisivuja pestiin ja poistettiin sammalta. Työsuunnitelmaan oli kirjattu myös sokkelin kosteuserityksen uusiminen tarvittaessa.

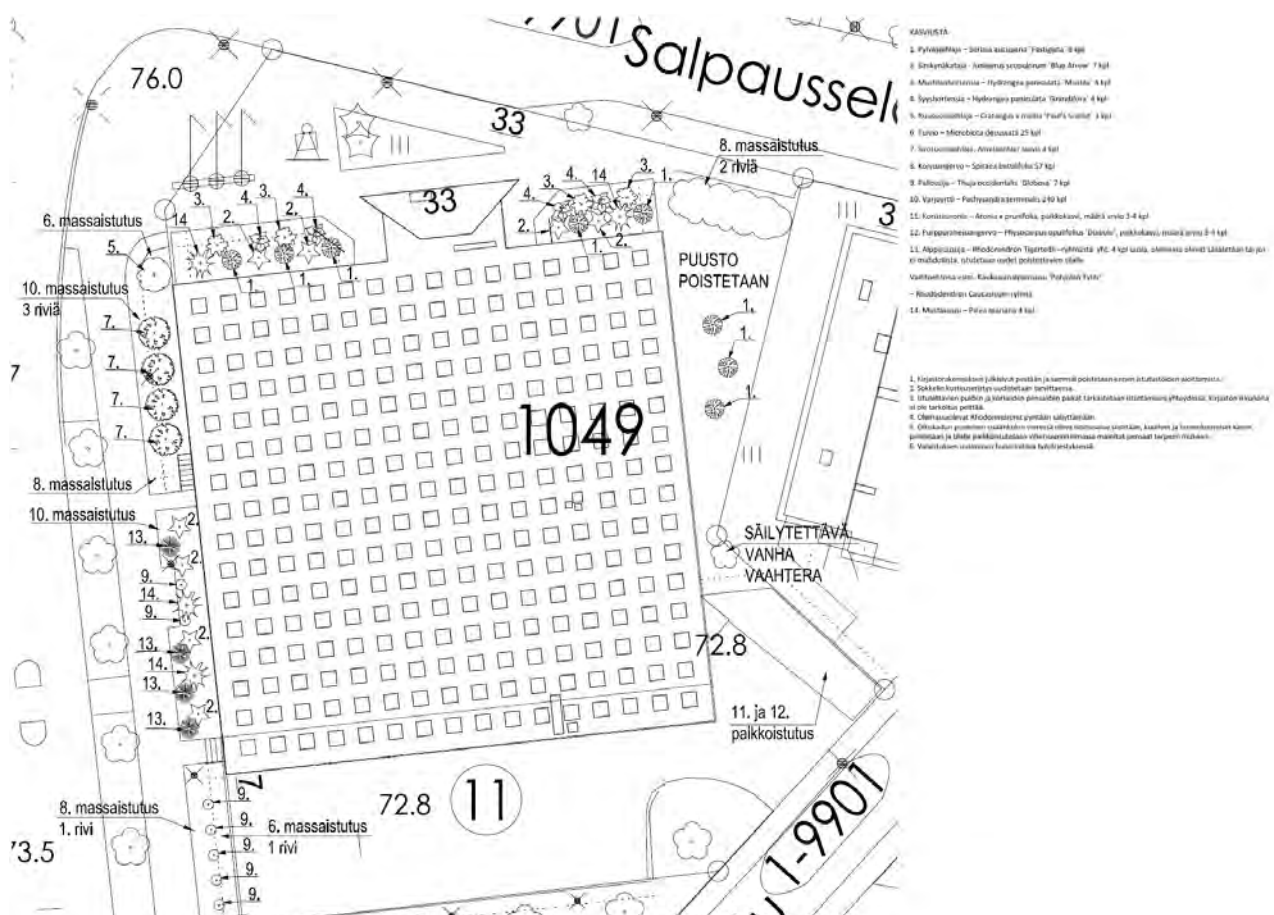

Kuva 92. Kirjaston edustan istutukset vuonna 1981.

Kuva 93. Kirjaston edustan istutukset vuonna 2024. Kuva Jenna Ylhäinen.

Kirjaston viereiset istutukset uusittiin kokonaan, vain länsisivun alppiruusuja säilytettiin. Puustoa poistettiin kirjaston ympäristöstä, sillä korkeaksi kasvaneet havupuut peittivät kirjastoa ja kasvoivat liian lähellä rakennusta. Kerrostalon ja kirjaston välistä kaadettiin lisäksi viisi puuta. Tavoitteena oli, että välittömästi ympäröivä kasvillisuus ei olisi kirjastorakennusta korkeampaa, tai peittäisi ikkunoita. Erityisesti pääjulkisivulle Salpausselänkadun puolelle haluttiin massiivisten havupuiden tilalle kevyempiä lehtipuita. Myös Mediamajan sisäänkäynti oli tarve saada paremmin esille istutusten muutoksilla. Seuraavalla sivulla on kuvia kirjaston etupihan istutuksista eri vuosikymmeninä. Valmistumisvuoden istutusten tilanteen näkee kansikuvasta.

Kuva 94. Kirjaston piha-alueiden istutussuunnitelma, Rose Factory.

Kuntotutkimus ja hankesuunnitelma vuonna 2018

Kirjastoon tehtiin kuntotutkimus vuonna 2018 peruskorjaustarpeiden selvittämiseksi. Rakenteiden tutkimukset on koottu loppuraporttiin rakennusosittain ja loppuun koottu toimenpidesuosituksia.

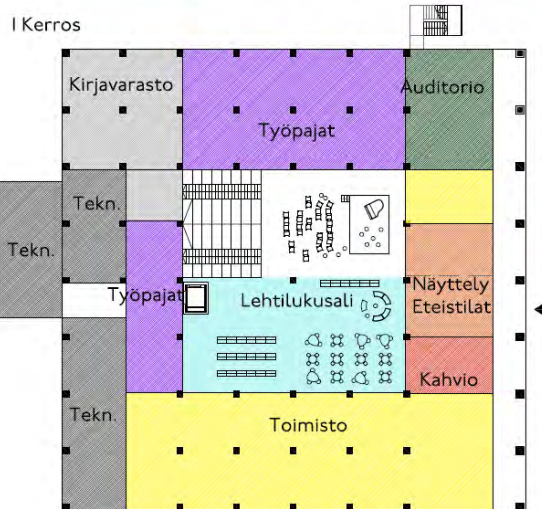
Salaojitusjärjestelmässä havaittiin puutteita ja se suositellaan uusimaan kokonaisvaltaisesti. Maanvastaisissa ulkoseinärakenteissa havaittiin paikallisia vaurioita ja alapohjarakenteissa kohonneita kosteuspitoisuuksia. Kosteuden lähteenä arveltiin olevan myös putkivuodot kellarikerroksessa. Kellarikerroksen lattiarakenteita suositellaan uusittavaksi kosteusteknisesti toimiviksi sekä pinnoittamaan vesihöyryä läpäisevällä pinnoitteella.

Ulkoseinissä merkittävimpiä puutteita havaittiin pääosin ikkunoiden epätiivissä liittymissä sekä veden kertymisenä ikkunatasanteille aiheuttaen sammalkasvustoa.

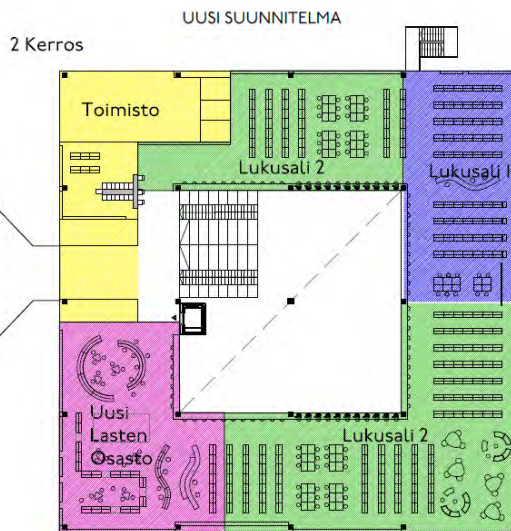
Väliopohjarakenteissa havaittiin pääosin materiaalien ikääntymiseen ja normaaliin kulumiseen liittyviä puutteita.

Vesikate- ja yläpohjarakenteissa ei havaittu merkittäviä vaurioita.

Arkkitehtitoimisto Ala Oy laati Kouvola kaupunginkirjaston hankesuunnitelman vuonna 2018. Hankesuunnitelmassa esitettiin kaksi peruskorjausvaihtoehtoa, joista toinen sisältää kirjaston laajennuksen sen eteläpuolelle ja kaksi uudisrakennusvaihtoehtoa piirrettynä teoreettiselle tontille Salpausselänkadun pohjoispuolelle entisen yhteiskoulun paikalle. Peruskorjausvaihtoehdoissa keskeisin rakennuksen sisäinen muutos oli ajatus puhkaista rakennuksen sisätila atrium-tyyppiseksi.

Kuva 95. Ala-arkkitehtien hankesuunnitelman tilaohjelma hallinto-, eli kellarikerros.

Kuva 96. Ala-arkkitehtien hankesuunnitelman tilaohjelma kirjasto-, eli 1. kerros.

Naperonurkka ja Konehuone vuonna 2019

Lasten ja nuorten kirjallisuuden osasto järjestettiin uudelleen vuonna 2009. Avajaisia vietettiin 23.11.2019. Uudistukseen liittyi *Asiakkaiden näköinen pääkirjasto*-hanke, joka osallisti asiakkaat ja henkilökunnan uudistusten suunnitteluun. Vuonna 2006 satuhuoneeksi muutettu tila muutettiin "Konehuoneeksi" johon sijoitettiin nuorille tarkoitetut asiakastietokoneet. Julkisivun vastainen varastotila oli toiminut mikrofilihuoneena ja muutettiin nyt uudistuksen yhteydessä perheiden ja lasten monitoimitilaksi "*Naperonurkaksi*". Varastohuoneen oviaukkoa laajennettiin muutoksen yhteydessä. Lastenosastolle toteutettiin lisäksi pieni keittiö, jossa asiakkaat voivat omatoimisesti lämmittää eväitä mikrossa. Erillinen lastenosaston tiski poistui todennäköisesti tämän muutostyön yhteydessä.

Mikrofilihuone siirrettiin kirjaston pohjakerrokseen auditorion takana olevaan varastohuoneeseen. Nuorten aikuisten aineistot ja oleskelutila siirtyi saman uudistuksen yhteydessä aiemmin näyttelytilana toimineeseen tilaan hissin ja portaikon takana. Näyttelytila siirtyi nuorten alueen tieltä kirjaston lehtisalin yhteyteen.

Kuva 97. Lastenosaston naperonurkan sisäänkäynti ja keittiöpiste vuonna 2024. Kuvaaja: Hannu Purho.

Kuva 99. Naperonurkka vuonna 2024. Kuvaaja: Hannu Purho.

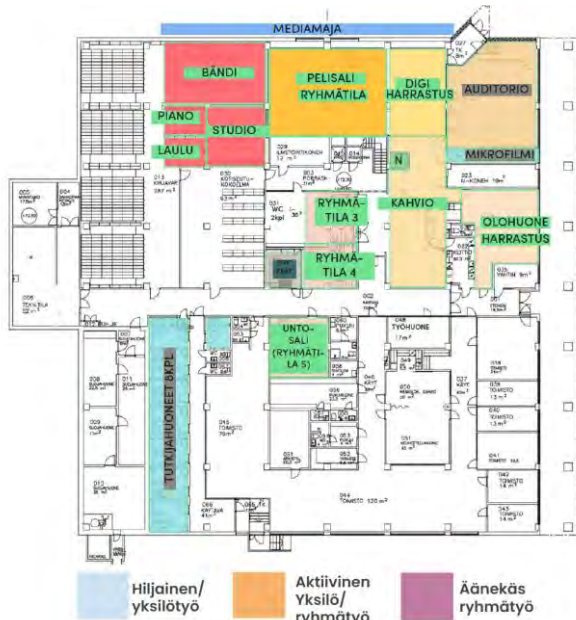
Kuva 98. Lastenosastoa ja konehuone vuonna 2024.

Kuva 100. Konehuone vuonna 2024. Kuvaaja: Hannu Purho.

Konseptikuvauks vuonna 2021

Muotoilutoimisto Rune & Berg Desing laati vuonna 2021 kirjastolle uuden konseptikuvauksen. Laaditun ehdotuksen pohjalla oli Ala-arkkitehtien tekemän peruskorjaussuunnitelman tilajako. Konseptityön ideat pyrkivät viemään toimintoja niiden peruskorjaussuunnitelman mukaisille paikoille idean toimivuuden testaamiseksi. Kuvauks sisältää arvion palveluiden tilamuutosten vaatimista kustannuksista, sekä tiekartan seuraaville toimenpiteille, jonka mukaan tilamuutoksia ja brändiuudistusta on alettu valmistelemaan vuonna 2021.

Kuva 101. Rune & Berg konseptisuunnitelman tilaohjelma, kirjastokerros.

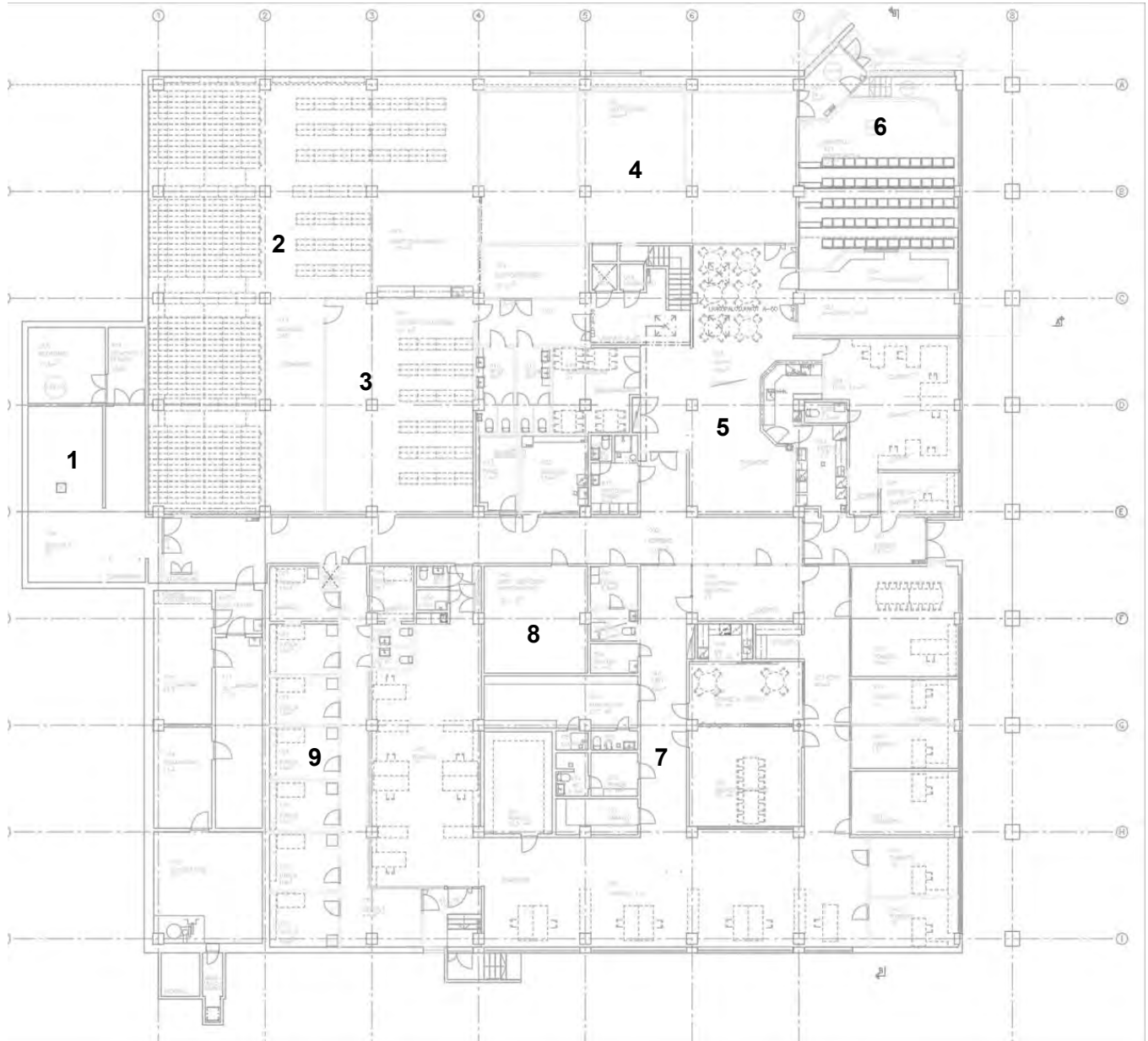
Kuva 102. Rune & Berg konseptisuunnitelman tilaohjelma, hallintokerros.

Viemärien sukitus vuonna 2023

Vuonna 2023 kirjaston viemärit sukitettiin. Sukituksessa epoksikäsitelty huopavuorisukka työnnetään viemäriputken sisään paineilman avulla, tarkoituksena pidentää viemärin käyttöikää peittämällä näin pieniä halkeamia ja estämällä lian tarttumista. Sukitusmetrejä oli yhteensä 34. Työn yhteydessä kirjastosta vaihdettiin myös muutama wc-istuin.

Pääkirjaston nykytilanne

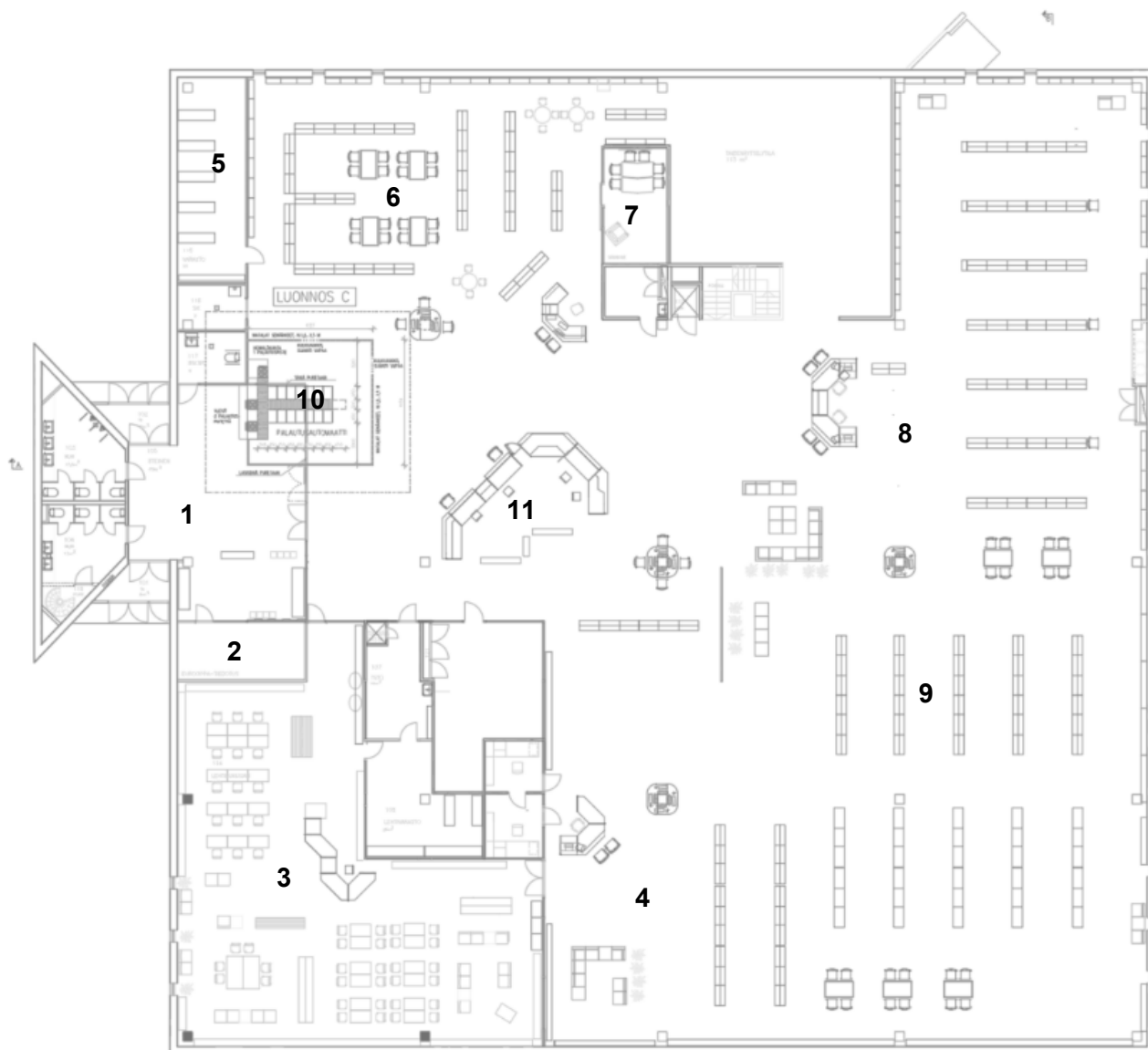
Kuva 103. Kirjaston nykytilanne, kellarikerros. 1. Tekniset tilat 2. Kirjavarasto 3. Kotiseutukokielma 4. Mediamaja 5. Kahvio 6. Auditorio/monitoimitila 7. Henkilökunnan tilat 8. Unto Seppäsen muistohuone 9. Tutkijanhuoneet

Kuva 104. Näkymä auditoriosta. Kuva Hannu Purho.

Kuva 105. Näkymä kirjavarastosta. Kuva Hannu Purho.

Kuva 106. Kirjaston nykytilanne, 1. kerros. 1. Eteistila 2. Urban Office 3. Lehtilukusali ja taidenäyttelytila 4. Musiikkiosasto 5. Naperonurkka 6. Lastenosasto 7. Konehuone 8. Nuortenosasto 9. Aikuistenosasto 10. Palautusautomaatti 11. Asiakaspalvelutila

Kuva 107. Kirjaston sisääntuloaula. Kuva Hannu Purho.

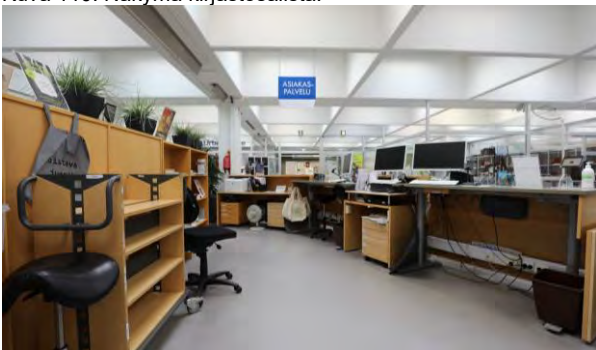
Kuva 108. Kirjastotilan sisääntulo. Kuva Hannu Purho.

Kuva 109. Näkymä kirjastosalista. Kuva Hannu Purho.

Kuva 110. Näkymä kirjastosalista.

Kuva 111. Näkymä kirjaston asiakaspalvelupisteestä.

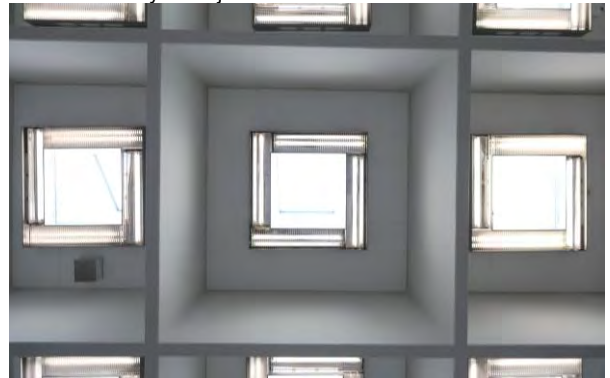
Kuva 112. Näkymä kellarikerroksen aulasta.

Kuva 113. Näkymä kellarikerroksen työtilasta.

Kuva 114. Näkymä kirjastosalista.

Kuva 115. Kirjaston kattorakenne ja -ikkunat.

Kuva 116. Näkymä toimistotilasta.

Kuva 117. Näkymä IV-konehuoneesta.

Kuva 118. Näkymä kellarikerroksen työhuoneesta.

Kuva 119. Somistamo.

Kuva 120. Kellarikerroksessa sijaitseva ravintolan keittiö

Kuva 121. Musiikkistudio.

Kuva 122. Kellarikerroksen arkadikäytävä ja kellarikerroksen lasitiili-ikkunat. Alaosassa olevan ikkunan kautta pöydän äärellä istuva henkilö näkee ulos.

Kuva 123. Kellarikerroksen tutkijan huone.

Kuva 124. Väestönsuoja.

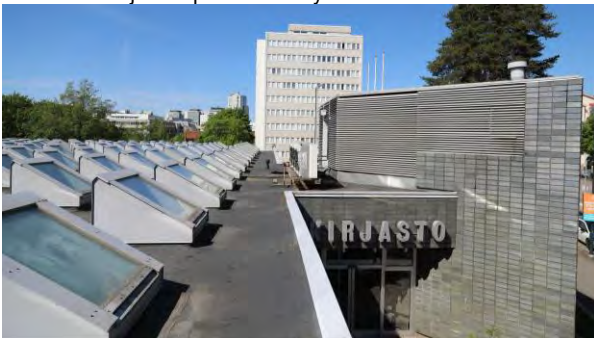
Kuva 125. Henkilökunnan taukotila.

Kuva 126. Kellarikerroksen alkuperäisiä valaisimia.

Kuva 127. Kirjaston pääsisäänkäynti.

Kuva 128. Kuvia kirjaston katolta, ikkunoista ja asennuksista.

Kuva 129. Arkadikäytävän katoksen liitos.

Kuva 130. Kahden julkisivuelementin liitos.

Kuva 131. Rakennuksen julkisivupinnan laatoitusta.

Kuva 132. Sisäänkäynnin istutusaltaita.

Johtopäätökset

Kuluvana vuonna 2024 Kouvolan pääkirjaston valmistumisesta on yli 50 vuotta ja peruskorjauksesta 30 vuotta. Ulospäin rakennus näyttää edelleen alkuperäiseltä. Rakennus on altistunut sen jatkuvan, yli 50 vuotta kestäneen käytön ja ympäristötekijöiden aiheuttamalle normaalille kulumalle. Tänä aikana kirjastossa on ollut useita sisäisiä muutosvaiheita palveluissa, toimintatavoissa, työkaluissa ja näiden myötä tiloissa. Kirjaston suunnittelun lähtökohtana oli muuntojoustavuus ja vielä tuntemattomien muutosten mahdollistaminen, sillä vaikka nykyhetkestä katsottuna ajan kirjastot olivat luonteeltaan vielä vahvasti ”kirjavarastoja”, oli huomattu tuleva muutos kirjastojen luonteessa ja tietoteknisessä kehityksessä. Kouvolan pääkirjasto syntyi murrosaikaan, yhdenvertaistuvaan yhteiskuntaan, jonka useat uudet tavat ovat nykypäivän itsestäänselvyksiä.

Taidenäyttelytila on ollut kirjaston sisäinen kiertolainen, jollaiseksi se alun perin saatettiin suunnittelakin osoittamalla sen tilat kirjaston ensisijaiseksi sisäiseksi laajennustilaksi. Alkujaan näyttelytilat sijaitsivat kirjastokerroksessa, nykyisen musiikkiosaston kohdalla, mutta tila muutettiin jo ennen peruskorjausta lehtilukusaliksi ja taidenäyttelytiloja ei hetkeen ollut kirjastossa lainkaan. Peruskorjauksessa toivotut taidenäyttelytilat toteutettiin kirjaston pohjakerrokseen. Pohjakerroksessa taidenäyttelytilat toimivat viisitoista vuotta ennen kuin paikalle perustettiin Mediamaja. Tämän myötä taidenäyttelytila muutti kirjastokerrokseen musiikkiosaston, nykyisen nuortenosaston, paikalle, jossa se toimi kymmenen vuotta, kunnes toiminnot yhdistettiin lehtilukusaliiin.

Kuva 133. Kirjaston nykyinen taidenäyttelytila.

Kuva 135. Kirjaston lehtisali.

Kuva 134. Näkymä kirjastotilasta.

Kuva 136. Näkymä musiikkiosastolta.

Lehtilukusali toimi alun perin nykyisestä käytännöstä poiketen kahdessa tilassa. Aikakauslehtien osasto oli kirjaston tiloissa opinto-osaston yhteydessä ja sanomalehdillä oli oma tilansa lainaustoittoa vastapäätä. Ennen peruskorjausta lehtilukusali oli muutettu taidetilan paikalle, merkittävästi kasvaneen kirjamäärän vaatiessa opinto-osaston tilat. Peruskorjauksessa tehtiin lehtilukusali sen nykyiselle paikalle, jonka jälkeen tila on vielä kerran kalustettu kokonaan uudestaan ja sen tiloista eroteltu EU-tiedotus on muutettu urbaaniksi työtilaksi. Viimeisin muutos lehtilukusalille on ollut fuusioituminen taidenäyttelytilojen kanssa.

Musiikkiosasto oli kirjaston valmistuessa maan ajanmukaisimpia. Kuuntelua ohjattiin ohjauspöydältä, josta valittu levy laitettiin soimaan halutulle paikalle. Kulloinkin suosituimman musiikintallennusformaatin muutokset vinyylilevyistä ja kaseteista cd-levyihin ja sittemmin kuuntelun

suoratoistopalvelupainotteiseksi muuttuminen on näkynyt kirjastossa musiikkiosaston vaiheittaisena pientymisenä. Alkujaan musiikkikirjasto toimi kuin omana yksikkönään nykyisen lehtilukusalin paikalla, josta se peruskorjauksen yhteydessä muutti hissi- ja porrasyksikön taakse nykyisen nuortenosaston paikalle ja lopulta siitä nykyiselle paikalleen lehtilukusalin vierustalle.

Lasten ja aikuisten kirjallisuuden osastot ovat peruskorjauksen jälkeenkin pysyneet alkuperäisillä paikoillaan laajentuen tarpeen mukaan ympäröiviin tiloihin. Lastenosastolle tehty satusoppi on muutettu nuorten konehuoneeksi uuden naperonurkan valmistuttua ja osastolle on lisätty pieni keittiöyksikkö. Mediamaja pohjakerroksessa on erityisesti nuorille suunnattu. Ryhmätyötilojen ja tutkijanhuoneiden lukumäärä ja sijoittelu on muuttunut peruskorjauksen yhteydessä. Kirjastoon on lisätty tietokoneita niin vapaaseen käyttöön kuin aineiston hakua varten. Vähiten muutoksia on ollut henkilökunnan tiloissa, jotka eivät peruskorjauksessakaan merkittävästi muuttuneet.

Peruskorjauksessa tehtyjä kokonaan uusia tiloja oli kahvila aputiloineen, auditorio, inva-wc ja takaisin tuotu taidenäyttelytila. Peruskorjauksen jälkeen vähitellen lisättyjä uusia tiloja ovat satuhuone, konehuone, mediamaja, *Urban office* ja lajitteleva palautusautomaatti. Poistuneita tiloja ovat kirjastoautotoiminnan tilat ja taidenäyttelyn vain sille varatut tilat. Kirjastojen toiminnassa tapahtuneita muutoksia on tieto- ja viestintätekniikan kehityksen lisäksi toiminnoiltaan ja palveluiltaan yhä monimuotoisemmiksi muuttuminen. Käyttäjien valvonta on vähentynyt huomattavasti ja Kouvolan kirjastossa on käytössä myös omatoimiajat.

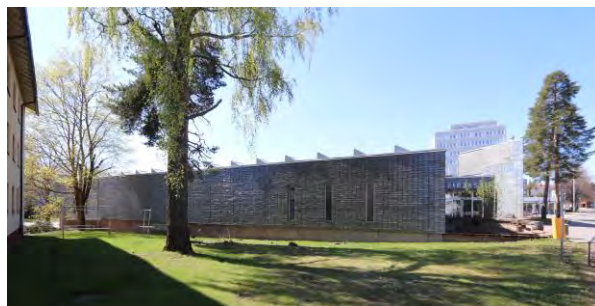
Kouvolan pääkirjasto vaikuttaa onnistuneen muuntojoustavuudessa kyettyään tarjoamaan tilat toiminnoiltaan jatkuvassa muutoksessa kasvaneelle kirjatotoiminnalle, kun kirjastoon on säännöllisesti tuotu sille uusia toimintoja. Vuonna 2012 silloinen kirjastotoimenjohtaja *Merja Sali* toi esiin Kouvolan Sanomien haastattelussa, että nykyisen rakennuksen mahdollisuudet uudistua on käytetty ja esitti ajatuksen uudesta pääkirjastosta tai nykyisen kirjaston laajentamisesta lisärakennuksella. Saman asian toi uudestaan esiin kirjastotoimenjohtaja *Selja Kunttu* vuonna 2017 Kouvolan Sanomien haastattelussa. Hänen mukaansa nykyinen pääkirjasto ei ole pysynyt mukana kehityksessä ja että tarvetta uusille tiloille on. ALA-arkkitehtien hankesuunnitelma vuodelta 2018 näytti, kuinka kirjasto kykenee muuntautumaan tiloiltaan täysin erilaiseksi, nykypäivän ihanteen mukaiseksi elämykselliseksi kirjastoksi.

Kouvolan pääkirjaston arvot ovat suunnittelu- ja rakennusajalle tyypillisen horisontaalisen ja laatikkomaisen arkkitehtuurin lisäksi sen muuntojoustavassa suunnittelussa. Umpinaiset ulkoseinät ja avoin neliönmallinen pohjaratkaisu sallivat monenlaiset sisäiset järjestelyt. Suunnittelulähtökohdat ja ratkaisutapa eivät ainoastaan mahdollista, vaan tekevät muutokset sisätiloihin suotaviksi. Väliseinät on tarkoitettu väliaikaisiksi seiniksi ja rakennuksen todellinen luonne näkyy vasta sen muutoksessa. Rakennuksen 256 kattoikkunaa ovat ulko- ja sisäpuolella näkyvä erityinen piirre, joissa rakennuksen arkkitehtuuri ja rakenne sulautuvat yhteen samanaikaisesti sekä ainutlaatuisella, että ajalleen tyypillisellä tavalla. Myös rakennuksen julkisivukäsittely Arabian rihlapintaisilla lasitetuilla laatoilla on erityistä ja ollut aikanaan erityisen investoinnin aihe rakennuksen komistamiseksi, sillä kuten silloinen kaupunginjohtaja Eino Brofeldt totesi

”Kaupunkia myydään sen julkisilla rakennuksilla”.

Kuva 137. Kirjasto etelästä, Oikokadulta tarkasteltuna.

Kuva 138. Kirjasto idästä tarkasteltuna.

Yleisesti kirjastosta

- *Kouvolan pääkirjaston kotiseutukokoelmaan* on koottu kirjastoa koskevat lehtileikkeet kirjastohankkeen suunnitteluvaiheesta nykypäivään.
- Kouvolan pääkirjaston kotiseutukokoelmassa on kirjaston toimintakertomukset.
- Valokuvia kirjastosta on rakennustoista nykypäivään alkuperäisinä ja skannattuina kirjaston kotiseutukokoelmassa ja Poikilo-museoiden kokoelmissa. *Rakennusinventointi valokuvien vuodelta 2024*. kaavoitusarkkitehti Hannu Purho, Kouvolan kaupunki, kaavoitus.
- Juvonen, Jaana. *Kouvola 1939–2003. Kauppala, läänin pääkaupunki, aluekeskus*. WS Bookwell Oy, Porvoo, 2003.
- Talvi, Veikko. *Kouvolan historia osa II. 1880-luvulta talvisodan syttymiseen*. Kouvolan kaupunki, Lehtikanta Oy, Kouvola, 1984.
- Wasastjerna, Rurik. *Muutakin muin rautatieristeys. Kouvolan keskustaajaman kaavoitus- ja rakennusperintö*. Kouvolan kaupunginmuseon julkaisuja 3. Artprint Oy, Helsinki, 2011.
- Kirjastolehti 1970 s. 400–403 ”*Kuntotalosta lasikantiseen laulukirjaan*” Marja-Leena Rautalin.
- Aaltonen, H. 2009. *Kirjavarastosta olohuoneeksi: Yleisten kirjastojen tilojen historiaa*. Teoksessa Ilkka Mäkinen (toim.), Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ Kustannus, 467–612.

Kirjaston suunnittelu ja rakennustyöt

- Kirjaston suunnittelua koskeva kilpailuaineisto, eli kilpailun lehdissä julkaistut kutsut, kilpailuohjelma ja ohjelma-asiakirja ”*Toiminnallisia näkökohtia kirjastotalon suunnittelijoille*”, palkintolautakunnan pöytäkirja ja Arkkitehtuurikilpailuja 6/1969, jossa kilpailun tulokset on julkaistu ovat kirjaston kotiseutukokoelmassa.
- Kirjaston rakennushankkeen piirustukset vuodelta 1970 ovat Kouvolan kaupunginarkistossa kaupungintalolla ja skannattuina sähköiseen muotoon.
- Kirjaston valmistumiseen liittyvät vastaanottotarkastuksien pöytäkirjat ovat kirjaston kotiseutukokoelmassa. Kirjastotalon sisäpuolisten tilojen vastaanottotarkistus on suoritettu 9.7.1971 ja kirjastotalon ulkopuolisten tilojen vastaanottotarkistus on suoritettu 16.8.1971.
- Kirjaston kotiseutukokoelmassa on lisäksi kirjaston avajaisissa pidetyt puheet kirjallisena.
- Juhani Kivikosken kirjoittama artikkeli ”*Rakennuksen sisäinen muuntojousto*”, jossa hän käyttää Kouvolan pääkirjastoa esimerkkinä ja kuvailee sen suunnitteluratkaisuja, on julkaistu lehdessä Arkkitehti 6/1970. Lehti on *Safan Arkkitehti-lehden* arkistossa myös sähköisenä.
- Juhani Kivikosken esitelmässä Tampereen Kirjastosuunnittelupäivänä 30.5.1978 Kouvolan pääkirjasto on case-tyyppisenä esimerkkinä kirjaston suunnittelutehtävästä kuvaten kirjaston hankeprosessia kilpailusta valmiin rakennuksen käyttäjäpalautteisiin. Esitelmä on kirjallisessa muodossa kirjaston kotiseutukokoelmassa.

Kirjaston muutostyöt

Liittyminen kaukolämpöverkkoon vuonna 1978

- Dokumentit kaupungin arkistossa kaupungintalolla ja skannattuna: Kaukolämmönkytkentäkaavio ja kaukolämpöliittymä erikoispiirustukset vuodelta 1978. Piirustukset laatinut Kouvolan kaupungin vesilaitos.

Peruskorjaus vuosina 1993–1994

- Dokumentit kaupungin arkistossa kaupungintalolla ja skannattuna: Pohjakerroksen ja kirjastokerroksen pohjapiirrokset ja leikkaukset (5.10.1993), sekä asemapiiirros ja julkisivut (20.9.1993). Lisäksi purettavat ilmanvaihtolaitteet. Huoneselosteen pohjakerroksen tiloista vuodelta (1994) Laatinut Kouvolan kaupungin talo-osasto.

Pohjakerroksen ja kirjastokerroksen IV-laitteet ja näistä vielä osat 1 ja 2, sekä vanhat IV-laitteet pohjakuivissa, ilmanvaihtolaitteiden kuvat, 0. kerros lämpöjohtolaitteet detaljit, lämpöjohtolaitteet osat 1 ja 2, sekä vanhat lämpöjohtolaitteet ja lämpökaavio, vesi- ja viemärlaitteet osat 1 ja 2, sekä vanhat vesi- ja viemärlaitteet ja linjakaavio, lämpöjohtolaitteet osat 1 ja 2, sekä vanhat lämpöjohtolaitteet (20.1.1993). LTO- ja jäähdytyslaitteiden kytkentäkaaviot (19.1.1993) Laatinut CTS Engineering.

IV-konehuone rakennepiirustus (29.9.1993), IV-konehuone elementtidetalji, kirjahissin perustukset, lauhduttimen perustukset, monitoimitilan lattian rakennepiirustus ja detaljit, monitoimitilan sisäänkäynnin rakennepiirustukset, perustukset ja detaljit, sekä vesikaton rakennepiirustukset (31.8.1993), IV-putket linjalla 8 ja rakennepiirustus kulkusillasta (29.12.1993), IV-konehuoneen nostokiskot (20.9.1993), lämpöjohtolaitteet ja ilmanvaihtolaitteet (20.1.1993), IV-konehuoneen portaan ja ritilätason leikkaukset, sekä palkisto (15.12.1992), ilmanvaihtokaavio (19.1.1993) Laatinut Pitkänen & Suhonen KY.

- Kirjaston kotiseutukokoelmassa on hankesuunnitelma ja hanke- ja esisuunnitelma, jossa on esitelty kattavasti myös vaihtoehtoisia peruskorjaustapoja kirjastolle.

Pääsisäänkäynti automaattiliukuovelliseksi vuonna 2003

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:
Kouvolan kaupungin toimitilalaitoksen piirustukset vuodelta 2003.

Lehtilukusalin muutokset vuonna 2004

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:
Kouvolan kaupungin hankintaosaston kalustetilausasiakirjoja vuodelta 2004. Kouvolan kaupungin toimitilalaitoksen kalustuspiirroksia vuodelta 2004, päivämäärillä 28.4.2004 ja 7.5.2004. Lisäksi valokuvia vuodelta 2004 ennen ja jälkeen muutosten.

Lastenosaston muutokset vuonna 2006

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:
2. kerroksen pohjapiirros muutoksesta. Laatinut Kouvolan kaupungin toimitilalaitos 31.8.2006. Täydennyksiä 25.10.2006 ja muutos työpiirustukset satuhuoneesta sisältäen leikkaukset, pohjat ja liukuoven detaljit 14.8.2006. Lisäksi dokumenteissa oli kalustepiirustuksia "surffauspisteistä" asiakastietokoneille, joita saatettiin hankkia kirjastokerroksen tiloihin.

Mediamaja vuonna 2009

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:
Akustokaton piirustukset.
- Hankkeesta kirjoitettu Kouvolan Sanomissa ainakin 9.11.2008 otsikolla "*Kirjasto haluaa perustaa nuorille oman mediatilan*".
- Tässä työssä esitetyt tiedot perustuvat pääosin kirjaston henkilökunnan haastatteluun.

Vesikaton korjaustyöt vuonna 2010

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:
Työpiirustukset vanhasta ja uudesta rakenteesta päivättyinä 12.02.2010 Kouvolan kaupunki tilaliikelaitos.

Urban Office vuonna 2012

- Kouvolan kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston toimintakertomus 2012

Uusi palautusautomaatti vuonna 2014

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:
Kouvolan kaupungin toimitilalaitoksen pääpiirustukset palautusautomaatista ja palautusautomaattitilan lasiseinistä päivättyinä 13.8.2014. Lisäksi pohjapiirustukset kolmesta vaihtoehdoisesta sijoittelutavasta päivättyinä 24.3.2014.

Pihan muutostyöt vuonna 2016

- Dokumentit kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa:

Pihasuunnitelma tehtävistä toimenpiteistä, sisältäen istutettavat kasvit, niiden sijainnit ja lukumäärät. Vihersuunnittelun sopimus Rose Factory, sähkö- ja valaisusuunnittelunsopimus Valaistus- ja sähkösuunnittelu Timo Mattila ky. Kouvolan kaupunginkirjasto viheristutusten uusiminen 2016, hoito-ohjeet Rose Factory.

- Pihan istutusten muutoksia voi myös havainnoida Google Maps-palvelusta kesästä 2009 ke-
sään 2023.

Kuntotutkimus ja Kouvolan kaupunginkirjaston hankesuunnitelma vuonna 2018

- Arkkitehtitoimisto Ala Oy, 14.8.2018. Raportti pdf-tiedostona kaavoituksessa.

Muutokset lastenosastoon vuonna 2019

- Kirjaston kotiseutukokoelman toimintakertomus 2019.

Konseptikuvaus vuonna 2021

- Muotoilutoimisto Rune & Berg Design 17.2.2021. Raportti pdf-tiedostona kaavoituksessa.

Muuta

- Kouvolan kaupungin tilapalveluiden sähköisessä arkistossa on luonnoksenomaista aineistoa toteutumattomista suunnitelmista ja toteutuneiden hankkeiden vaihtoehtoisista ratkaisuista. Lisäksi piirustuksia kalusteista ja muuta kalustehankintoihin liittyvää materiaalia.
- Kirjastoon on suoritettu radonmittaus vuonna 2024. Mittauksen perustella arvioitiin, että työntekijöiden radonaltistuminen ei ole viitearvoa suurempaa ja jatkotoimenpiteitä ei tarvita. Tutkimusraportti on tilapalveluiden sähköisessä arkistossa.